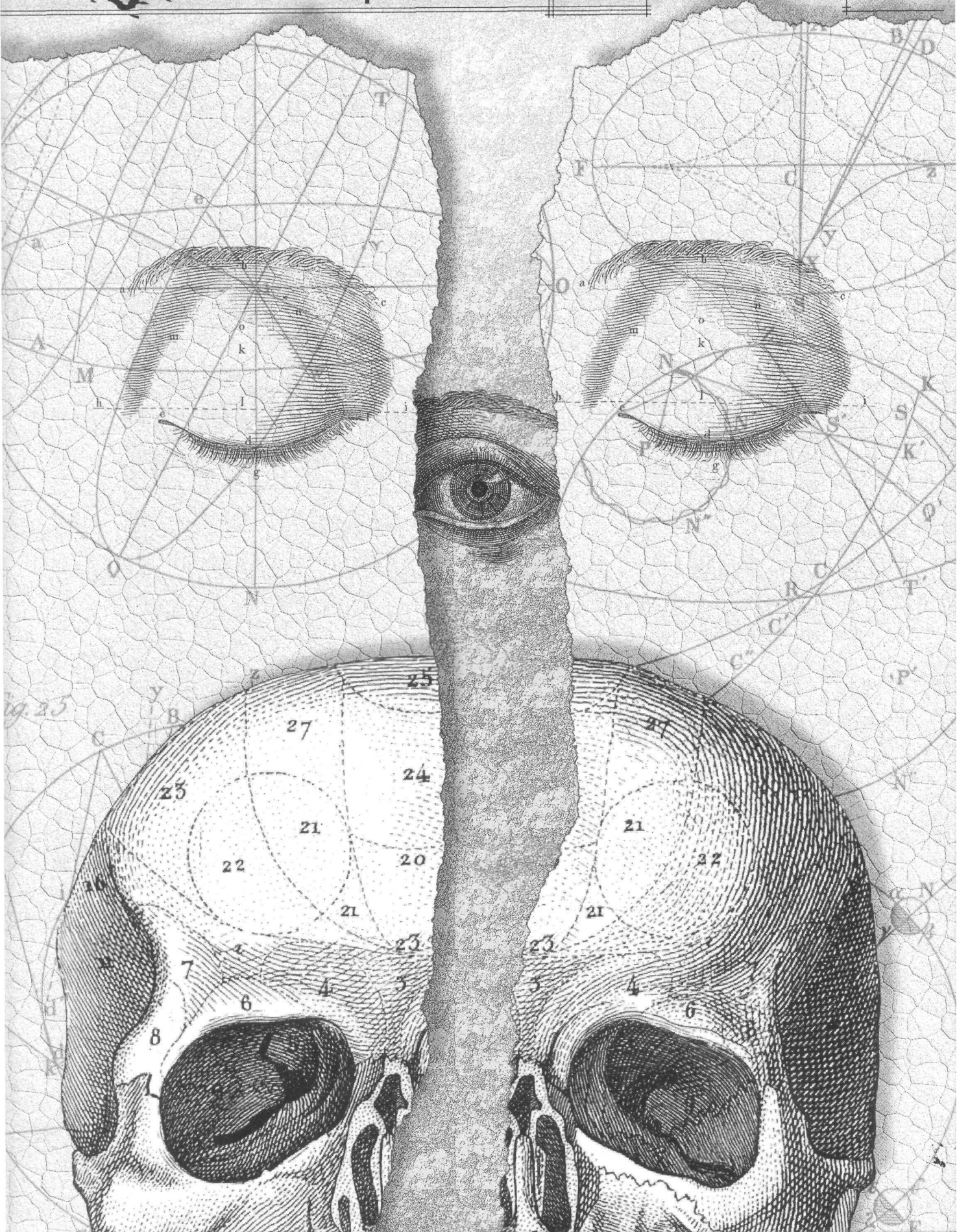

Hayalet Gemi

Sayf 32

Eylül / Ekim 1996

150.000 TL

Baska bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz
o acık denizlerin gecesinden cıkıp gelen
hayalet geminin istsli şehir caddelerinde,
koy mezarlıklarının tarlalarıla kestildiği
bosluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu
bosalmıs luna-parklarda, sandalyeleri
ters cevrilmıs meyhanelerde, okuyucuları
coktan yokolmus kütüphanelerin istsiz
koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri
fısıldamıstır kulagınıza. Hatta geceleyin
birdenbire havlayan köpeklerin neden
ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir.
Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında
yaşanan türden bir hayal.

Eğer Hayalet Gemi ile ilişki
kurmak istiyorsanız...

Herhangi bir evin los odalarından
birinde gözlerinizi kapatın. Ve
karanlıkta bir koltuğa kendinizi
bırakıp, geçmiş ve geleceği
ve en önemlisi bugünü düşünüp
sorular sorun. Sonra yaklaşımakta
olan Hayalet Gemi'yi düşünün.

Ya da bize yazın.

Aklınızın evi, içinde küçük oyunlar oynanan bir kuru kafa değil mi? Tuhaf tasarıların, garip yanılısamaların duvarlarını ördüğü bu aklın kutusunun gücü ruhu dizginlemeye yeter mi? O garip kuş, gecenin bir yerinde, üçüncü bir göz olarak alnın orta yerinde açılan bir kapıdan uçup gitmez mi?

Hayalet Gemi

İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 31, Eylül/Ekim 1996
150000 TL KDV Dahil

Sahibi

**Teknofil Teknoloji
Tasarım Ltd. Şti. adına
Adnan Kurt**

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Sedef Erkman

Yazı Kurulu

**Sedef Erkman
Murat Gülsoy
Ergun Kocabıyık
Nazlı Ökten
Pınar Türen
Halide Velioğlu**

Tasarım

Faruk Ulay

Baskı

Net Matbaacılık

Yazışma Adresi

**Murat Gülsoy
MBE 201 Levent 80600
İstanbul**

Emeği Geçen

**Sylvia Karmen Canbek'e,
Başak Çingir'e,
Şerif İzgören'e
Faik Kurşunoğlu'na,
Mürşid Sertal'a,
Batur Şehirlioğlu'na,
Zeynep Terzioğlu'na,
teşekkür ederiz.**

içindekiler

3 denizhuncukları

**Dev Evin İçinde
Hakan Aytakin**

5 uçanbollandalı

**Hasta Bir Konak
Murat Gülsoy**

10 üstüçizilmişkişiler

**Sokaklar ve Geceler Kadınlara
Kâlâ Yabancı
Nazlı Ökten**

12 kılavuzkaptan

**Eşik Yıkıntı ve Tutsaklık
Zeynep Direk**

19 düşdeğirmeni

**Çok Gecikmişti
Orhan Cem Çetin**

20 gizlihazine

**Soma Sema
Ergun Kocabıyık**

24 yanlışpusula

**Ev Üçlemesi
Pınar Türen**

26 uzunynlcu

**Fıçı
Zeynep Uzunbay**

27 yakınğalgeler

**Elbisesi Duman Rengiydi
Ayşe Yıldız**

31 şeytanminaresi

**Soyağacımız
Ergun Kocabıyık**

32 deligömlöği

**Ev
Ece Arar**

33 şişedekimesaj

**Sıcak İlişkiler
Faruk Ulay**

34 karagöründü!

**Orada Olmak
Michel Perrot**

36 başkabirdünya

**17 Oteli
Mehmet Açar**

42 karahasan

**UNOvedaReji
E.Serhan Gök**

45 med-cezir

**Evim Güzel Evim
Catherine Hall**

48 déjà vu

**Yeniden Sunuş
Derya Erkenci**

53 sirenelerinkâbusu

**Karantina
Ayşe Düzkan**

54 yalnızlığınoyuncakları

**Amnesia
İlhan Aksoy**

57 karanlıksular

**Bulmaca
Yekta Kopan**

59 sisdüşleri

**Serpentarius
Balku**

Dev Evin İçinde

Bu evde her şey vardı. Vakti zamanında, çok söylemesi günahmış. Az söyleyip çok dinleyenin bilgisi artar, çok söyleyip az dinleyenin çenesi yorulurmuş. Deve tellallığı, horoz imamlığı, pire berberliği bırakılı da çok oluyormuş. Zaman zamanın içinde, kalbur samanın içindeymiş ve beş oda bir salon dev bir ev, bu evde iki insan ve bu insanların sekiz on tane de çiçekleri varmış.

Bu evde dış kapı doğrudan salona açılır, salondan sonra nefessiz bir koridor, insanı eşyalar eşyalarla dolu odalarla suyu akmayan bataryaların süslediği banyoya ulaştırırmış.

Salonda "onbiray" diye bir çiçek yaşarmış. Satıcının iddiasına göre bu çiçek on bir ay açarmış. Ama yaprakları giderek soluyormuş. Seramik bir saksıdaki çalıntı "arapsacı" da araplıkla saçlık arasında gidip geliyormuş. Oysa çalma çiçek iyi büyür demişlermiş. Sonra üç ayrı saksıda üç ayrı renkte "siklamen" soğanı gömülüyümüş. Teneke kutular üzerinde oturan kör adamların ve buruşuk suratlı kocakarıların sattığı çerli-çöplü adak yemekleriyle beslenen güvercinlerin bir inip bir kalktığı caminin ardındaki hoş giden ama güven uyandırmayan çiçekçilerden birinden alınmamış bu soğanlar. Dikileli birkaç hafta olmasına rağmen filizler toprağı bir türlü patlatamıyorlarmışlar. Ortasından kesilerek saksı haline getirilen üçbuçuk litrelik pet su şişesine dikilen "süsbiberi" tohumlarından da henüz bir haber yokmuş.

İvr zıvr koymak için tasarlanmış sandıklı karyolalarında yatan karı-kocanın ayak ucuna denk gelen camın önündeki çıkıntıda da, memleket hasretini gidermek için dikilen "ekin" çiçeği varmış. Ekin çiçeğinin yaprakları çıkmasına çıkmış da, güneşi bulabilmek için uzayıp gitmişler yukarıya doğru. Gövdeleri yapraklarını tartamayınca da saksıdan aşağıya koyuvermişler kendilerini. Üstelik bu ev yerin yedi kat üzerindeymiş.

Ütuden ütüye kapısı açılan odalardan birinde ise ortası bombeli çay bardağının içine yerleştirilmiş tek yapraktan oluşan bir "afrikamenekşesi" kök salmaya ve iki yaprak olmaya çalışırmış. Köşede duran ve bütün yaprakları dökülen "sardunya" ise çiçekten çok kirli yeşil bir sopaya benziyormuş. Tuzlu deniz kumuna daldırılmış "kaktüsler" de, güneşin altında suyunu çekerek pörsüyen bir patlıcandan farksızmış.

Her gün az gidip uz giden, dere tepe düz giden karı-koca yorgun argın evlerine döndüklerinde çiçeklerinin biraz daha solduğunu, yapraklarının biraz daha büzülüp küçüldüğünü görüp kahroluyorlarmış. Hele pencereden aşağıya doğru bakıp da, karşıdaki blokların arasına sıkışıp kalmış ve henüz sökülüp atılmamış gecekondunun yemyeşil bahçesini gördükçe içleri eriyormuş. Gecekondunun bahçesinde uzun selvi kavaklar, yaşlı dutlar, erik, armut, zerdali ağaçları boy veriyor; onların gölgesinde de kara kuru delişmen bir at dolaşıyormuş. Dikkatle bakıldığında bahçedeki biber, domates ve kara lahana fideleri de seçilebiliyormuş.

Çiçeklerinin serpilip gelişmemesine üzülen ve iğne ipliğe dönen kadın sonunda yatağa düşmüş.

Kocasının getirip başucuna koyduğu kesme çiçekler bile bir gece içinde kavrulup gidiyormuş. Kadın ateşler içinde uyurken bir rüya görmüş. Meğerse evin koca göbekli, çatal parmaklı, küt burunlu bir devi varmış. Dev, yıldırım hızıyla anahtar deliğinden giriyor, çiçeklerin özünü çalıp kaçıyor. Bu devin yüksek ve kalın duvarlarla çevrili yanardağ ağzını andıran evinin bahçesinde envayi çeşit makine varmış ve bunlar çiçek özü olmazsa çalışmazlarmış.

Kan ter içinde uyanan kadın gördüğü rüyayı kocasına anlatmış. Ama kocası ateşten dolayı kabus

Kadın ateşler içinde uyurken bir rüya görmüş. Meğerse evin koca göbekli, çatal parmaklı, küt burunlu bir devi varmış. Dev, yıldırım hızıyla anahtar deliğinden giriyor, çiçeklerin özünü çalıp kaçıyor. Bu devin yüksek ve kalın duvarlarla çevrili yanardağ ağzını andıran evinin bahçesinde envayi çeşit makine varmış ve bunlar çiçek özü olmazsa çalışmazlarmış.

görüyor diye ona pek inanmamış. O günden sonra kadın ne zaman uykuya dalsa dev karşısına dikiliyor, çiçeklerin özünü emmeye devam ediyormuş.

Kadın sonunda uyumamaya karar vermiş. Kendiliğinden düşen gözkapaklarının arasına kibrit çöpleri koyarak uykuyu gözlerinden uzak tutmaya çalışıyormuş. Karşısındaki gecekonduya bakıp bakıp da, "Onların yemyeşil evi. Onların nerede dev?" diye söyleniyormuş. Bir süre sonra evin içinde sadece kadının tekdüze sesi duyulur olmuş: "Dev bu evin, ev bu devin... Dev bu evin, ev bu devin... Dev bu evin, ev bu devin...Ev benim dev benim. Nerde benim devim. Evim devim... Dev evim ..."

Kadının kocası bu duruma çok üzüliiyormuş. Karısına, içine düştüğü bu durumun çiçeklerden kaynaklandığını, çiçekleri evden, daha da önemlisi kafalarından atmaları gerektiğini söylemiş. Ama karısı "çiçeğim de çiçeğim" diye ağlamaya başlamış. Ağlamak ki ne ağlamak. Günler haftaları, haftalar ayları, aylar yılları kovalamış.

Boyacılar boya boyar, demirciler demir döverken birgün gök yarılmış, nur yüzlü, ak sakallı, kambur bir derviş görünmüş. Derviş, "Yarın tavanı yık, bulutu tut... Yarın tavanı yık, bulutu tut..." diye fısıldamış. Kadının ağlaması birden kesilmiş. Gözlerinin içi ışıdamaya başlamış. Karı-koca hayal mi görüyoruz diye birbirlerinin etni çimdiklemişler. İkisi de acı duymuş ama, dervişi korkutup kaçırmaz diye bağıraramamışlar. Ama derviş yine geldiği gibi görünmez olmuş.

Donakalan karı-koca dervişin ne demek istediğini tartışmışlar sabaha kadar. Ama bir sonuca varamamışlar. Kadın tekrar ağlamaya başlayınca ak sakallı derviş yine görünmüş, yine "Yarın tavanı yık, bulutu tut" deyip kaybolmuş. Kadının ağlaması yine kesilmiş. Adam, karısını mutlu etmek için dervişin sözünü tutması gerektiğine inanmış.

Sonunda ellerinde balyozlarla çatıya çıkıp vargüçleriyle balyozlarını sallamaya başlamışlar. Meğerse o sırada karnı acıkan dev de yine anahtar deliğinden içeri girip çiçeklerin özünü emmeye başlamışmış. Birini bırakıp diğerini emiyormuş. Tavan büyük bir gürültüyle devin üzerine çökmüş. Ağzından çiçeklerin özü saçılan dev güçlü bir çığlık atarak oracıkta can vermiş. Karı-koca o zaman anlamışlar dervişin niye tavanı yıktırıldığını...

Devi yokettikleri için sevgiyle birbirlerine sarılmışlar. Tam o sırada tavanda açılan delikten pamuk helva bir bulut içeriye doğru sarkmış. Dervişin "Bulut tut" sözünü hatırlayan adam bulutu tutmak istemiş. Buluta doğru uzanınca bulutun içinden birden derviş çıkmış. Meğerse bulut aslında dervişin ak sakalıymış. Karı-koca korkup geri kaçmışlar. Derviş onlara gülümsemiş. "Sakalı tut, sakalı tut." demiş. Çekine çekine yaklaşmış dervişin sakalına asılmışlar.

Bengarenk ışıklar çakmış. Işığın arasından fırlayan ve neşe içinde oynayan periler göğü aralamışlar. Aralanan gökten evin içine önce altın gibi bir toprak, sonra inci gibi tohumlar, en sonra da gümüş gibi yağmur yağmış. Güneş de gülümsemesini hiç eksik etmemiş tepelerinden. Tohumlar çatlayıp boy vermişler; yapraklar çiçeklere, çiçekler yemislere karışmış. Kadınlı kocası kırk gün kırk gece bayram etmişler.

Onlar ermişler muradına, darısı sizin tavan arasına.

Bir süre sonra evin içinde sadece kadının tekdüze sesi duyulur olmuş: "Dev bu evin, ev bu devin... Dev bu evin, ev bu devin... Dev bu evin, ev bu devin...Ev benim dev benim. Nerde benim devim. Evim devim... Dev evim ..."

Hasta Bir Konak*

Konaksa yandı çoktan
Tertemiz bir asfalt ezip geçti onu
İyi biliyorum tertemiz bir asfalt
Ezip geçti onu
Kırmızı bir konak mezarı gölgesi bırakarak*.

"Ne zaman taşınabilirim acaba?"

"İstedığınız zaman..."

Tuğrul, yaşlı adamın inceleyen gözlerinden başka bir yere bakamadığı için ne evi ne de pansiyoner olarak yerleşmeyi planladığı odasını doğru dürüst inceleyememişti. Penceresinden bir parça denizin gözüktüğünü saptamış, çalışma masasını pencerenin önüne kurma planı yapmış, kira bedelinin bu kadar makul oluşuna şaşkın, sevinç içinde avuçlarındaki teri kurutmaya çalışıyordu. Burayı bulana kadar çok ev dolaşmıştı. Sonuç hep aynıydı: beğendiklerinin kirasına gücü yetmiyor, parasının yettiklerini de içinde yaşanmaz buluyordu. Tüm çocukluğu ve gençliği yurtlarda geçmiş biri için hayal edilmesi güç bir cennetti bu ev. Eski, iki katlı ahşap bir evdi. Arkada büyük ıhlamur, erik ve manolya ağaçları olan bakımsız bir bahçesi vardı. Sağda solda paslı bahçe sandalyeleri, çoktan yosun tutmuş küçük bir süs havuzu, iki ağaç arasına bir zamanlar gerilip insanların hoşca vakit geçirdikleri bir hamak eskisi bahçeye bu evde yaşayan herkesin çoktan ölmüş olduğu izlenimini vermeye yetiyordu. Birinci katta mutfak ve banyo geniş sofaya açılıyordu. Çok uzun zamandır soba yakılmamış olduğu açıkca hissedilen, küf ve rutubet kokan sofadan ikinci kata turmanan merdivenler de kolayca tahmin edilebileceği gibi kırık döküktü. Yukarıya çıkarlarken merdivenden gelen korkunç sesler Tuğrul'a yaşlı ev sahibinin haberi olmaksızın eve girip çıkmasının mümkün olmayacağını düşündürdü. Üst katta dört oda vardı. Kapısı açık olanında adamın yaşadığı belli oluyordu. Onun çaprazında olan oda caddeye bakıyordu ve deniz -galiba- görünüyordu. Belli ki bu odada evin ölmüş sahiplerinden başka kimse oturmamıştı. Garip fakat güzel bir evdi. Ayrıca yanında kız arkadaşı olmasına rağmen evsahibinin diğerleri gibi her hangi bir şey ima etmemesi de çok olumlu bir başlangıçtı. Gerçi adamda garip bir soğukluk vardı ama, samimi bir evsahibi aramıyordu ki... Evden

çıktıklarında sevgilisinin 'kadınca' kötü önsezilerini, korku filmlerinin açılış sahnelerinde kahramanın yaptığı gibi 'aptalca' esprilerle boğuntuya getirdi. Oysa yosunlu havuzun dibinde koyu yeşil bir çocuğun gölgesi... Bekliyordu.

Geleli neredeyse dokuz ay oluyordu, son sınavlar henüz bitmişti ve tadına doyamadığı bir ziyafetten kalkmaya zorlanıyor gibi hissediyordu. Son derece hareketli bir dönemdi. Lise yıllarının donuk gri hatırası o kadar uzaktı ki... Bir çok şeyin ilkinin yaşandığı heyecanlı üniversite yıllarının ilkiydi ve o karşısına çıkan tüm fırsatları değerlendirmiş, renkli bir yaşantı kurmuştu kendine. Her şeye karşı ilgi duyduğu için olsa gerek bir çok çevreden dostları olmuştu. Zamanının büyük bölümünü kendini yazıp çizmeye adanmış bir grupla geçiriyordu. Ali Fuat, Kemal, Zeynep ve Candan. Bu ağırbaşlı gençlerin yanında kendini uçarı ve çapkın hissediyordu. Kısa zamanda bir çok sevgilisi olmuştu. Hiç biri de bu çevreden değildi. Birbirleriyle tanıştırmaktan kaçındığı eğlenceli bir başka büyük grubun elemanlarıydı. Kendini ortadan ikiye bölmüş gibiydi. Aç ruhunu değişik insanlarla doyuruyordu. Ve bu bölünmüş yaşantıdan dolayı en ufak bir rahatsızlık duymuyor, hatta bu tarz bir yaşamın hayatı en verimli şekilde geçirmenin bir yolu olduğunu düşünüyor, ileride bu bölünmeyi nasıl arttırabileceğinin hesaplarını yapıyordu. Eve çıkma kararını da bu tarz bir hayatı daha iyi yürütebilmek için vermişti. Kendine ait bir evi en azından bir odası olmalıydı. Ve şimdi dudakları ıslak bir kadının gölgesiyle kirlenmiş duvarlar onu sonsuz bir sabırla bekliyordu.

Yaz başında taşındı. Bütün yazı Ali Fuat'larla geçirdi. Hepsisi okulluydu. Muhafif ve içine kapanık bu insanlarla hayat oldukça ağır akıyordu. Sıcak yaz günlerini okulun kimsesiz bahçesinde kitap okuyarak ve tartışarak geçiriyorlardı. Akşamları ise genellikle Ali Fuat'ın evinde toplanıyorlardı. Önlerinde ömür boyu okuyacakları kadar kitap, konuşacakları mesele vardı. Oysa Tuğrul'un ruhunun bir de ikinci yüzü vardı. Sevgilileri, eğlenceli güney tatilleri, pahalı uyuturucuların yarattığı insanüstü deneyimleri vardı. Ali Fuat'lardan bunaldığında kanında bir şeyler kıpırıyor, onların yanına kaçıyor.

Yeni evinde de rahatı yerindeydi. Hamağı onarmıştı ve sabahları kahvaltı ettikten sonra eline bir kitap alıp bu

hamakta kestirmeyi alışkanlık haline getirmişti. İhlamur kokularıyla kendinden geçen genç bedeni gelecekte kendini bekleyen zor günler için güç depoluyordu. Yaşlı evsahibi ise hayalet gibiydi. Genellikle odasında radyo dinliyor, akşam olduğunda inanılmaz fakirlikte bir rakı sofrası hazırlıyor, gece onikiye kadar demleniyordu. Tuğrul'u umursadığı yoktu. Fakat yine de o bu evde bir hırsız gibi yaşıyordu. Arkadaşlarını ve sevgililerini davet etmiyordu mesela. Varlığından tam olarak emin olamadığı bir şeylerin dünyasından uzak duruyordu sanki. Sanki kapalı odaların ardında bazı gölgeler onu bekliyordu.

Sonbahar umduğundan da hareketli başladı. Sevgilisi ile bir daha asla hatırlamak istemeyeceği, çirkin bir kavga sonucunda ayrıldılar. Tuğrul bu kavga sonrasında sık sık kendine şaşırdı. Bu kadar bayağılaşacağı aklına gelmezdi hiç. Bu bir sır olarak kalmalıydı. Kimse bilmezse yaşanmamış sayılabilirdi. Bu yüzden sevgilisine, sevgilisinin ait olduğu o zamanın ruhunu yakalamış olan gençlere, onların bilgisayarlı, kredi kartlı, cep telefonlu, jipli dünyasına veda etti. Zaten hiç bir zaman onlardan biri olmadığını tekrarlayıp durdu kendine. Fakat yine de bazı geceler uyku tutmayıp, kendini bahçeye, Hisar'ın gizemli gecesine uzatan ağaçların karanlık kucağına, hamağa attığı oluyordu. Böyle gecelerde daha önceleri hiç düşünmediği şeyler geliyordu aklına. Aşk ve utanç zorluyordu zihnini.

Ali Fua'tlarla daha sık birlikte olmaya başlamıştı. Onların gündeminde olan konular artık daha fazla heyecanlandırıcı olmuştu. Durmadan okuyor, notlar alıyor, sonra da arkadaşlarının evine koşup anlatıyor, sorular soruyordu. Anlamadığı bir çok şey vardı. Ayrıca onların neden bu kadar durgun olduklarını da anlamıyordu. Ali Fua'tlarda hüznün vardı. Ümitsizlik ve yalnızlık kalesi gibiydi evleri. Gündüzleri yaptıkları ciddi tartışmalar geceleri şarap ve şüre bağlanıyordu. 'İntihar etmeyeceksek içelim barı' diyordu Zeynep. Kemal ise 'Zeynep beni bekle' deyip peşinden atlıyordu kadehin içine. Madem ki yaşam acımasızdı, o halde alıntılarla yaşanan nedensiz acılar silsilesiydi geceler. Sanki uyumak en büyük hakaretti hayata. Oysa Tuğrul'un içi içine sığmıyordu. Bir çıkış yolu vardı ve bunu mutlaka denemeliydiler.

Tuğrul'un fikri son derece netti. Madem ki toplumsal mücadele bitti, madem ki misyon bitti, o halde cemaate geri dönülmeliydi. Toplumu, insanları düşündüğümüz şekle sokmamız mümkün değilse artık, hiç olmazsa benzerlerimizi bulmalıyız diyordu. Bu fikir en çok Zeynep'in hoşuna gitmişti. Gözleri parlayarak dinliyordu Tuğrul'u. Belki içinde bazı taşlar yer değiştiriyorsa da bunu kimse bilmiyordu. Ali Fuat en çok direnen oldu. Bunu hoş bir fantezi olarak buluyordu. "Neden?" diyordu, "neden benzerlerimizi bulalım ki? Kırık kalpler cemiyeti mi kuracağız? Ya da ağır yalnızlar klübü mü?" Hem evet hem hayır diyordu Tuğrul, okuduğu düşünürlerin, romanların etkisi ile heyecanlanıyor, coşuyor, projesini anlatıyordu: "Bir dergi ile başlayacağız! Garip, sıradışı bir dergi! Üzerinde 'bu bir dergidir' yazmayan bir şey. İçinde kendimiz olacak. Başkalarının kategorileri ve klişeleri bizim uzağımızda olacak. Yazılarımız görünenin ardında mesajlar içerecek. Nasıl yapacağımızı bilmiyorum ama bir başlarsak inanın kendiliğinden gelecek gerisi. Şablonlarımızı, alıntılarımızı, klişelerimizi, etiketlerimizi bir tarafa atıp baştan başlayacağız bu dergiyle. Bizim gibilerle çoğalıp güçleneceğiz..."

Zeynep ve Candan'ın gayretiyle çalışmalara başladılar. Ali Fuat uzun süre direndikten sonra yıllardır yazdığı ve hiç bir zaman gündeme getirmediği defterlerini çıkardı ortaya. Garip şiirsel metinler yazıyordu. Ayrıca dergiye anlam yükleyen en müthiş öneri de yine Ali Fua't'dan geldi. "Dergi çıkarmak mesele değil" diyordu, "Peki, bizim gibilerin almasını nasıl sağlayacağız? Reklam veremeyeceğimize göre, elimizde kala kala dergimizin kapağı kalıyor. Kapakları öyle hazırlamalıyız ki, aradığımız okur kapağı gördüğü anda mutlaka almalı. Ona özel bir mesajlar ve şifreler bütünü olmalı. Ayrıca her okuru şahsen bilmeliyiz. Benim fikrim şu: Az sayıda dergiye piyasaya sürelim ve bayilerde nöbet tutalım. Her satın alan kişiyi gizlice takip edelim. Adlarını adreslerini öğrenelim. Daha sonra planladığımız cemaate uygun olanları böylelikle şimdiden biriktirmeye başlamış oluruz." Herkes şaşırmıştı. Kemal'in çizim yeteneği keşfedildi sonra. Kapakları yapmak onun doğal görevi haline geldi. Candan'ın fantastik öyküler yazmaktan hoşlandığı, Zeynep'in müthiş bir editör adayı olduğu anlaşıldı zamanla.

İşte bu Tuğrul'un hayatının en mutlu, en verimli günleri okulların açılmasıyla noktalandı. O sonbahar her şey daha zordu. Dersler yoğunlaştıkça, eski sevgilisi ve arkadaşlarıyla zorunlu olarak daha sık karşılaşp, küçük gerginlikler yaşadıkça yoruluyor, Ali Fuat'lara gitmek yerine eve dönüyor, yaşlı evsahibinin cızırtılı radyosundan gelen eski şarkuların ninnisine kendini bırakıyor, zamansız uykulara dahiyordu. Yine böyle bir akşamüstü, kendini yaşlı evin kollarına bırakmışken Zeynep geldi. Penceresine atılan taşlarla gündüz düşlerinden uyanan Tuğrul afallamıştı. Zeynep merdivenin tüm basamaklarını çatırdatarak ikinci kata çıktı. Yaşlı adama 'İyi akşamlar' dedikten sonra Tuğrul'a heyecanla derginin prova baskısını göstermeye başladı. Tuğrul bir yandan evsahibinin bu ilk ziyaretçisine ne gibi bir tepki göstereceğini merak ediyor, bir yandan da Zeynep'in elindeki provaya korkuyla bakıyordu. Kendine açıklayamadığı bir tedirginlikte bu. Sanki bu ev, bu evin karanlığı, gölgeleri, belleği Zeynep'i bekleliyordu ve bu zamansız başkaldırı mutlaka cezalandırılacaktı. Başlangıçtaki heyecanının yerini korku almış, neredeyse böyle bir şey aklına geldiği için pişman olmuştu. Hızla kendi yazdığı öyküye göz atmaya çalıştı.

Bir Sinemaya Gitme Meselesi... Öykünün kahramanı olan adam sinemanın bulunduğu pasajda filme girmeden önce dolaşurlarken sevgilisini kaybeder. Defalarca pasajı dolaşmasına rağmen sevgilisini bulamaz. Cebinde oniki onbeş seansı için aldığı iki bilet beklemeye başlar. Belki de filme girmiştir diye düşünüp çıkışını bekler. Oniki onbeş seansı dağılıp da sevgilisini göremeyince bir sonraki kalabalıkta arar onu. Sonra bir sonraki, bir sonraki... Bekleyiş uzadıkça adam gerçekliği yavaş yavaş yitirmeye başlar. Saatler günleri örür, günler ayları. Adam pasajın girişinde durup bekleyen, insanlar bir şeyler verdikçe beslenen bir deliye dönüşür. Öyle bir sevgili varolmuş muydu, bunu okur da yazar da bilemez öykünün sonunda.

Öykü yazdığından kısa görünmüştü gözüne. Bir çok cümle düşüklüğüne rastlamış morali bozulmuştu. Fakat yine de kurşun kalemle ders notlarının arkasına yazdığı haliyle bu matbu hali arasında inanılmaz bir fark vardı. Zeynep heyecanla diğer sayfaları da gösterdi, saatlerce konuştular.

Daha sonra ikisi birden sustular. Tuğrul Zeynep'in gözlerinin derinliklerine baktığını hissetti. İlk dokunma büyük bir kapı açtı ikisine de. Yine de Tuğrul'un zihninin dibinde bir yerde adını koyamadığı bir rahatsızlık vardı. Dışarıda rüzgar çıkmıştı, hamağın ağaca çarptığını, yaşlı evsahibinin radyosunu duyamadığını, evin bir ölü kadar sessiz beklediğini farketti uyumadan önce. Zeynep'in çıplaklığı ise çoktan terli bir uykuya yuvarlanmıştı.

Bir kaç ay sonra her şey değişmişti. Her şey iyiden iyiye kötü gidiyordu. O dönem aldığı bütün önemli derslerden kalmıştı. Bu başarısızlığın nedenini biliyordu fakat bir türlü itiraf etmeye yanaşmıyordu. Dergi tahminlerin ötesinde bir zaman oburuydu. Neredeyse bütün zamanlarını alıyordu. Hele dergi çıktıktan sonra okurları izlemek ve haklarında bilgi toplamak meseleyi daha da yorucu bir hale getiriyordu. Birbirlerine çok bağlanmışlardı. Başka arkadaşları yok gibiydi. Ayrıca Zeynep ile Tuğrul'un kapalı kapılar ardında yaşadıkları aşk farkedilmiş ve açıkca söylenese de onaylanmamıştı. Ne de olsa Kemal'in yıllardır Zeynep'e müthiş bir tutkuyla bağlı olduğu biliniyordu. Zeynep bir çok kez Kemal'le bir şeyler yaşansın istemişti fakat Kemal'in istediği sonu felaketlerle biten romanlardaki aşklardandı. Ve Kemal hep beklemişti. Tuğrul tüm bunları bilmesine rağmen yine de vicdan azabı duyuyordu.

Ali Fuat'larda yaşanan gerginlik herkesi iyiden iyiye bunaltı. Birdenbire nereden geldiği belli olmayan bir kavga koptu ve bu insanların üzerinde unutulmaz izler bıraktı. Ali Fuat işler kötüye gittiği zaman gerginlik olur, normaldir dese de ok yaydan çıkmıştı bir kere. Ve hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağını anlamışlardı. Herkes hayat muhasebesini yapıyordu. Bu işe tüm zamanlarını koymuşlardı, bir çok şeylerini yitirmişlerdi ve ellerine geçen neydi: kocaman bir hiç. Bu tartışma en çok Tuğrul'u hırpaladı. Çünkü fikir kendisinden çıkmıştı ve olup bitenden kendini sorumlu tutuyordu. Kemal'in sessiz kırgınlığı da eklenince bu ilişkiler onun için dayanılmaz bir noktaya gelmişti. Zeynep'ten de uzaklaşmasının herkes için daha iyi olacağını düşünüyordu. O yüzden daha sık eve kapanır olmuştu. Huzurlu bir yalnızlıktı ev. Bahçesinden yalnızca geçmiş zaman

rüzgarlarının estiği bu kırmızı konak onu sadık bir sevgili gibi bekliyordu.

İkinci dönemin sonunda tam bir çöküş yaşıyordu. Okulu neredeyse tamamıyla bırakmıştı. Dergiyi ve Ali Fuat'ları terketmişti. Hiç görüşmüyorlardı. Bir kaç kez Zeynep geldiyse de hiç bir şey değişmedi. Bütün gün duvardaki eskiden asılı olan resimlerden kalan izlere bakarak düşünüyor, bir hayatın bu kadar çabuk tüketilebileceğine şaşıyordu. Becerememişti. Bunu hissediyordu. O da babasının ayak izlerini takip etmişti bilmeksizin. Ya da kader diye bir şey vardı ve bu babadan oğula geçiyordu. Bir lanet gibi bu kayboluş öyküsünü babasının sarışınlığı gibi üzerinde taşıyordu. Sonra arkadaşlarını düşünüyordu. Eski arkadaşlarını. Her biri birer Kafka, birer Oğuz Atay, birer Borges olmaya yemin etmiş, kendilerini dokunsanız intihar edecek kadar kırılğan hisseden bu yaşlanmadan ihtiyarlanmış insanları... Hiç bir şey olmayacaktı. Hepsi kendi lanetli hikayelerini bir sonraki kuşağa taşıyacaklardı.

Böyle günlerden birinde yaşlı evsahibini düşünmeye başladı. İçinde yaşadığı bu konak eskisini, bu odalarda bir zamanlar yaşamış olan insanları merak etti. Burada hiç bir yerde olmadığı kadar huzurlu olduğunu hissetti. Ve yaşlı adamdan evin hikayesini öğrenmeye karar verdi. Ertesi akşam kira ile birlikte bir şişe rakı ve biraz da çerez alarak yüzyıllardır radyo dinleyen adamın kapısını tıkladı. Evin bütün kapıları sanki bir anda açıldı. Beklenen iyice yaklaşmıştı.

Başka bir zamanın adamıydı evsahibi. Birlikte içtikleri ilk gecenin sonunda Tuğrul Daha önce bilmediği fakat varlığını hep hissetmiş olduğu bir dünyanın kapısının önünde durduğunu anlamıştı. Radyonun yıllar önce ayarlanmış sadece eski şarkılar çalan kanalından odaya dolan müzik tüm eşyaları sarmalıyor, havada bugünün zamanını silen, hayatı görünen gerçekliğinden koparan bir etki bırakıyordu. Tuğrul aynalı konsolun önüne oturmuş, bu ayda bir kez eşliğine kadar geldiği odanın bambaşka bir açıdan görüntüsüne alışmaya çalışırken evsahibi geçmiş zaman hikayelerini anlatıyordu. Bu evin gerçek sahibini anlatıyordu. Oldukça yakışıklı, sarı ve ince bıyıklı bir adam canlanıyordu

Tuğrul'un zihninde. Bu adamın babasını, güzel ve acımasız üvey annesini anlatıyordu evsahibi. O anlattıkça Tuğrul bu evin tahtalarına, karanlık köşelerine sinmiş eski hayatı hissediyordu bedeninde.

O geceden sonra her akşam beraber içmeye devam ettiler. Her ne kadar Tuğrul ilk gece anlatılan hikayenin Ruhi Bey'in hikayesi olduğunu anlasa da bunu bilmezden geliyor, akşamların ağır ağır bahçedeki havuza kadar inişini ipe çekiyordu. İlk içtikleri geceden sonra yaşlı adam her gece başka hikayeler anlatıyordu. Anlattıklarının tek bir insanın, Ruhi Bey'in başından geçmiş olması mümkün gözüküyordu ve işin ilginç yanı evsahibi her hikayede kendine bambaşka bir rol veriyordu. Kiminde Ruhi Bey oluyordu, kiminde bu evde oturmuş olan ailenin uzak bir akrabası veya evin emektarı... Ve Tuğrul adamı çözmek için anlattıklarını belleğin bir köşesine özenle yerleştirmekten kısa bir süre sonra vazgeçmişti. Sadece dinliyordu. Ve yaşlı adamın ona hiç bir şey sormamasına aldırış etmiyordu. Hatta adam onu dinlemiyor bile denilebilirdi. Sadece bir kez ona hitabetmişti. Tuğrul'un sigarasının külü yere düştüğünde yaşlı adam: "Bir gün bu evde bir yangın çıkartacaksınız..." demişti. Fakat hemen ardından arka bahçede bir zamanlar var olduğunu iddia ettiği limonluğu ve limonluğu nasıl yaktığını anlatmıştı.

Günler birbirinin kopyası gibi çoğalıyor, Tuğrul'un bu evin içindeki macerası halka halka kendi üzerine kapanıyordu. Okulda geçirdiği günler, Ali Fuat'lar, hatta Zeynep çok uzak bir zamanda seyretmiş olduğu bir film gibi belleğinden silinmiş, belli belirsiz izler bırakmıştı. O artık başka birinin hayatını hatırlıyordu. Akşamları hamağa uzanıp, ağaç dallarının arasından yıldızları seyrederken bir zamanlar bu bahçeden başka birinin, Ruhi Bey'in gözleri ile uzaklara baktığını hissediyordu. Başını paslı bahçe sandalyelerine çevirdiğinde orada bir zamanlar oturup uzun yaz gecelerinde kahve falına bakan üvey annesini görüyordu. Gözlerini kapattığında sanki bir öğle üstü limonlukta karışık düşlere doğru yola çıkıyordu. Gözlerini aralasa onun aralık dudaklarını, kırmızı elbisesinden sıyrılan beyazlığını görecekti. Tuğrul kendi geçmişi ile birlikte kendi yaşamını Ruhi Bey ve diğerleri ile değiştirmişti. Tuğrul lanetli

kaderinden kaçarak bu korkunç bir yalnızlığın hüküm sürdüğü evin karanlık gölgesine saklanmıştı. Tuğrul artık bu evde yaşayan tuhaf bir hayaletti. Peki evsahibi kimdi?

Aradan ne kadar zaman geçtiğini bilmiyordu. Bildiği tek şey haftada bir gün papyonunu takıp, takım elbisesini sırtına geçirip bütün hafta boyunca yaptığı bulmacaları çözümleri ile birlikte gazeteye götürüp haftalığını almak, dönüşte balık pazarına uğrayıp nevalisini alıp doğrucu evin yolunu tutmaktı. Sonra birbirinin aynı akşamlar... Aynalı konsolun karşısına oturup olağanüstü fakirlikte bir rakı sofrasının başında, radyonun sihirli müziğinin gevşetip parçaladığı zamanın belirsizleştirdiği gözlerini aynada seyrederek Anjel'i, genelevdeki kadını, meyhanedeki garsonu, üvey annesini, onaltı yaşını, limonluktaki yangını düşünüyordu. Yaşlı adamı bahçede, eskiden limonluğun bulunduğunu düşündüğü köşeye gömdükten sonra geçen zamanı hiç ölçmediği için böyle bir olayın olup olmadığını hatırlamıyor; hatta kendisinden önce bu masada başka birinin oturup oturmadığını bile kestiremiyordu. Hem ne önemi vardı ki! Onun işi harflerleidi. Soldan sağa ve yukarıdan aşağıya bir dünya vardı her gün yeniden üretmesi gereken.

Bir gün o geldi. Öylesine çıkageldi. Aradan ne kadar zaman geçmişti bilmiyordu. Karanlık. Geceydi. Bir zamanlar geldiği gibi gelmişti Zeynep. Ona adını söylemişti bir kez daha. Dışarıda fırtına vardı. Evin her tahtası ayrı çatırdıyordu rüzgarda. Öyle dehşet sesler çıkarıyordu ki ev, Zeynep olduğu bilinen kadının yüzü korkuyla aydınlanıyordu. Ona sarıldı. Yuvarlandığı uçurumun kenarındaki cılız bir dal gibiydi kadın. Birazdan kopacağını hepsi biliyordu. Bembeyazdı. Ağlıyordu.

Zeynep uyurken Tuğrul düşünüyordu. Fırtına dinmişti. Fakat bir şeyler olacağı belliydi. Bekliyordu. Yatağın karşısındaki koltuğa uzanmış, gözleri Zeynep'in beyaz hayaline dikili bekliyordu. Zamanın geçişini saymayı çoktan unutmuş bir liman kentinin hep ufka bakan halkından biri gibi sahilde, çatların üzerinde, odalarda, tavanarasında, bodrumda, bahçede bekliyordu. Beklenti dondurmuştu yüreğini. Buz gibi bakıyordu boşluğa. Ruhu bilinmeyen bir dilde susuyordu.

Bedeni bu korkunç sessizliğin köşelerine gerilmiş bir örümcek ağı gibiydi. Gergin ve dikkatli avı bekliyordu. Boşluktaki gözleri av kelimesinin harflerinin birbirinden kolayca ayrılışını izliyordu. Harfler tutuluyordu. Gölgeleleri aydınlıktı. Ve av kelimesinden kopan a karşısında durdu. İçinde saklı kendini gördü. Korktu.

Gizlice bahçeye çıktı. Tenekelerin arasına daha önce kimbilir ne zaman koymuş olduğu bir bidon gazı aldı titreyerek. Artık herşey netti onun için. Herşeyi hatırlıyordu. Tuğrul olarak terkettiği hayatı, Ruhi Bey'in ölümünü, evsahibi'nin yalnızlığını, herşeyi büyük bir roman gibi harf harf hatırlıyordu. Kocaman bir a harfinin içindeydi herşey. Herşey bu lanet evin içine hapsolmuştu. Herşey burada başlıyor, burada bitiyordu. Tamamlanmamış bir kadere son noktayı koymaktan mutluydu. Bekleyiş bitmişti. Alevler karanlık geceyi yalarken evin mısra mısra öldüğünü duyuyordu:

O kadar bekledim ki, geliyorum

Ölümümü bekledim, geliyorum

Bir ölüyü ve ölü'nün bütün inceliklerini

Bekledim geliyorum.

Ben Ruhi Bey, mutlu olan Ruhi Bey

Ölümü gömdüm, geliyorum

Bir sonbahar günüydü, geliyorum

Güneşler buz gibiydi, geliyorum

Ve bütün kötülükler

Ölümün armaları gibiydi

Size anlatırım, geliyorum.

Hepsini, hepsini gömdüm, geliyorum

Havuzun kırık taşlarını -siz bilmezsiniz-

Limonluğu ve kırmızı konağı -siz bilmezsiniz-

Aynalarda kendini seven Ruhi Beyi -siz bilmezsiniz-

Ve bildiğiniz Ruhi Beyi -ya da pek bilmediğiniz-

Gömdüm ben, geliyorum *

↓

* Edip Cansever, Ben Ruhi Bey Nasılım, 1976.

Sokaklar ve Geceler Kadınlara Hâlâ Yabancı

"Kendini kadın sanan bir evdi annem"

İti, Faruk Ulay

"I know 100 ways to be a good girl / 100 ways my
willingness to please / I know 100 ways to be a good
girl / Still I am alone so alone I am alone so alone

Crucify me with isolation /Crucify me inside my private hell"

Skunk Anansie*

Neolitik çağda ev ve kadın bir ve aynı şeydir. Evi ev yapan tüm faaliyet kadının kontrolünde ve bilgisindedir. Geniş kalçalı, büyük memeli kadın figürleri bereketin ve bolluğun işareti ve hayatın sürekliliğinin güvencesidirler. Besinleri çürümeden ve böceklerin saldırısından korumaya dolayısıyla yerleşikliğe olanak sağlayan küpler, çanaklar** ve hatta evler kadın bedeninin yuvarlaklıklarıyla biçimlenir. Toplumsal normlarla özdeşleşen ve çocuğun bastırma yoluyla sosyalleşmesinden sorumlu fallik anneye varılması için bin yıllar geçecektir. Ana tanrıça kültü çok tanrılı dinlere yenilip*** çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere geçildiğinde özel ve kamusal alanlar yeniden tanımlanıp kadın görünmezliğe mahkum edildikten sonra çok uzun sürecek bir yeraltı dönemi yaşanır. Doksanlara gelindiğinde yollara dökülerek tüketim toplumunun değerlerini, teknolojisini reddeden, meta yığılmasına karşı duran minimalist bir yaşam tarzı oluşturmaya çalışan yeni İngiliz kabileleri****tabiat-ana kültüne geri dönüşün yollarını aramaktadır. Geri dönülmez bir biçimde tahrip edilen doğa -o en geniş ev- ileri sanayi toplumunun panik içinde saldırdığı yapay bir değerden çok bir geri dönüşü, bastırılmış olanın geri dönüşünü de simgeler.

ORADAKİLER

Sanayi toplumunun başlangıcında kadına biçilen rol topluma "hayırlı evlatlar" yetiştiren ahlak mabudesidir. Burjuva kadını çocukların eğitiminden ve ahlakından sorumlu olmakla kalmayıp evle toplum arasındaki ilişkilerin de bekçisidir. Onun düzenleyeceği iyi bir akşam yemeği evin vitrinidir, ve eve kimin girip giremeyeceğini büyük ölçüde o tayin eder. O mutlu ve düzenli bir hayat kurarak burjuvanın kaygısız bir biçimde işleriyle -dışarıyla- ilgilenmesini sağlayan meleğidir. Melek kanatlarını çrpmaya, sufrajeler yurttaşlık haklarını talep etmeye

başladığında İngiliz polisi bu kutsal varlığın üzerine atını sürmekten kaçınmayacaktır. Ancak iki savaşta yalnız ayakta kalan kadın artık "rüştünü" ispat eder!

Modanın hayali hattını takip edelim: 50lerin kadını çalışma hayatına adım atmıştır ama belki de eve döner umuduyla korselerin altında karınca beliyile dolaşır; 60ların geometrik çizgileri kadınsı yuvarlaklıkların sonunun işaretidir; kadın bedenini erkek bedeninden farklı kılan bu yumuşaklıklar 70lerde Twiggy'nin bedeninde silinir gider ve kadın farklılığından kurtularak özgürleşir; 80lerde yuvarlaklıklar kaslarla birleşerek geri döner; 90larda Kate Moss'un şahsında geri dönen anoreksik bedenler bir özgürleşmenin değil geri gelen bir güçsüzleşmenin işaretidir; bulimi bir salgın gibi yayılır genç kızlar arasında.

80ler kadının üzerinden atmaya çalıştığı, silerek eşit olmaya çalıştığı farklılığını yeniden sahiplendiği dönem olarak çıkar karşımıza. Bu kadınsı ama kaslı, ince ama yuvarlak bedenler emek ve çabanın, mücadele ve başarının sonucudur. Düzende yer edinmiş ve başarmış kadın sağlıklı parıldar(90larda genç akademisyenler yurt odalarının kapılarına "hem doktoram var hem çocuğum" yazsınlar diye!). 90ların anoreksik inceliği kadınlığın yeniden tanımlanışıdır. Twiggy'nin anoreksik bedeni "şehvi fazlalıklarından" kurtularak cinsel nesne olmaktan kurtulmaya çalışan kadını simgelerken (70ler kadın hareketinin en "yüksek" yıllarıdır) Kate Moss'un kadının çocuksu bir güçsüzlük durumuna indirgenişidir. Post-feminist kız çocuğu hassas ve savunmasız bedeniyle, evle tüm bağlarını kopartırken yuvarlaklıklarının gücünü ve kalıcılığını -isteyerek- yitirmiştir. Bu uçucu varlık yalnızca erkek hayallerinde güçsüzlükle özdeşleştirilen bir hassasiyete sahip kırılğan bir melek değil aynı zamanda hem üretime hem de yeniden üretime inancını yitirmiş (yani ne iş bulup yükselme ne de evde kalıp çocuk büyütme) kayıp bir ruhtur; dolayısıyla erkek ikizini de bulur. Zaten ileri sanayi toplumunda işgücüne duyulan ihtiyacın azalmasını temsil edercesine kırılğanlaşmakta ve çocuksulaşmaktadır bedenler.

BURADAKİLER

Türkiye'de kadının kamusal hayatın sahnesine arkadan itilip

hazırlıksız yakalandığı düşünülse bile tayyörü ve yakası sonuna dek kapalı erkek gömleğiyle cumhuriyet öğretmenin cinsiyetsizliği savaşı gerçek anlamda kazanamadı. Kimseyi de bizzat cumhuriyet ideallerine bağlılığına inandıramadı. Kurtuluş savaşı ve kuruluş dönemine dair tüm Yeşilçam filmlerinde bu idealler için savaşıyan bir erkeğe duyduğu aşk üzerinden katıldı mücadeleye. Reşat Nuri'nin Çalığı Feride Anadolu'da tek başına mücadele etti ama hep romantik tepkilerinin kurbanı, uçar ve kadınlığından korkan genç kız olarak kaldı. Feride'nin Kamran'la ilişkisinde, çocuksu haylazlığıyla bastırmaya çalıştığı kadınlığı, taşranın boğucu ortamında karşılaşığı baskıyla filizlendi (Kimliği oluşturan ötekiyle ilişki ve tepkidir). Görünür hale gelip "haddini aşan" kadın cezalandırılır, Bu "had" zamana ve mekana bağlı olarak değişir. Kimi yerde gündüz, kimi yerde gece sokağa çıkmak, kimi yerde "açık saçık" kimi yerde kapalı giyinmektir. Türbanlı kadın evinde oturursa iyi, üniversiteye gitmeye kalkarsa kötüdür. Birileri neye nereye kadar tahammül gösterileceğine karar verir. Kimi kadın evinin balkonuna çıkarken örtünür. Evin dışı açılan bu kısmı kent mimarimize XIX. yüzyılda milliyetçilik hareketleriyle birlikte etnik farklılıkların altı çizilmeye başladığında Ermeni ve Rum evleriyle girer. Müslüman evinin dışı uzantısı olan cumba kapalı ve kafeslidir; gayr-ı müslimlerin balkonları ise dışarı açıktır. Balkonlar hala kentlerimizde yaşama mekanından çok evde istenmeyenlerin yığıldığı bir tür depo olarak görülür. Hatta Sezai Karakoç'un şiirindeki gibi bunaltı ve korkuyu barındırır. Osmanlı evlerinin dışarıya kapalı avlularının bunaltısını yüksek ağaçların serin gölgesi dağıttı; apartman dairelerininkiyse televizyon ekranlarında yoğunlaşıyor. Gecekonducular biraz yeşil özleyen bahçelerini terk edip apart-kondulara dönüştükçe bunaltı sokaklara taşıyor.

Gecekondu mahallelerinde evler surlarını bir camiye yaslar ve oradan çoğalırlar. Suya atılan taşın oluşturduğu gibi halkalar genişler. Orta sınıfların "sığındığı" yeni tip siteler sürekli tekrarlanan bir yemin gibi dikilmiş bir Atatürk büstünün etrafında birbirlerine yaslanır ve dışarıya

kapanırlar. Halka asla genişlemeyecektir. Sitenin florası bile farklılaştırılır. Kendine has çiçekleri ve ağaçlarıyla küçük bir dünya kurulur. Kapıcı, bekçi, yönetici düzeni site sakinleri adına korur. Yan komşu tanınmasa da "tehlikesiz" olduğu, "farklı" olmadığı bilinir. Yine de tek başına yaşayan kadın kocaman bir soru işareti, çoğu zaman da aceleyle yapıştırılmış bir cevaptır. Genelev lafı tesadüf değildir; mahremiyeti sınırlı olmayan, yabancıya açık evdir; "giren çıkan belli değil" lafının altındaki ima bellidir. Ya evinin kadını olursun ya herkesin kadını! Bu tehdit kadınların başının üzerinde Demokles'in kılıcı gibi sallandırılır. 80li yıllarda Ahu Tuğba neredeyse tüm filmlerinde evinden kaçıp kötü yola düşen kızdır. Seyirci onunla asla özdeşleşemez çünkü hep yabancılaştırıcı ve kötüdür. Sapsarı saçları, parlak mavi gözleri ve kopkoyu makyajıyla "serbest kadın"ın tehditkarlığını taşır. Başına gelenleri hak etmiştir, evden kaçmanın sonu bellidir. Onunla özdeşleşip sevemez videosunun başındaki kız. Kız 90lı yıllarda eve hapsedilmişse özel televizyonları arayıp bir üst sınıftan hemcinsleriyle söyleşip onların "muhattabı", değerli izleyicisi olur. Onlar da rahat tavırları ve giyimleriyle kuşku uyandırsalar da saygın bir yere sahiptirler, çünkü başarmışlardır; evin yeniden üretim direği olan televizyondan konuşma hakkını kazanmışlardır. Televizyon sabahdan akşama kadar açık durup evişlerine, elişlerine, çaylara, kahvelere eşlik eder ve bir yandan da başka hayatları da öğretir ve hatta onlara ayartır ama eğer mesajı ileten aracın mesajın kendisi olduğu doğruysa yaşamın büyümlü geçiciliğini soğuran bu alet kadınları bir kez daha evin içine gömer.

Sokaklar ve geceler kadınlara hala yabancı.

*İyi bir kız olmanın 100 yolunu biliyorum / Hoşa gitme isteğimin 100 yolunu / İyi bir kız olmanın 100 yolunu biliyorum / Yine de yalnızım çok yalnızım yalnızım çok yalnızım / Beni tecritle çarşıya ger / Beni özel cehennemimde çarşıya ger

**Alev Ebüzziya'nın çanakları kuşkusuz bunların en güzel örneklerinden.

***Yıldız Cıbroğlu Zeus'un kandırarak ya da doğrudan tecavüz ettiği tanrıçaları çokluğuna dikkat çekiyor. Bkz. CİBROĞLU Y., Kadının Yazısız Tarihi, Payel, 1996.

****İngiltere'de son yıllarda giderek artan bir eğilim görülmektedir. Sistem dışı yaşamın, onunla doğrudan ters düşmeden dışında kalmamanın yollarını arayanlar karavanlarla, arabalarla hatta kimi zaman at arabalarıyla yollara düşüp uygun yerlerde konaklayarak, geçici işlerde çalışarak, mümkün olduğu kadar az tüketerek yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Ama kimi zaman konakladıkları toprakların sahipleriyle ortaya çıkan sürtüşmeler, kimi zaman da belirgin bir adreslerinin olmayışı nedeniyle doğan bürokratik sorunlar dışında durmak istedikleri sistemle karşı karşıya getirmektedir onları.

Eşik Yıkıntı Ve Tutsaklık

I. EŞİK(1)

Bana kalırsa, bir ev fenomenolojisi, en iyisi, evin temelinden değil evin eşiğinden başlar. Halbuki evin en sağlam yerinin temel olduğu söylenir. Sağlam temelli bir evin bir depremde yıkılmama ihtimali göreceli olarak yüksektir. Ama içinde oturduğu evin temeli hakkında kesinlikli bir fikir sahibi olmak az kişiye nasip olur. Temel hep gizli kalır: Yerin altında, betonla, demirle doldurulmuş, geçirimsiz, karanlık şaibeli bir uçurumun üstünde yaşarsınız. Eşikten başlayan bir ev fenomenolojisinin gerekçesi bir depremde eşiğin altında durmanın bizi kurtarabileceği, yani evin temelden sonra en sağlam yerinin eşik olduğu fikri değildir. Ne var ki, kendini koruma amacıyla eşikte duruş meselesi bir deprem önlemi olmanın ötesinde batıl, hukuki ve felsefi derin anlamlara sahip olduğundan ev fenomenolojisi temasından ancak haksız bir biçimde dışlanabilir. Ben bu bölümde gayri meşru bir strateji ile konunun batıl ve hukuki yönünü bir yana bırakacağım. Eşik fenomenolojik olarak kendisini bize içeriği dışarıdan ayıran, içerinin dışarı ile ilişki kurduğu bir geçiş olarak sunar. Eşikler evlerin, mekânların, yurtların, ve hatta insani dünyaların oluşumlarının ve ortaya çıkışlarının menşeleridir. Fakat fikrimce bunun nedeni, insanın mülkiyet ilişkisinden çok, o ilişkiyle eş zamanlı, mülkiyet ilişkisini varsayan fakat ondan felsefi açıdan daha önemli başka bir ilişkiye dayanır: İnsanı insan, yeri yer, yurdu yurt yapan "ilişki" kapıyı açıp, eşikte durarak içeri buyur etmektir. Böyle düşünüldüğünde, "yersizleşme yurtsuzlaşma" diye adlandırabileceğimiz fenomen birincil olarak etiğin kendisine dair bir mesele olarak ortaya çıkıyor. Bu bir içeriye davet edememe, buyur, hoş geldin diyememe fenomeni olarak adlandırılabilir.

Buyur edişin birincil anlamda etik bir sorunsal olarak ortaya çıkışı yalnızca insanın başka insanlarla sosyal ilişkisiyle sınırlanamaz. Başkasını buyur ediş, dünyayla ve farklı anlamda varolan varlıklarla ilişkinin de başlangıç noktası olan metaforun ta kendisidir. Metaftizğin kapılarını açan ilişki dünyayla eşikte kurulan etik bir ilişki olarak yorumlanabilir. Fenomenolojiye giriş belki de bu kadar gözü pek olmak zorundadır. Fenomenolojinin başlıca kavramlarından birisi olan, Husserl'in en büyük keşfim diye bahsettiği ve hayatının

sonuna kadar tekrar tekrar tasvir etmekten vazgeçmediği fenomenolojik indirgeme oldukça zor bir bilmece olan bu buyur edişin özel bir türü olarak düşünülebilir. Fenomenolojik indirgeme, kendinin eşiğinde olmak, başka varlıkların ve kısaca başkasının varoluş anlamlarına zihnin kapısını açmak demektir. Bu zihin için aşkın bir harekettir; çünkü bu hareket esnasında en sıradan ve bildik sanılan şeylerin üstündeki örtü kalkar, ve şeyler kendilerini sıradan ya da bilimsel bakışın indirgediği şeyler olarak değil, oldukları gibi gösterebilme fırsatına kavuşurlar. İndirgenen şey dünyayı bir paket program halinde bize veren "saygıdeğer" bilgi yöntemlerinin yanı sıra geçmişten bize miras kaldığı için sorgulanmadan ve anlaşılmadan sahiplenilen bakış açılarıdır. Husserl'in fenomenolojik indirgemeye kurtulabileceğimizi varsaydığı bu yöntem ve programlar varlığı çarpıtarak örgütleyen, insanlığı körleştiren perspektiflerdir. Kolektif hafıza, analiz masasına yatırıldıkları zaman iler tutar tarafları olmamasına rağmen, sırf işe yaradıkları için dört elle sarılan programlarla ve cevabı önceden belirlenmiş sorularla dolmuş, ve insanlık hem "eşiği" hem de "şeylerin kendilerine" dair felsefi merakı ve büyülenmeyi unutmuştur. İşte bu yüzden fenomenolojik indirgemeye dünya "parantez içine" ya da "askıya" alındığında, olduğundan daha yoksul değil, aksine sınırsız bir anlam zenginliği içinde kendisini sunmaya başlayacaktır. O aşkın kapıyı açan ve o eşikte durabilen -bu mümkünse tabii- daha önce hiç açmadığı bir kapıyı açacak, daha önce hiç durmadığı bir eşikte duracak, ve daha önce hiç bilmediği varlık anlamlarına temel teşkil edecek olan ilk izlenimleri kabul edebilecek, ve iddia odur ki "şeylerin kendilerine" gidecektir. Nasıl? İndirgemenin yolunu açtığı bir varlık ilmi sayesinde... Husserl, artık hepsi bana ait hale gelmiş olan bu evrende hakkında bunca cahil olduğum her şeyin hangi biçimlerde ve anlamlarda var olduklarını tanımak, anlamak, açıklamak, tanımlamak, analiz etmek görevi belki de tüm ömrümü alacak der. Oysa buna yalnızca benim ömrüm kifayet etmez. Benim gibilerin bu amaç uğruna bir cemaat oluşturup, gerçek bir adanmışlıkla çalışmalarını ve bu seli tasnif etmeleri gerektir. Husserl'in kurmak istediği bu cemaati bir arada tutan eşikte, gündelik doğal tavır içinde

yaşayan insanların hiç merak etmedikleri bir şey merak konusu haline gelmiştir: Değişik varlıkların hangi anlamda var oldukları sorusu. Yalnızca sıradan insanlar değil, bilimle uğraşan insanlar da bu soruyu akıllarına getirmez ya da bu tür şeylerle uğraşmayı vakit kaybı sayarlar. Örneğin çoğunlukla bilim adamlarına göre teorik bir nesne bilimsel bir varsayım içinde öne sürülüp o varsayım başarılı bir şekilde kullanılabilmişse o nesnenin ne anlamda var olduğu "felsefi" bir sorudur ve bununla uğraşmak vakit israfından başka bir şey değildir. Kısacası, bilimsel dünya felsefi açıdan oldukça karanlık bir dünyadır. Bilim-teknoloji ilişkisi içinde varlık ilmine dair sorgulama iyice unutulmuştur.

Husserl'in mutlak başlangıç olarak tasarladığı fenomenolojik indirgeme, gözlerimdeki bütün kataraktlardan dışarı sızmamı, tüm yöntemleri geride bırakmamı talep ettiği için sonsuz zorlukta, hatta paradoksal ve yerine getirilmesi imkânsız bir taleptir. Heidegger'in Husserl'e yönelttiği klasikleşmiş eleştiri, bu aşkın edimin kendisini bir sıfır noktası olarak alamayacağını savunur. Bu klasik eleştiriye ilerde değineceğiz. Fenomenolojik indirgemenin şimdi ele alacağımız zorluğu ise kapıyı açıp eşikte durarak buyur etmenin, bu gündelik metaforun fenomenolojik analizinde ortaya çıkıyor. Kendisini doğal, gündelik bir tavırla karşılık içinde düşünen aşkın bir buyur edişi gündelik bir buyur edişe gönderme yaparak düşünmenin meşruluğu sorusu elbette ki edepsizce sarıldığımız bu gayri meşru stratejinin ikinci yumuşak karnını teşkil ediyor. Ama karın yumuşak olsa da bu eleştiriye bir cevap var. Benim başkasını buyur edişim Lévinas'cı bir biçimde "gündeliğin içindeki aşknlık" olarak düşünülebilir. Gündelik tavırla kapıyı açtığımda eşikte dururken önce eşiğin öte tarafında duran başkasının-başkalarının yüzüne bakarım. Gördüğüm yüzün "yakınlığı" karşısında geriye doğru bir adım atıvermiş bulurum kendimi. Bu geri çekiliş, buyur edişin jestidir; yer açmak bir alanı gelenin varoluşuna tahsis etmektir. Bu yer açış esnasında bakışımın yönü değişir ve yüzüm evin içine doğru döner. Neden? Gelene verdiğim alanı cömertçe verdiğimi pekiştirmek için mi yoksa gelen evin içine doğru yönelirken, o benim özdeşliğime, kimliğime dahıyormuşçasına kapıldığım garip bir huzursuzluğun ve kendini korumacı bir kontrol

edişin bastırılmış stratejilerini el yordamıyla bulmak için kaç saniyeye daha ihtiyacım olduğu için mi? Zorluk şurada: fenomenolojik eşikteki bu gerileyiş iki anlam arasında yalpalayan bir hareket. Bir yandan beni eşiği geçerek gelenler karşısında bir yer, yurt, haline getiriyor, öte yandan da, eşiğin köprüsünden geçerek içeriye akan varlık selinden kendimi korumaya çalıştığıma işaret ediyor. Burada kendimi korumam gereken şey karşımdakinin duyulmadık, görülmedik yeniliği ve tanımadık farklılığı mı? Yoksa evin içine doğru akan her şeyin gelişinin yarattığı titreme ve deprem yüzünden mi? (O zaman tekrar eşik altına girmem gerekmez mi?) Dışarıya maruz kalmak, dışarının verişinin vahşeti ve tüketici cömertliği karşısında yok olmak tehlikesini içinde taşır. Hem, bana ve bende kendilerini gösterenleri içeri buyur etmek, kabul etmek ve geliş ve kalışlarını korumak, hem de kendimi bu verişten belli bir oranda sakınmak zorundayım. Dünyanın evin içine girişi çifte sorumluluk talep ediyor. Kayıtsız şartsız misafirperverlikte, kendisini korumayan bir ev sahibinin evsiz, yersiz yurtsuz kalması hatta yok olması olanak dışı değildir. Fakat kendisini fazlaca koruyan bir ev sahibi de ekonomi ve içten pazarlıklığı içinde misafirperver olmaktan çıkar.

Ama tüm farklılıkların buyur edilip, evden içeri yani benim içkinliğime girmesi, onların farklılıklarının bana indirgenmesi ve dolayısıyla benle aynılaşması demek olmuyor mu? Son kertede dünyayı araştıran aşkın ben bunu sadece kendini araştırarak yapmıyor mu? (2) Fenomenolojik indirgeme bir buyur ediş ve ilksel olarak etik bir ilişki gibi okunduğunda misafirin farklılığına saygı duyulması ve o farklılığın korunması her türlü anlam araştırmasını önceler hale geliyor. Farklılığa saygı duymak, o farklılığı tanımayı, anlamayı önceliyor.

Eğer dünyaya bir eşikten bakıyorsam, evin eşiği dünyanın eşiğiysen, bu eşik dünyayı eve, evi dünyaya veriyorsa, evi olmak dünyaya bir eşikten bakmaksa, ben olmak da bunlar mı? Birinci tekil şahıs sanki bu bakış ve bakışın yeri olan eşik olmadan imkânsızdır Peki birinci tekil şahıs kimdir? Ben, evi olan, o evin içindeki her şeyin kendisine ait olduğu, en az bir anahtar sahibi, hanesine tecavüz edilemeyen,

kendisine ait odalarda ve masalarda kendisine ait olan her şeyin tadını çıkarmaya yönelik kurduğu o doyum ekonomisi içinde eli her şeye uzanabilen, kendi düzeninde sözü geçen bir diktatör mü? Ya dünyaya bir eşikten bakamayanlar? Ya evsizler? Onları bu ev metafiziği benlikten ve aşkınlıktan ilelebet yoksun bırakmıyor mu? Birinci tekil şahısın evle ilişkisi orijinde bir doyum ilişkisinden ibaretse durum böyle, ama eğer benin ortaya çıkışı onun kendisini yabancı varlıkların, yani kendi evlerinde olmayanların mekânı haline getirmesiyle durum farklı. O zaman başta eşik olsa bile ben başlangıçta evsiz, aslında başkasının misafiridir. Başkasına yer yurt veren, kendi yerine yurduna başkasının gelişinin lütfuyla sahip olandır. Asıl aşkınlık kendisinde olmayan şeyi bana lütfederek bende olmayan şeyi kendisine vermemi mümkün hale getiren başkasınıdır. Önce onun bana, sonra benim ona verdiğimiz yer-yurttur. Önce ne ben, ne evim, ne yerim ne yurdum, ama eşik ve o eşikten geçmek için gelen başkası var.

II. YIKINTI

Husserl'in tersine, Heidegger Sein und Zeit'da (3) düşüncesini aşkın ego, bilinç, tin, ruh vs. gibi öznel bir temel üzerine kurmayı reddeder. Heidegger'e göre, kendisi için mevcudiyeti bir mesele olan yegâne varlık Da-sein'dir. Dasein bizim kendisi olduğumuz varlık yani insandır. Dasein Almanca varoluş demektir; ama kelime bölündüğünde Da-sein orada-olmak anlamına gelir. Kısacası, Heidegger düşüncesinde insan doğrudan yerle ve yurtla ilgili bir varlıktır. "insan" kelimesinde doğrudan yer yurt çağrışımı bulunmadığından ve bu kelime öznellik serisindeki diğer terimlerle tarihsel olarak ayrılmaz bir biçimde iç içe geçtiğinden, Heidegger metafizik içinde "ideolojik" hale gelmiş olan "insan" kavramını kullanmaktan kaçınır. (4)

Heidegger bir eşik olarak fenomenolojik indirgemeyi mutlak başlangıç noktası olarak reddeder. Fenomenolojik başlangıç dünyada olmanın kendisidir. İnsan aşkın bir kapı açma edimiyle ve eşikte durarak dışarıyla ilişki kurmaz, çünkü zaten başından beri her zaman dışarıdadır. Onun içeride yani içkinliği ile ilişkide olmasının temel biçimi dışarıda yani dünyada olmasıdır. İnsan dünyada hayatını sürdürmeye yönelik ilişkiler ağı içinde mücadele ederken, temel ilgisi

düşünsel ya da "entellektüel" değildir. Alet edevat dünyasında hep bir şeyler başarmak için bir şeylerle uğraşan insan ancak kullandığı şeyler amaca hizmet etmekten aciz kaldığı anlarda o şeylere alet olarak değil, çözümlenmesi gereken "nesnelere" olarak bakar. Mesela ancak kullanılan balta kırıldığında o baltaya onun yapısal özelliklerini ve nasıl bir nesne olduğunu görmek amacıyla bakarız. Heidegger bilginin oluşumunu durup dururken yapılabilecek bir fenomenolojik indirgmeden çok günlük hayat içinde bilgiyi önceleyen bir mücadelenin sekteye uğraması anına yerleştirir. (5)

Fakat nihai olarak Heidegger de mevcudiyetle ilişkiyi bir tür "misafirperverlik" ilişkisi olarak düşünmüştür. Bu açıdan bakıldığında fenomenolojik gelenek içinde "ev metaforunun" devamlılığı tartışma götürmez. Bu metafor Heidegger'de dil ile ilişkisinden ayrılmaz ama bu ilişki Heidegger'in düşünsel kariyeri içinde statik bir ilişki olarak da görülemez. Sein und Zeit 'da dilin gerçek mevcudiyeti onun bir ilim nesnesi olarak ya da bir iletişim aracı olarak hali değildir. Dil dünyaya atılmış olan insanın varoluş biçimlerinden birisidir ve varoluşsal bir fenomendir. Gündelikliği içinde insan mevcudiyet sorusunu unutarak yaşar. Kendisini çevreleyen tanıdık bir dünyaya boğazına dek batmış, dağılmış bir haldedir. Aslında dünya ile bu ilişki bir tanıdıklık ilişkisinden çok bir duygu (Angst) ilişkisidir: bu bir "evinde olmama" duygusudur. Yine de mevcudiyetin dil ve sanat yoluyla duyulabilecek olan çağrısı, insanı kendisine en çok ait olan varoluş gücüne, yani bir ikamet etme-edilme ilişkisine davet eder. Dil insanı mevcudiyetine çağırır.

Heidegger'e göre dil ifadenin ya da iletişimin fonetik bir süreci değildir. İnsan dille araçsal bir ilişki kurmak yerine, bir ikamet etme ilişkisi kuralmalıdır. Dil meydana çıkarıcı, gösterendir. Bu gösteriş gösterdiğini sözcüklerle aydınlatır, ve aydınlanana ortaya serer. Dilde ikamet etmek, aydınlanan sözcüklerin içinden geçerek meydana çıkan şeylerin kendilerinin yakınında durmak, keyfi göstergelerin diyarında takılıp kalmamaktır. Ne var ki bu tür bir ikamet kendi dilini çok iyi tanıyıp o dile egemen olmakla başarılacak bir iş değildir. Mesele, o dil içindeki garipliklere, yabancılaşma, acayıplıklara açık olabilmek ve kendi dilini kendi diline

tercüme edebilmektir. Dildeki tanıdığın içindeki acayibi görebilme kabiliyeti, insanın arkadaşındaki yabancıyı görebilme kabiliyetini gerektirir. İkamet etmek demek evinde olma halindeki yakınlık ile yabancılıktaki (evinde olmama halindeki) bir mesafeyi her zaman korumaktır.

İnsanın mevcudiyetle ilişkisi bir misafirperverlik yani bir yer açma, bakma, koruma ve sorumlu olma ilişkisi olarak ele alınabilir zira insan mevcudiyetin kendisini gösterdiği, ortaya çıkardığı alan, yerdir. Ama bu durum evsiz, yersiz ve yurtsuz olan sıradan insanın mevcudiyetin şimdiki zamandaki evi haline gelmesi olarak düşünülmez. Mevcudiyetin evi dildir. Konuşan varlık olarak insan da kendisini dilde ortaya seren mevcudiyetin çobanıdır: O, mevcudiyeti dilden derler. İnsan mevcudiyetin manasını -ancak söylenenlerin üstündeki örtüyü kaldırmak suretiyle unutulmuş anlamları ortaya çıkararak- toparlayıp bir araya getirerek söyleyendir. Sanat işte bunu yaparak bize bir ev, yurt yaratır. Sanat ve şiir olmasaydı kendi dilimizde ebediyen yersiz yurtsuz kalırdık. En önemlisi, dünyada-olmak anlamında mevcudiyet yalnızca şiir ve yaratıcı edebiyat sayesinde toprağın, suyun yüzüne çıkmışçasına sözcüklerin içine yükselir. Ve bu olmazsa sonuç körleşmedir. Kör olan sıradan çoğunluk için bu dünya edebiyatın ve şiirin söylediği sayesinde görünür olur. Bunu örneklemek için Heidegger Rilke'nin Malte Lauris Bridge'nin Notları'ndan uzun bir alıntı yapar. (6)

"Böyle evler bulunduğu inanılacak mı? Hayır, gerçeği bozuyor değiştiriyorsun diyeceksiniz. Bu sefer gerçek, ne bir şey eksilmiş tabii ne de bir şey eklenmiş gerçek. Hem nerde bende gerçeğe eklenecek şey? Malûm, fakir olduğum. Malûm. Evler mi dedim? Evet, gerçeğe sadık olmak için söyleyeyim, artık varolmayan evler. Baştan aşağı yıktırılmış evler. Kalanlar, bitişikteki evlerdi, yüksek komşu evleri. Besbelli bunlar da yanı başlarındaki ev kaldırılalı beri çökmek tehlikesi gösteriyorlardı; çünkü yıkıntı arsasıyla açılmış duvar arasına iskele denecek kadar çok, katranlı ve uzun direkler kakılmıştı. Bu duvarı kastettiğimi bilmem söyledim mi? Ama bu duvar, mevcut evlerin ilk duvarı değil (insan böyle sanabilirdi), aksine, yıkılmış evin son duvarıydı. Duvarın iç tarafı meydandaydı. Çeşitli katlarda, odaların, üzerlerinde henüz kağıtlar yapışık, duvarları görünüyordu ve

yer yer döşeme, yahut tavan kenarları belli oluyordu. Oda duvarlarının ötesinde bir de kirlili beyaz bir bölme, bütün duvar boyunca yukardan aşağı uzanıyor ve helâ, borusunun pas lekeli, açık oluğu söylenemez bir iğrençlikle, kurt gibi yumuşak, sindirim hareketlerine benzer kıvılcıklarla bu kısımdan kıvrılıyordu. Tavan uçlarında hava gazı borularının kirlili, tozlu izleri kalmıştı: İzler, orda burda ansızın renkli duvara dalıyor, borular çıkarılırken hoyratça kopmuş siyah deliklerde kayboluyorlardı. Ama en unutulmayacak olan, duvardı bizzat. Odaların kökleşmiş hayatı çiğnenememişti. Henüz yaşıyor, o arta kalmış çivilerde tutunuyor; bir el genişliğindeki döşeme artıkları üstünde duruyordu; birazcık ev hali kalmış köşe artıkları altına sinmişti. Yıldan yıla azar azar rengini değiştirdiği boyalara da yapışık olduğu görülüyordu: Maviden bozduğu limonküsünde; yeşilden bozduğu gride; sarıdan bozduğu çürük, kart, bayat beyazda. Ama aynaların, resim ve dolapların arkasında kalmış da o daha az bozulmuş yerlerde de vardı, çünkü bunların çevrelerini çevirmiş ve örümcekler ve tozlar halinde, şimdi çırçır olan bu kuytu yerlere de girmişti. Her duvar sıyrığında duvar kâğıtlarının alt kenarlarındaki nemli kabartılarda duruyor, yırtıklarında sallanıyor, ve uzun zaman önce meydana gelmiş iğrenç lekelerden sızıyordu. Ve bu harap ara duvarların yıkıntısıyla çerçeve: eskiden mavi, yeşil, sarı duvarlarda bu hayatların havası; henüz hiçbir rüzgârın dağıtmadığı katı, uyuşuk, bozuk havası; bir çıkıntı gibi duruyordu. Burada öğle yemekleri ve hastalıklar ve boşanan soluklar ve yılanmış dumanlar ve koltukaltlarından sızan ve giysileri ağırlaştıran terler ve ağızlarından dökülen yavan kokular ve pişikli ayaklardan çıkan keskin kokular duruyordu. Sidiğin keskin kokusu ve isin yanık kokusu ve donuk patates buharları ve bayatlamış yağların ağır, kaygan dumanları duruyordu. Bakımsız bebelerin ağır uzun kokusu ve okul çocuklarındaki korkuların kokusu ve ergen oğlanların yataklarından sızan sıkıntılı sıcaklık oradaydı. Ve aşağıdan, buharlaşan sokağın derinliklerinden gelen şeyler de buna katılmıştı ve şehirler üstünde temizliğini yitiren yağmurla yukardan da bazı şeyler sızmıştı. Hep aynı sokakta kalan uysallaşmış cılız ev rüzgârları da bir şeyler eklemişlerdi; insanın nerden geldiğini bilmediği çok şeyler

vardı daha. Bütün öbür duvarların yıkılmış, ancak bu son duvarın kalmış olduğunu söyledim, değil mi? İşte boyuna bu duvarın lafını ediyorum. Uzunca bir süre bu duvarın önünde durduğumu söyleyeceksiniz; ama yemin ederim duvarı tanımaz kosmaya başladım. Onu bilivermiş olmam, işin korkunç tarafıydı çünkü. Burada her şeyi anlıyor ve kolayca henimsiyorum: Ruhum bunları yadırgamıyor. " (7)

Behçet Necatigil son cümleyi serbest bir şekilde çevirmiş. Fakat bu cümle gayri-edebî bir sadakatle çevrildiğinde şöyle okunuyor: " Burada ona dair her şeyi tanıyorum, bu yüzden hepsi içime işliyor: o benim içimde kendi evini buluyor." Heidegger'in metnindeki bu uzun alıntı felsefenin "dünyada-olmak" ile insan arasındaki ilişkiyi tasvir etmekteki aczine mi işaret ediyor? Rilke'nin metnini taşıyan temel nitelikteki pek çok kelime is, yağ, sidik, ter, leke vs. felsefi dilden dışlanmış kelimeler. Felsefe ancak müthiş bir çaba harcayarak içinde yaşadığı terminolojik dilin sınırlarını genişletebilir. Doğal dil başından beri felsefi söylemin saflığını bozmuş, böyle bir üst dil iddiasının yakasını kolay kolay bırakmamıştır. Buna rağmen, doğal günlük dillerden felsefi söyleme geçen kelimeler ancak kendi yerlerinin yapısal zorunluluğuna dair iddiayı meşrulaştırabildikleri sürece felsefi söylem içinde tutunabilirler. Bu da zor ve yavaş bir süreçtir. Belki de bu yüzden felsefe edebiyatın söyleyebileceklerinden hep daha azını söylemeye mahkûmdur. Fakat, Heidegger'in anlatmak istediği şeyi terminolojik bir dille açıklamak yerine Rilke'yi alıntıyla söylemiş olması bunun da ötesinde ilginç bir an. Alıntı bittiği zaman kendisini bütün kudretiyle hissettiren sessizliğin nedeni Rilke'nin dilinin bahsettiği şeyin Heidegger'in deyimiyle, "tam kıyasında olması" olsa gerek, bu öyle yakın bir mesafe ki başka bir söylemin o şeyin ortaya çıkışına bu denli katkıda bulunabilme umudu sanki baştan manasızlaşıyor. Belki de bunun için Heidegger bu alıntıya mazeretmiş hissi veren bir kaç kısa cümle yazmaktan öteye gitmiyor. Heidegger "bakınız" diyor, "...dünya, dünyada-olmak dediğimiz şey- Rilke'ye göre hayat- ne kadar elemental bir biçimde şeylerden bize doğru akıyor. Rilke'nin karşısına çıkan duvardan bu cümlelere geçirdiği duvara iliştrilmiş hayaller değildir, bunun tam tersine bu betimleme ancak hali hazırda duvarda olanın ve onunla ilişkimizde

ondan bize doğru akan şeyin aydınlatılması ve yorumlanması ile mümkündür. Yazar yalnızca bu orijinel dünyayı görmeye muktedir olmakla kalmıyor, bu dünyayı ele almamış ve hiç de kuramsal olarak keşfetmemiş de olsa, Dilthey'in temellendirmeden ortaya attığı, ve bizim "dünyada-olmak olarak varlık" kavramı yardımıyla formüle ettiğimiz "hayat" kavramının felsefi içeriğini anlıyor." (8) Bu kadarı bence yetmez... Heidegger aslında burada kendisi için en önemli metaforlardan biri olan ev metaforu karşısında kasıtlı olarak susuyor. Ama tam da bu suskunluk sayesinde metaforun daha da çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmasını sağlıyor. Heidegger'in sessizliğiyle işaret ettiği, insanın mevcudiyet, zaman ve tarihle ilişkisinin Rilke'nin kahramanının bu evin geriye kalmış duvarı ile kurduğu ilişkiye analog olması olabilir mi? Geçen zamanın ve ev sahiplerinin tahribatına uğramış bu harap mekan, bu ev dilin kendisidir. İnsanın hal-i hazır ikameti budur. O duvar ve etrafındaki izlerin yorumlanmasıyla ortaya çıkan şey, insanın bu dünyadaki mevcudiyeti, Malte Lauris Bridge'de, Necatigil'in uygun deyişle "benimseniyor" ya da gerçek içsel evini buluyor. Bu içsel ev Heidegger için bireysel olduğu kadar tarihsel ve toplumsaldır. Böyle bir içsel evi kurmayı ancak ya şiir ya da şiire komşu bir felsefe başarabilir. Şiir ve felsefe dilin içindeki izlerden geçmişe giderek, orada üstü örtülmüş, unutulmuş, unutturulmuş olanda yeniyi bulabilir. Düşünce ancak menşeyi tekrar ederek kendisini kurabilir. Bu basit bir tekrar değil, yaratıcı bir tekrardır. Gelecekteki içsel ev de ancak bu geri dönüş sayesinde kurulacaktır. Dönülen ev aslında hep yeni yapılan evdir. "Kendi evinde oluş" ya da "ait oluş" sanatsal bir ifadenin kimlik oluşturucu sürecinin amacı, gelecekteki bir özdeşliğin ya da kimliğin metaforlarıdır. Çünkü kimlik oluşturma ve özgünleşme süreci esasında dilseldir.

Heidegger Sein und Zeit'dan sonra dil ile ilgili felsefi pozisyonunu oldukça radikalleştirir. Sanki dil artık insana ait bir fenomen olmaktan çıkar ve insan üzerinde egemen bağımsız bir güç haline gelir. "Dil insanın ihtiyacıdır" ya da "insan dil kullanır" gibi şablonlar tersine çevrilmiştir: Heidegger'e göre dilin insana ihtiyacı vardır ve o insanı kullanır. (9) Heidegger dilin özünün ne olduğu sorusuna

cevap verebilmek için öz (Wesen) kavramını yeniden yapılandırmaya girişir. Dil bir şeyin varlığını ortaya serer. Fakat ortaya serilen şeyin özü nominal bir anlamda yani sürekli ve değişmez bir öz olarak değil, edimsel (verbal) anlamıyla, ortaya serilen şeyin (bir şeyin mevcudiyetinin) ortaya seriliş süresine gönderme yapacak şekilde anlaşılmalıdır. Dilin özü böylece dilin happening'i (vukuatı) haline gelir. Happening içindeki bu dilin mevcudiyetinin ortaya serilmesi için insanın konuşması gerekir. Bahsettiği şeyi aydınlatan dilin happening'i yani ışınması ile Rilke'nin anlattığı türden (içinde uzun zaman yaşanmış) bir yıkıntı olan dilin içinde taşıdığı uçurumsal bir karanlıklaştırma (occultation) potansiyeli her zaman iç içedir. Dilin happening' i mevcudiyetin dilin içinden insana postaladığı bir gönderim, bir mektuptur. İnsan kaybolma ihtimali ulaşma ihtimali kadar yüksek olan bu mektuba cevap vermekle yükümlüdür.

Sonuç olarak, insan hem bir yıkıntı içinde molozları temizleyerek mevcudiyetin ortaya çıkmasına yer açmaktan sorumludur, hem de mevcudiyetin ışınmasına maruz kalır. İnsanın hali hazırdaki tek ikamet şansı budur. Ve insan ikamet etmeyi öğrenmeden ikamet edilebilecek bir özne özdeşliği ya da kimlik de kuramaz. Tek ve aynı hamlede yıkıntılar içinde bir eve-kendine dönerek evi-kendini yeniden inşa etme gücüne sahip tek şey şiiirdir.

Bütün bu söylem içinde dikkat edilmesi gereken iki nokta var. Birincisi Heidegger'in bakışında "asil evsizlik" problemi ile "somut evsizlik" probleminin karşı karşıya gelişi. (10) Sosyal bir problem olarak evsizlik, asil evsizlik yani dilde yersizlik-yurtsuzluk problemi yanında ampirik, türevsel ve ikincil tür bir problem olarak kalır. Heidegger'e göre "evsizlik" tartışılacaksa ampirik düzeyde değil, aşkın düzeyde, insanla dil yoluyla konuşan mevcudiyet arasındaki ilişkinin kopmasında, dilin bir araç haline getirilmesinde tespit edilip, tartışmaya oradan başlanmalıdır. İnsanın yersizliği yurtsuzluğu insanın kendi özünün dilsel ikamet olduğunu unutmasındadır. Heidegger'in böylesine somut ve ahlaki bir problemi soyut bir problemin altında felsefi söylemden düşürmeye çalışmasının sonuç olarak ahlaki bir tavır olduğu yadsınamaz. İkinci nokta, Heidegger'e bu kez sanat açısından yöneltilebilecek bir eleştiri ile ilgili.

Heidegger kendinden bir daha hiç dönmemesine çıkışı bir erdem olarak görmez. Ona göre böylesi bir yolculuk büyük bir ihtimalle kökten bir yersizleşme yurtsuzlaşma'ya tekabül eder. Fakat, dilin happening' i kendine dönmek istemeyen bir yeniyi söyleyiş, hiç dönmemesine kendinden çıkıp başkasına yönelme arzusu, hiçbir zaman doyuma ulaşmayan bu arzu, sanatın kendisi değil midir?

III. TUTSAKLİK

Husserl'in ve Heidegger'in fenomenolojilerinde ev metaforu devamlı olsa da bu metaforun benim "eşik" ve "yıkıntı" olarak okuduğum açılımları farklıdır. İki ayrı ev fenomenolojisine dair bu açılımlar benliğe-kimliğe-öznenin özdeşliğine dair farklı iki düşüncenin yolunu açmaktadır. Ama benlik ya da öznenin özdeşliği meselesini "evden" yola çıkarak değil de, tam tersine "tutsaklıktan" yola çıkarak düşünmek de mümkün. Örneğin ülkemiz hapishanelerinde yaşanan açlık grevleri bizi ahlak felsefesi ve politik felsefe bakımından gündeme gelen benlik-kimlik-öznenin özdeşliği sorusu ile ilgili önemli bir üçüncü yola çıkarıyor. Siyasi-düşünce suçu yüzünden tutsaklık bugün "özgürce" dolaşabilen ve evine dönebilen bizlere (sadece birkaçımıza) kendisini bir özgürlük arzusu değil, özgürlüğün birincil ve asıl biçimi olarak gösteriyor ve düşündürüyor: Belki de sorumluluk taşıyabilen ben, birincil ilkesi kendisini korumak ve başkasının haklarını ihlal etmemek olan egodan, mazisi çok daha eskiye dayanan bir tutsaklıktır. Belki de sorumlu olabilmenin şart içre ömrü başkasının kefaretinin ödeyebilmektir; başkasının yerine kurban olabilmektir; hatta başkası için ölümü göze alabilmektir. Ben, başkasına karşı olan sorumluluğunda başkasının tutsağıdır. (11) Ahlakın eşliğinden, evsiz bir eşikten buyur edebilen özne kendisiyle çakışmayan, özdeşliği paradoksal ve imkansız bir bendir. O ben, kendi evinde bir doyum ekonomisi içinde bireysel çıkarının şavaşıyla ve tutsak olma korkusuyla yaşayan ben değil; suçlanan, kıyımaya uğrayan, işkence gören, vücudunun bütün edilgen tutkusıyla, sabrı ve açlığıyla direnen bendir. O ben yerinden edilmiş, dünyada başını koyacak bir yeri kalmamış, köşeye kısırlanmış, kıyımaya uğramış bendir. Ve sadece bu özne başkalarıyla dayanışan, sorumluluklarından kaytarmayan, başkası saplantısında

ölümle dahi karşılaşmaktan çekinmeyen tek ve yalnız bir vücuttur.

Peki nedir ki bir vücut?.. Dünya vücuda maruz kalır çünkü dünyanın merkezi dünyayı algılayan çıplak vücuttur; ama vücut da dünyaya maruz kalır çünkü o da kendi dünya tasavvuru ile koşullanmıştır. Bu ilişkinin her şeyin ötesindeki özel tarafı vücudun açlığına maruz kaldığında dünyanın ters yüz olabilesidir. Bu ters yüz oluşun zamanı ve adı "devrim"dir. Çıplak ve aç vücut ne şeylerin arasında bir şeydir, ne de düşüncenin bir aracı olmaya indirgenebilir. Vücut bütün anlamı aşan anlamın direnişidir. Vücudun açlığıyla direnişi ise bütün ilkelerin ve yasaların üstündeki "kutsal an-arşıdır". (12) Bu açlık artık bütün kurucu-dışlayıcı ilkeleri ve temelde açıklayıcı-indirgeyici akli kavramsal şiddeti aşmış, o geri dönülmez yolculuğa çıkma cesaretini göstermiştir. Düşüncenin ayaklarının yere basması için bir vücut ya da bir pratik bulması, vücudun toprağa değmesi, yani bir ev, bir yer-yurt edinmesinin önemi vurgulanır. Kuşkusuz. Ama düşünce için bu ilişkiden de önemlisi besindir. Düşünenin düşünülene yönelme ilişkisinin bağrında besin düşüncüyü durmaksızın koşullamaktadır. Vücut besini reddettiğinde, eninde sonunda düşünenin düşünülene yönelişi felce uğrar. Ama bu anlamın tükenişinin delili değildir. Tam tersine, bu anda vücut her şeyin sürekli bilinç tarafından anlamlandırıldığı yargısına direnir. Bu direnişten yaşar. Ölüme kadar kendi kendisinden beslenen, iç ve dış arasındaki ilişkiyi kendi içinde kısa bir süre sessizce yürüten aç vücut temeli besin olan kavramları, teorileri, ideolojileri, sistemleri geride bırakan bir adalet istemidir. *Vücut önce işkenceci, zehir önce kayıpların ağıtlarıdır* geçtikten sonra eriyerek yok olan mevcudun bu deliliği, ahlakın ve politikanın sınırlarındaki bu ölümcülleşme mutlak aşkınlığın kendisi ve mutlak başkasının benliğe içreleşmesidir. Vücudun bu dili felsefi olmayan ahlaki deneyimlerin, dayanışmanın ve direnişinin dilidir. Bu dil yerleşikliğinin ve mülkiyetin bütün korkusunu ve bencilliğini, yalancı ahlaki özneliğini ve sahte dinciliğini sorgulamaya açmıştır. Kendisini laf manevralarıyla şimdiki zamana kıştırarak kavramaya çalışan her iki yüzlü politik girişimin

yolunu kesen bu travmatik deneyim, ipi kesilmiş bilinçlerle, kapanmış şuurlarla, kör olmuş gözlerle, açlığın iyileşmez iziyle yarı atılan vücutlarla bizde iki ucu hiçbir zaman denk gelmemesi, yani hiçbir zaman kendinden emin olmaması gereken o bilinci çağırılmaktadır: bu önce kendisinden dışarı çıkmaya yönelişiyle ahlaki, sonra politik bir bilinçtir.

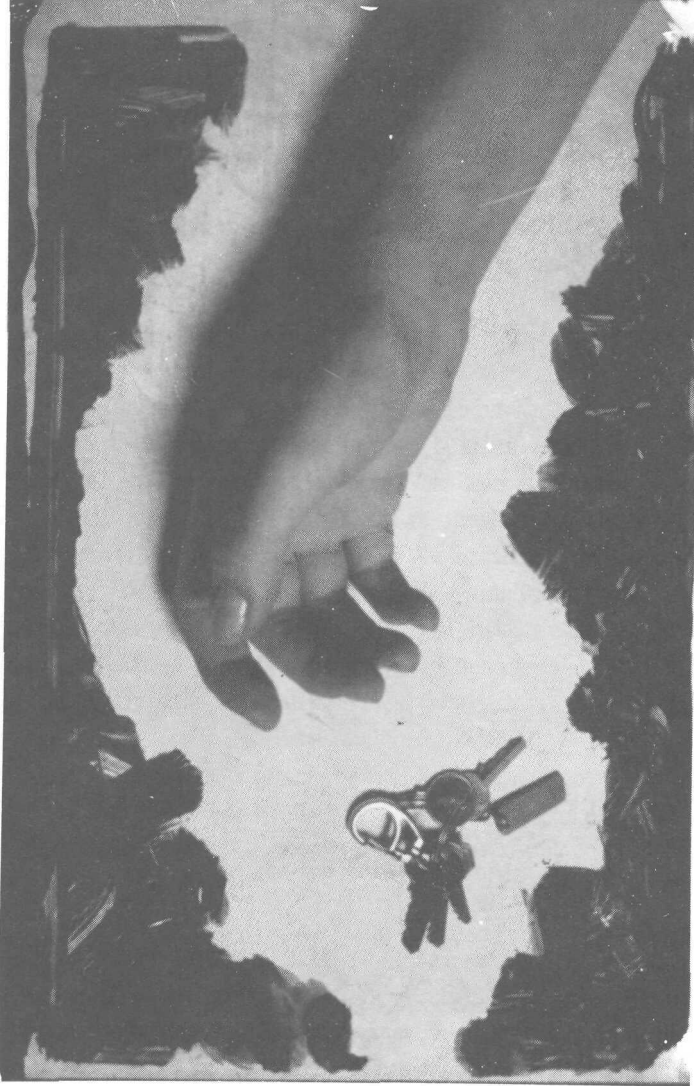
Notlar

- (1) Bu denemenin ilk şekli 'Eşik ve Yıkıntı' başlığı altında, temmuz 1996'da Yersizleşme Yurtsuzlaşma ile ilgili sanatsal etkinliklerin Emre Koyuncuoğlu ve Nadi Güler'in düzenlediği bildiri performansı bölümünde okunmuştur. Üçüncü bölüm Hayalet Gemi için eklenmiş ve ilk iki bölüm elden geçirilmiştir.
- (2) Soru Emmanuel Lévinas'ın birçok yerde değişik şekillerde formüle ettiği bir soru. Örneğin, *Totalité et Infini*'de.
- (3) Martin Heidegger, *Sein und Zeit*, Max Niemeyer Verlag Tübingen, 1927.
- (4) Ben bu uyarıya rağmen fazla terminolojiden kaçmak uğruna ve yine gayri meşru bir biçimde insan terimini kullanmaya devam edeceğim.
- (5) *Sein und Zeit*'da insanın değişik ilgi düzeylerine geçtiği eşikler insanın dünyada varoluşuna dayalı yorumsal (hermeneutik) dairelerinin belli anlarından ibarettir. Bu konunun detaylı ve karmaşık betimlemelerine burada daha fazla girmiyoruz. Akılda tutulması gereken önemli nokta kognitif ilginin insan varlığının birincil bir modu değil, türevsel bir modu olduğudur.
- (6) Martin Heidegger, *Die Grundprobleme der Phenomenologie*, 1975 Vittorio Klosterman İngilizce çevirisi *Basic Problems of Phenomenology*, Albert Hofstadter, Indiana University Press, 1988 s.172,173 *Die Grundprobleme* 1927 yılında Heidegger'in verdiği *bir dersin dayanağı. Dersin konusu Sein und Zeit'in üçüncü kısmının* birinci bölümünün yeni bir ele alınışı olarak ilan edilmiştir.
- (7) Rilke, Malte Lauris Bridge'nin Notları, D Yayınevi, Behçet Necatigil, Anlatı Dizisi 12. Aralık 1966 s.38,39,40.
- (8) *Basic Problems of Phenomenology* p.173
- (9) *Unterwegs zur Sprache*, On the Way to Language (1959)
- (10) Özellikle Heidegger'in tekniğin özü üzerine yoğunlaştığı metinler sözkonusu. Örneğin, *Die Technik und Die Kehre*.
- (11) İlham aynı zamanda Emmanuel Lévinas'tan. *Autrement qu'être au delà, de l'essence*, 4. bölüm: Substitution.
- (12) Terim Lévinas'ın, aynı eser.

Çok Gecikmişti

(Aleks için)

Orhan Cem Çetin

Fotografcının Notu:

O gece, daha önce hiç olmadığı kadar gecikmişti. Sonunda çok endişelenmeye başladım ve çıkıp onu aramaya karar verdim. Nereye gitmem gerektiğini bilmiyordum. Ama daha fazla duramazdım. Beni merak etmemesi için kısa bir not bırakıp sokak kapısını açtım ve onu böyle buldum.

Soma Sema

Bir Stoney Kızılderilisi olan **Tatanga Mani** (Yürüten Bufalo), 87 yaşında Londra'da yaptığı bir konuşmada şöyle sesleniyordu beyaz adamlara: 'Biliyorsunuz, dağlar her zaman taş binalardan daha güzeldir. Şehirde yaşamak, yapay bir varoluştur. Orada birçok insan, ayaklarının altında gerçek toprağı hemen hemen hiç hissedemiyor, saksıdakiler dışında bitkilerin büyüüşünü göremiyor ya da caddelerin ışıklarından, geceleyin yıldızlarla süslenen büyüleyici gökyüzünü görebilecek kadar uzaklaşmıyor. İnsanlar, Yüce Ruh'un yarattığı sahnelerden uzakta yaşadığında, onun kanunlarını da kolayca unutuyorlar'(1). Sioux Kızılderilileri'nin Oglala kolundan olan Reis **Uçan Atmaca**: "Kızılderiler'le hayvanlar, yaşamayı beyazlardan daha iyi biliyorlar"(2) derken aynı düşünceleri ifade ediyordu.

Onların gözüyle bakınca, modern kentte evin olmadığı görülür. Büyük kentin sakinleri, gerçek bir evde değil, üst üste konmuş taş kutuların içinde yaşarlar. Ev, modern kentlerde birer kübik 'sıçan deliği'ne dönüşmüştür.

Oysa ev, geçmişte, geometrik bir delik olmaktan daha fazla bir şeydi. Ev, insanın dünyayı ve ötesini bir bütün halinde görebileceği duyarlı bir noktaydı. Konumu, evrenin simgesel bir kavranışına uymaktaydı, bölümlerinin biçimi ve düzenlenişi çok yönlü bir perspektife -aşağıya, yukarıya ve ufkun dört bir köşesine doğru açıyordu. Ev, dünyanın imgesiydi; onu örnekseyerek yapılmıştı; onun kopyası ya da sembolüydü. **Octavio Paz** şöyle diyor: "Geçmişin yapıları, deyimim her iki anlamıyla da, evrensel modellerin replikleriydi: evrensel modelin kopyaları ve dünyaya verilen beşerî yanıt, uzayın kendi kendisine söylediği şiirin uyak veya dörtlükleriydi. [...] Bu yapılar bir dil'di: Bir dünya görüşü, insanla onu çevreleyen ve onu tutan bütünlük arasındaki bir köprü... Tekniğin yapıları -fabrikalar, hava alanları, enerji santralleri ve diğer devasa kitleler- muhakkak ki gerçektir, ama birer mevcudiyet değildir; betimlemiyorlar: eylemin işaretleridir bunlar, yoksa dünyanın görüntüleri değil. Bunlarla içinde yer aldıkları doğal çevre arasında ne bir diyalog, ne de haberleşme var. Yapıt değil, birer araçtır bunlar; ömürleri işlerliklerine bağlıdır ve biçimlerinin de etkinliğinkinden başkaca bir anlamlılığı yoktur. Bir cami veya Roma çağından kalma bir zafer anıtı, baştan aşağı anlama bürünmüş yapıtlardır: ebedî anlamlılıklar ifade ettikleri için ayakta duruyorlar, yoksa, yapıldıkları malzemenin şu ya da bu ölçüdeki direncinden dolayı değil."(3).

Kentte evin ne bir kökü ne 'göksel' bir yüksekliği vardır. Kent evi, yalnızca dışsal bir yüksekliğe sahiptir. Bu yükseklik insanları gökyüzüne yakınlaştıran bir yükseklik değildir ama. "Benim evim denen yer, artık basit bir yataylıktan başka bir şey değildir. [...] Bu evler artık doğanın içinde değildir. Konutla mekan arasındaki oranlar yapaylaşmıştır. Bu konutlarda her şey makinadır ve içtenlikli yaşam bu konutların her yanından kaçıp gitmektedir." (4).

Geçmişte ev, çok daha açık bir şekilde, içinde olduğumuz kadar içimizde de olan bir şeydi. Ev olarak dünya, insan için 'dışarı' değildir; Dünya bir iç mekandır, büyük kozmik bir yuva. Gök ise, sonsuz büyüklükteki yeryüzünü örten sonsuz büyüklükteki bir çatıdır. İnsan, bir büyük ev olarak imgelediği dünyanın tam 'merkez'inde kurar yuvasını. Bu geometrik bir merkez olmaktan çok metafizik bir merkezdir: Dünyayı dünyadışına, insanı insandışına bağlar. Bir ev yapmak, dünyayı yeniden yaratmaktır. Her yaratılış her şeyin öncesindeki kozmolojik eylemi, Dünyanın Yaratılış'ını tekrarlar. Dolayısıyla inşa edilen herşeyin merkezi de dünyanın

**Oysa ev, geçmişte,
geometrik bir delik
olmaktan daha fazla bir
şeydi. Ev, insanın dünyayı
ve ötesini bir bütün
halinde görebileceği
duyarlı bir noktaydı.
Konumu, evrenin
simgesel bir kavranışına
uymaktaydı; bölümlerinin
biçimi ve düzenlenişi çok
yönlü bir perspektife -
aşağıya, yukarıya ve
ufkun dört bir köşesine
doğru açıyordu.**

Tavan arasında yaşanan bir gündüz deneyimi, gecenin korkularını her zaman silebilir. Mahzeneyse kanlık, gece gündüz egemendir. Elinde bir şamdan da olsa, mahzene inen bir insan, karanlık duvarda gölgelerin dans ettiğini görür.

merkezindedir. "Hindistan'da, taş üstüne bir taş bile koymadan önce, Astrolog temeldeki hangi noktanın dünyayı taşıyan yılanın kafasına denk düştüğünü bulur. Duvarcı ustası, Khadira ağacının tahtasından küçük bir kazık oyar ve bir hindistan ceviziyle kazığı bu noktaya, yılanın kafasını o noktada sabitleyecek şekilde çakar [...] Bir temeltaşı kazığın üzerine koyulur. Böylece temel taşı dünyanın tam merkezine yerleştirilmiş olur." (5).

Geleneksel İslamın kavrayışında da evren, ev ve ibadet yeriyle iç içe geçer. Tüm bakir doğa müslümanlar için bir ibadet yeridir; kutsal hadis bunu, "Dünya benim için temiz bir mescid kıldır" şeklinde ifade eder. Mescit ya da cami, doğanın uyumunu, düzenini ve huzurunu yansıtır. Camide namaz kılan müslüman, aslında doğaya dönmektedir.

Peygamber Mekke'den Medine'ye geldiğinde ilk işi bir mescit yaptırmak olmuştur. Sücud veya kapanma yeri anlamındaki mescid sözcüğünden türemiş caminin, Medine'deki bu ilk örneği aynı zamanda peygamber'in eviydi. Dört köşeli bir avludan ibaret olan ilk mescit, tıpkı Kâbe gibi dört köşeli evreni simgeliyordu ve bu evren, Peygamber'in namaz kılarken alınını yere değmesiyle kutsanıyordu. Böylece mescidin zemini tıpkı yaradılış anındaki gibi saflaşıyordu. İslami şehirde temiz tutulan evin zemini, caminin namaz kılınan zemininin ve de prototipik Medine camisi aracılığıyla Mükemmel insan'ın alınını yere deydiği evin bir uzantısıdır (6). En büyük Kamil İnsan olarak peygamber, bir büyük ev olan evrenin Kutbu, onun temel direğidir.

Bektaşilerde evin eşiği, İlim Şehri'nin kapısı Ali'ye duyulan saygıdan kaynaklanan bir tabudur. Her kapı Ali'nin tinsel öneminin bir sembolüdür. Kapının bir yanını Hasan, diğer yanını Hüseyin, üstünü Muhammed ve eşiğini de Fatma temsil eder(7).

Evimiz evrenimizdir. Ev, gerçek bir kozmostur, yani onu dağılıp gitmekten korur. "Ev, insanı gökten inen fırtınalara karşı olduğu gibi, hayatında yaşadığı fırtınalara karşı da ayakta tutar. Aynı zamanda hem beden, hem ruhtur."(8) Ev imgesi, öz varlığımızın topografyasıdır da. C.G Jung onu, insan ruhunun çözümleme aracı olarak ele alır: "Önümüzde keşfedilmesi ve açıklanması gereken bir yapı var: Bu yapının en üst katı 19.yy'da inşa edilmiş, giriş katı 16.yy'dan kalma ve konstrüksiyonuyla ilgili titiz bir inceleme, bu yapının 2.yy'dan kalma bir kulenin üstüne inşa edildiğini ortaya koyuyor. Mahzende Romalılardan kalma temellere rastlıyoruz; mahzenin altındaysa içi toprakla dolmuş bir mağara var; bu toprağı kazdığımızda, üst katmanda sileksten yapılmış aletlere, daha derindeki katmanlarda da buzul çağına ait bitki örtüsünün kalıntılarına rastlıyoruz. Ruh yapımızın yaklaşık olarak işte bu özellikleri gösterdiği düşünülebilir"(9).

Budizmde beden, ruha sadece kısa bir süre için barınacağı bir sığınak sunduğuna inanılması gibi, düşlerin psikoanalitik yorumunda da evle beden arasında bazı sembolik ilişkiler kurulur: Evin dış cephesi insanın -onun kişiliğinin veya maskesinin- dış görünümüne; çatı, başa, akla ve bilince; bodrum, içgüdülere, itkilere ve bilinçdışına karşılık gelir(10). Gaston Bachelard'ın ifade ettiği gibi, bodrum öncelikle evin karanlık ve yeraltı güçleriyle ilişkisi olan varlığıdır. Bodrumu düşlerken derinliklerin usdışılığıyla uzlaşırız (11). Bodrum, 'toprağı gömülmüş deliliktir.'(12). Oysa "tavan arasında sıçanlar ve fareler istedikleri kadar tıkırtı yaparlar; evin efendisi oraya adımını atar atmaz, deliklerinin sessizliğine kaçışacaklardır. Mahzendeyse daha ağır, fazla gürültücü olmayan, daha gizemli varlıklar hareket halindedir. Tavan arasında,

**Evimiz evrenimizdir. Ev,
gerçek bir kozmostur,
yani onu dağılıp
gitmekten korur. "Ev,
insanı gökten inen
fırtınalara karşı olduğu
gibi, hayatında yaşadığı
fırtınalara karşı da
ayakta tutar. Aynı
zamanda hem beden,
hem ruhtur.**

korkular kolaylıkla 'ussallaştırılır'. [...] Tavan arasında yaşanan bir gündüz deneyimi, gecenin korkularını her zaman silebilir. Mahzendeyse kanlık, gece gündüz egemendir. Elinde bir şamdan da olsa, mahzene inen bir insan, karanlık duvarda gölgelerin dans ettiğini görür. [...] Işığı her yere taşıyan, elektriği mahzene koyan uygarlığımızda insanlar mahzene artık elinde şamdanla inmiyor. Oysa bilinçdışı uygarlaşmıyor; mahzene ineceği zaman eline yine şamdan alıyor."(13).

İnsan, evi, bodrumla çatı arasında yükselen dikey bir varlık olarak düşünür. Bu, bedenini dikeyliğini imler. İhvan-ı Safa'nın sayı ve harf simgeçiliğinde, bedenini dikeyliği, Bir'in/Elif'in yansımasıdır. 1 bütün sayıların kaynağı sayılır ve Bölünemeyen ve Kısımları Olmayan'a karşılık gelir. Bütün sayıların kökeni olarak birden türemesi gibi yaratılanlar da Yaratana bağlıdır.

Bir de mezarlar var. Mezarlar Mısır piramitleri gibi kişinin konakladığı son ev olarak zaman zaman ev gibi yapılmışlardır. İşte mezar ve ev ilişkisi bize yukarıda insan ve ev ilişkisi üzerine aktardıklarımızı bir sonuca bağlamaya yöneliyor: İnsan evini niçin kozmik bir ev olarak düşünüyor, sorusuna bir yanıt veriyor. Herşeyden önce bir beden-ev'de bulunan ve onunla özdeşleşen bir varlıktır insan. Bu basit ama kaçınılmaz olay dünyamızı, yaşamımızı ve yazgımızı belirler. İnsan kendini bedenine hapsedilmiş olarak hisseder. Pitagorasçılar bunu anlatmak için bir sözcük oyunu yapıyorlardı; şöyle diyor Gasset, "gülüp eğlenmek için değil, büyük bir ciddiyetle, acıyla, dramatik bir üzüntüyle oynuyorlardı o terimle. Yunanca'da bedene sôma, mezara sêma denir ya, onlar da sôma sêma diye yineliyorlardı -mezar beden, hapisane beden yani."(14).

NOTLAR:

- (1) T.C McLuhan, Yeryüzüne Dokun, s.33, İmge,1994.
- (2) A.g.e, s.88.
- (3) Octavio Paz, Modern insan ve Edebiyat, s.48-49, Remzi, 1993.
- (4) Gaston Bachelard, Mekânın Poetikası, s.54-55, Kesit, 1996.
- (5) Mircea Eliade, Ebedi Dönüş Mitosu, s.32, imge, 1994.
- (6) S.Hüseynin Nasr, İslam Sanatı ve Maneviyatı, s.52, insan,1992.
- (7) John Kingsley Birge, Bektaşilik Tarihi, s.195, Ant, 1991.
- (8) Gaston Bachelard, a.g.e, s.34-35.
- (9) Aktaran Gaston Bachelard, a.g.e, s.27.
- (10) Ev'in simgeler anlamları için bkz., A Dictionary of Symbols, J.E. Cirlot, London, 1995; The Continuum Encyclopedia of Symbols, Udo Becker, New York, 1994.
- (11) Gaston Bachelard, a.g.e, s.46.
- (12) A.g.y, s.48.
- (13) A.g.y, s.47.
- (14) Ortega Y Gasset, insan ve Herkes, s.85, Metis, 1995.

Resim: Gustave Doré

**İnsan kendini bedenine
hapsedilmiş olarak
hisseder. Pitagorasçılar
bunu anlatmak için bir
sözcük oyunu
yapıyorlardı; şöyle diyor
Gasset, "gülüp eğlenmek
için değil, büyük bir
ciddiyetle, acıyla,
dramatik bir üzüntüyle
oynuyorlardı o terimle.
Yunanca'da bedene sôma,
mezara sêma denir ya,
onlar da sôma sêma diye
yineliyorlardı -mezar
beden, hapisane beden
yani."**

Ev Üçlemesi

Evcil

Elif'e

Evcil evde oturabilen, evde oturmasına izin verilen insan harici hayvanlara verilen sıfattır. Hamamböcekleri evcil değildir zira yaygın olarak insanlar evlerinde bu tür böcekleri istemezler. Ancak hamamböceği seven bir kişi evinde hamamböceği yetiştirir, besler ve onun varlığını evinde daimi kılmaya çalışırsa bu şanslı hamamböceği evcil sıfatına kavuşabilir. Bir de evin içine giremedikleri halde insanın çeşitli amaçlar için kullandığı hayvanlar vardır ki bunlara da evcil denir. Vahşi hayvanları gücünden, etinden, sütünden, yumurtasından ve türevi açılımlarından yararlanarak egemenliği altına alması insanoğlunun kaderini belirleyen dönüm noktalarından biridir. Koca ineğin sakın sakın durup adamın birinin memelerinden süt sağmasına izin vermesi, ya da zavallı atların yüzyıllardır bir savaştan diğerine, bir kentten öbürüne koşuşturmaları tesadüf değildir. Herşey insanların sevgisini kazanarak evcilik mertebesine yükselmek içindir. Ev insanların sahip oldukları, özgürlüklerini nisbeten kendilerince yaşayabildikleri tek kapalı yerdir. Hayvanların etinden, sütünden aldıkları protein sayesinde daha da akıllanan insanlar **ev**lerini dolayısıyla yeryüzünde sadece onlara ait özel mülklerini daha da sağlamlaştırırken belki de sadece ot yedikleri için bir türlü akıllanamayan inekler insanlara yaranıp evcil olabilmek için var gücüyle süt üretmektedirler. Bir de hiç bir işe yaramadıkları halde ellerini kollarını sallayarak evcil mertebesine ulaşan hayvanlar vardır ki kediler bunların başını çeker, arkasından da en azından beklelik, iz sürme, fırlatılan sopayı geri getirme ve körlere yol gösterme gibi işlere yarayan köpekler gelir. Evrim onları neredeyse doğuştan evcil hale getirdiğinden insanca yaşamayı en çok hakedenlerdendir. Sokaklarımızda serbestçe dolaşmalarına, evlerimize girmelerine izin veririz. Belki de insanoğlunun gösterdiği tüm sosyal ve bilimsel gelişmelere ve doğal yaşamdan sapmasına karşı aslında doğadan bir türlü kopamadığının ispatıdır onlar. Doğadan kopamaz ama Onu evcilleştirir.

Evcilik

Gamze'ye

Bir çeşit çocuk oyunu. Ancak nedense akla ilk bebekleriyle oynayan kız çocukları gelir. Erkek çocuklar ellerinde taş, sopa veya oyuncak silahla etrafa dehşet saçarak mahalle aralarını zaptettiklerinden onların bu ilkel oyunları **ev** gibi kutsal bir mekanla özdeşleştirilmek istenmez. Oysa kız çocukları tabiatın onlara bahsettiği doğurganlıklarını keşfetmenin verdiği üstünlük duygusuyla kendilerinden emin, evde oturup bebeklerini şefkatle kucaklarında sallayıp ninni söylerler. Bu masum oyun ileride gerçekleşecek olanın provasıdır aslında. Zavallı erkek çocuklar sokaklarda anlamsızca koşuşturup kovboyculuk oynarken bunun ilerki yaşamlarına hiçbir katkıda bulunmayacağını farkedemezler. Oysa kız çocukları insanlığın geleceğinin onlara bağlı olmasının gururuyla tüm hayatları boyunca bunun tadını çıkarmaya bakarlar.

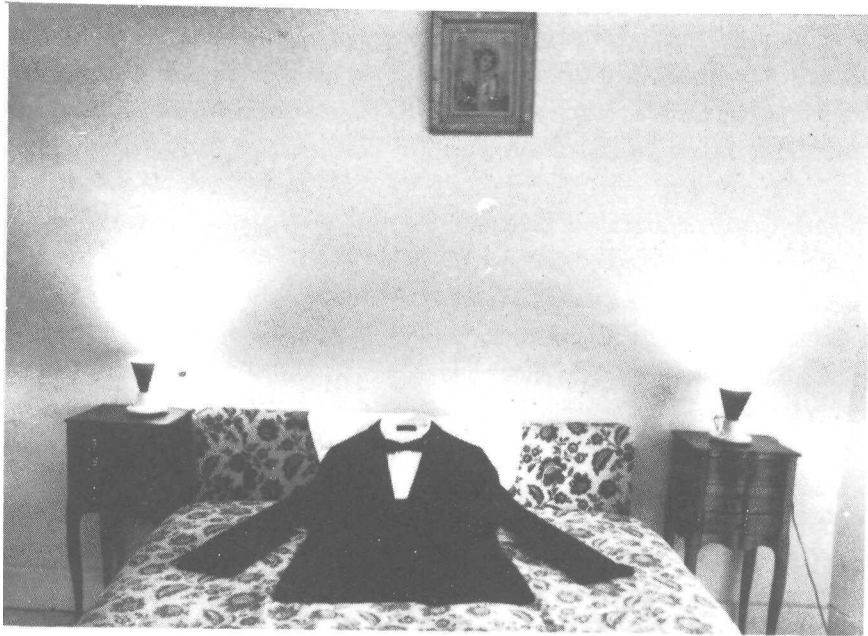
Evlilik

Murat'a

Evlü olma hali. Malesef her evi olan evli olmuş sayılmaz, aynı zamanda bu evi başka biri (monogami) veya birileri (poligami) ile paylaşmak gerekir. Akıllara durgunluk verse de evlilik kurumu her çağda, her toplumda, her dinde ve kültürde karşımıza çıkar. İnsan olmak bir ev edinmek kadar bir eş edinmeyi de gerektirir. Evlerinde 'yalnız' yaşayanlara şapka çıkarmakla birlikte 'ne kadar yalnızdır kimbilir' diyerek acımadan da edilemez. Bir eve sahip olmak insanın dünyadaki yerini sağlamlaştırır ancak evli olmak geleceğini garantiler. İnsanın geleceğe hükmedebilmesinin temeli olduğu içindir ki evlilik tüm ikelliğine rağmen devamlılığını sürdürebilmiştir. Ancak dünyanın postmodernizm tartışmalarıyla çalkalandığı ve bilimin, bilim-kurgu filmlerini gerçek kıldığı günümüzden 100 yıl sonra evlilik kurumu nostalji çekmecelerine hapsedilmiş olabilir. Artık bireysel özgürlüklerin, ekonomik bağımsızlığın, cinsel açılımların rahatça yaşandığı bir devirde yaşıyoruz. Ceninin anne karnı dışında özel küvetlerde büyüyebileceğini söylüyor bilim adamları. Belki erkekler de doğurabilirmiş. Herşeye rağmen şimdilik evlilik dimdik ayakta, hâlâ insanoğlunu geleceğine bağlamaya devam ediyor.

Fotograf: David Merrick

Fıçı

Anımsayabildiğim ilk evimizi, sokağını ve o sokakta bulduğum yaşıtım İnsan'ı çok sevmiştim. Genişçe hayatlarının - avluya hayat denirdi- bir köşesine, eskimiş bir küfeden ikimiz için yaptığımız ev yeni bitmişti ki eşyalarımız bir at arabasına yüklenip götürüldü. Son seferde, koltuk altlarından tutan babam "zıpla!" dedi. İnsan, hayatlarının önünde durmuş öylece bana bakıyordu. Hiçbir şey söylemedik birbirimize, el de sallamadık. Gövdemi, parke taşlarda sarsılarak giden at arabasının; kulaklarımı, meşeden tekerlerinin çıkardığı tıkırtıların bozuk ritmine ve arada bir atların sırtında şaklayan kamçı sesine bıraktım. Görünmez kalın bir ip, inceldi inceldi...

Annemle babam, bu kentin arka mahallelerinin ara sokaklarındaki en iyi evleri bulabilme umutlarını hiç yitirmediler. "ucuz, geniş ve güzel" olan evleri... Şansım varsa, evimiz olacak evi görmeye giderken beni de alırlardı yanlarına. İçeriye adımımı atar atmaz, benim, yalnızca benim olabilecek köşeyi aramaya koyulurdum. Köşem çoğunlukla eşyalar yerleştikten sonra ele verirdi kendini, bunu bilirdim; ama yine de arardım işte.

Yüklük ya da sedirle duvar arasında kalan boşluklar merdiven altları şansım varsa bir dolap... Oyunlarımız başkahramanıysa hep İnsan olurdu. Özenle yaptığımız; ama çakılan şeytanuçurtmalarımızın gökyüzünde süzülüşünü, gözden yitinceye dek yükselişini düşlerdik. Çelik-çomak oynayan çocukların sevinçli, arsız, kavgacı seslerini dinlerken, büyük sopayla küçük olanı öyle ustaca zıplatıp ve ona öyle güçlü vururduk ki, tüm çocuklar, şaşkın ve hayran bakakalırlardı bize. Kazandığımız adımları sayarken uyuyakalırdık.

Aman ha çocuklar, diyordu babam, bu mahallede bari, nereli olduğumuzu, kim olduğumuzu öğrenmesinler. Biz kimdik ki? Bundan önceki evimizin bir sonraki sokağında, kimselerin olmadığı okula gittiğim bir sabah, benden büyükçe bir çocuk, annemin tiftikten ördüğü, çok sevdiğim eldivenlerimi zorla almış, "kızılbaş kızı" diyerek oramı buramı mıncıklamıştı. Yeni evimize taşındığımız güne kadar, babamın öğrettiği bir başka yoldan gitmişim okuluma. Yeni sokağımızın bakkal amcası saçlarını okşayıp, "Yeni taşındınız galiba, adın ne bakiyim senin, nerelisiniz?" diye sorduğundaysa, başım önümde, utanarak "Buralıyız, yezidiz." deyivermiştim.

O zamanlar, ramazan davulcuları, sahurda ışığı yanmayan evlerin kapılarında, ışığı görünceye dek zomlatırlardı davullarını. Daha da olmadıysa, komşulardan biri mutlaka kapıya pencereye dayanır, uyanamadınız galiba, diye seslenirdi. Bu yüzden, davulun sesini ilk duyan odanın ve mutfağın ışığını yakar yeniden uyurdu. Birkaç kez de ben becermişim bu işi ve bütün gün, evdekilerin benimle gurur duyduklarını düşünmüştüm.

Hayallerimin en güzel yerinde, tam da ona dokunacakken, adım en kaba sesleriyle bağürmelerinden, koşuşan ayak seslerinden, kızgın sözlerden, kesik kesik solumalardan bıktığımda, İnsan'ımı daha çok özler oldum. İçten çok dışarıya uydurulmaya çalışılan yasaları olan ve yönetenlerin durmadan yalan söylediği bu minyatür ülkede, kulakları acıkan bir azınlıktım ben. Herkesin ve, hiçkimsenin olan ülkemi ve İnsan'ımı bulmalıydım.

Onu tanıyordum. Küçük bir kız olduğum ve anımsayabildiğim ilk evimizden, bir at arabasına yüklenip götürüldüğüm günden beri seviyordum onu. Köşemdeki kendimi, kendimden yırtarak almaya çalışıklarında ve beni savunacak hiçkimseyi bulamadığımda, adım kendime en yumuşak sesimle söyleyip aynadaki kendimi ağlayarak öptüğümde de... O vardı ve beni hiç terketmedi.

Uyanır uyanmaz Diogenes'in fenerini yakıyorum gözlerime. Burdayım, ne tanrıların, ne insanların olan, sınırların yıkılıp savaşların bittiği yerde, kalbimde: Fıçımda! Sizi, evlerinizi ve hayatlarınızı aşırıp giden kalbinizi arıyorum. Platon'sa boşu boşuna çağırıp duruyor beni.

↓

Elbisesi Duman Rengiydi

"Sedirin üzerine uzandım, kiremitlerin arasından sızan yıldızları topluyorum. Gökte yıldızlar alem yapıyor. Ay öyle parlıyor ki, o parlaklığı senin yüzünde seyretmek istiyorum. Biliyorum göremem. Umudumu ayın ışığından kestim, yıldız da yeterdi burnunun ucuna konuveren. Biliyorum onu da göremem. İş işten çoktan geçmişken saçlarına, ellerine hiç dokunamadığının farkına varıyorum. Biraz sonra dut ağacını karşıma alıp hiç gerçekleştiremeyeceğim konuşmalarından birini daha yapacağım. Uzun uzadıya beni yanlış anlamamanı öğütleyeceğim. Öylesine bir merhabadan başka birşey olmadığını anlatacağım ve doğru anlaşılacağına düşünüp vazgeçeceğim yine. Herşeyin bittiği haberini saldıgın günden beri bunu yapıyorum. Sesimin sana ulaşabilmesi için dua ediyorum. Duamın kabul olmaması için de dua ediyorum. Kalbime bilmediğim bir el kırık bir bardak yerleştirdi. Duraksızın kanayan bir yara oluştu ve artık o aci bana haz veriyor. Herşeyin yolunda gittiği bir aşkın olağan sorunlarından öylesine uzağındayım ki. Gerçek aşkın benim içimde yaşadığı gibi bir yalana inandırıyorum kendimi. Seni sevdiğimi söylemeli miydim bilmiyorum. Belki bir kez de olsa bunu yapardım."

Annesi telefonda taşındık dediğinde, yeni evlerini bir türlü gözünün önüne getirememişti. Eski oturdukları evden iyi olmasını ummuştu yalnızca. Ve işte bu evin sedirinde yerde bulunduğu mektubu okuyor ve bu evde yazılmış olabileceğini geçiriyordu içinden.

Yeni evleri yalnızca iki odadan ve iki kapılı salona benzeyen bir bölmeden oluşuyordu. Kapılardan biri sokağa, biri bahçeye açıyordu. Salonun tavanı yoktu doğrudan kiremitlerle yüz yüze geliniyordu. Kiremitlerin arasından sızan gün ışığı süpürgeyle ulaşılamamış örümcek ağlarını tamamen ortaya çıkarıyordu. Sokağa açılan kapının kilidi olmadığından içerden baltayla destekleniyor dışarı çıkıldığında ise kendi halinde bırakılarak hırsızlara meydan okunuyordu.

Diğer iki odanın birbirinden önemli ek işlevleri vardı. Sol taraftaki oda yatak ve oturma odası olmakla birlikte banyo ve mutfak olarak da kullanılıyordu. Sağ taraftaki de konuk ve çalışma odası görevi görüyordu. Ayrıca üç ayda bir onbeş günlüğüne kalmağa gelen büyük hanım için de bir bölüm ayrılmıştı. Odanın camı ve çerçevesi olmayan bir boşluğu

vardı. Boşluğun iki yanına çakılan çivilere bir ip gerilmiş, ipin üzerine çamaşır asar gibi bir bez asılmıştı. Rüzgarda yavaşça havalanan bez yatakta uzanan büyük hanımın bacağını büyük bir özenle okşayıp yerine yerleşiyordu. Bu haliyle diğer oturdukları evden bir tek farkı vardı. Bundan sonra ödevlerini gaz lambasının ışığında yapmak zorunda kalmayacaklardı. Oldukça büyük bir lüks sayılıyordu bu durum. Bir de kocaman bir bahçesi vardı. Annesi insan üstü gayretiyle akla gelebilecek tüm sebzeleri dikmişti. Duvarın dibine, beyaz kireçle boyanan yağ tenekelerine dikilen fesleğenler dizilmişti. Meyve ağaçlarına uzun uzun bakıp ne zaman meyve vereceklerini düşündü. Şimdilik her şey yolunda görünüyordu. Ailesi onun uyumsuzluğunu bildiği için biraz tedirgindi. Komşularla iyi geçinmesi için binlerce nasihatle bulundular. "Aman" diyorlardı, "onlara muhtacız. Sularını ortak kullanıyoruz. Tuvaletimizin kokusunu çekiyor insanlar." Ne yazık ki bu doğrudu. Mecbur kalmanın dayanılmazlığını bir kere daha hissederek boyun eğiyordu. Bir çok şey gibi komşuluk ilişkilerini de zamana bırakmak durumunda kaldı. Çalışmak zorunda olmazsa belki durum farklılaşabilirdi. Ama çalışmalı ve ekmeğini topraktan çıkarmalıydı. Evin içinde dolaşırken aklına, geldiğinde bulunduğu mektup takıldı. Komşulardan duyduğu kadarı ile onlardan önce bir kadın ve iki kızı oturmuştu bu evde. Oldukça garip, kimseyle görüşmeyen bir aile olduklarından haklarında birşey bilinmiyordu.

Belki de bulunduğu mektup o ailenin fertlerinden birine aitti. Araştırmasını daha detaylı yapma kararı aldı. Komşuları bir gün hep birlikte toplanıp hoşgeldiniz ziyaretinde bulundular. Evde oturacak koltuk yok diye rahatsız oldular. Yıllardır yerde oturmadıklarını laf arasında sıkıştırıp koltuk alma teklifinde bulundular. Yoksa bir daha misafiriğe gelemeyeceklerdi. Ne gayretli olduklarını belirtip aileyi tebrik ettiler. Mutfak için odanın bir bölümünün bir perde ile ikiye bölündüğünü görünce yakında "Karagöz" de izlersiniz diye kıkırdayarak gittiler.

Rüzgarlı bir günün iş dönüşünde sedirde tozlu bir zarf daha buldu. Telaşla açtı. Yine aynı yazıyla yazılmıştı. Okudukça içindeki merak arttı. Bu evin içinde birileri imkansız olanın dayanılmazlığını yaşıyordu.

"Birbirini hiç tanımayan iki insan rolünü başarıyla oynuyoruz yıllardan beri içimiz tutuşarak. Nasıl bir serüvene sürüklüyorum ruhumu. Nasıl bir hasretin iç parçalaması sessizlikle izlenebiliyor? Oysa seni görsem, konuşsam ne değişir. Hiç bir zaman bilemeyeceksin fesleğen kokan gecelerime seni sevdiğimi fısıldadığımı. İçimde kopan çığlığı fısıltıya dönüştürebilme yetisini kazandırdım kendime. Geceleri adımı sayıklayarak ter içinde uyanman için dua ediyorum. Eğer sen ter içinde uyanıp adımı sayıklıyorsan bile bunu hiç bilemeyeceğim. Telepati denilen şey gerçekten varsa, neden bize de olmasın. Neden uzağdayken bile yüreğine dokunamayayım. Senin yaşama yürüyüp gitmeni gururla izlerken, unutulmuşluğumun portresini çizdim seni her düşündüğümde. Kurutulmuş fesleğen, dağ kekiği ve karanfilden yaptığım karışımı geceleri bahçeye çıkarıp yakıyorum. Evin etrafında elimdeki tütsünün dumanıyla birlikte adını üflüyorum. Bu işlemi bir büyücü ustalığıyla yaptığımdan mıdır nedir, sersemleyip kendimden geçiyorum. Bu koku sanki aşkımın kokusu... Biraz yanık, biraz dumanlı bir aşk kokusu.

Yalnızlığı yaşamaya çalışırken senin hiç sevmediğin gibi yalan söyledim. Bu mektupları bu yüzden yazıyorum. İstiyorum ki bir gün arkana baktığında, ilk aşık olduğun yılları düşündüğünde hiç sevilmediğini düşünerek lanet okuma. Sen de sevidin. Hem de normalinden fazla."

Mektubu bitirdiğinde "Göndermediğine göre karşıdaki kendini hala aptal gibi hissediyor olmalı", diye düşündü. Anlatılanların bu evde yaşandığından artık kesinlikle eimindi. "Başka mektuplar da olmalı", diyerek etrafa göz attı. Görünürde başka zarf yoktu. Dışarda gökyüzü kızıl rengini siyaha terk ediyordu.

Mektubun sahibini düşünmek için bahçeye çıktı. Dut ağacının karşısına geçti, hafif bir el hareketiyle fesleğenlere dokundu, havayı bir anda fesleğen yapraklarından fıskıran aşkın kokusu sardı. Gizlice bir sigara yaktı. Gözlerini kararan gökyüzüyle bahçenin arasında dolaştırdı. O ana kadar kafasından sıkça geçirmediği ve belki de korktuğu bir olguyla karşı karşıyaydı. Aşık olabilmeyi istedi, ama kime? Etrafta tutkuyla bağlanabileceği kaç adam vardı ki? Daha önceleri ona ilgi gösterdiği iddia edilen sarı uzun oğlanı düşündü. Her

akşam kapılarının önünden büyük bir utançla geçip, biraz ileri gidince çaktırmadığını zannettiği bir bakış fırlatan oğlan. O hangi nedenle tutunulacak bir adamdı ki? İsteddiği okuduğu aşk mektuplarında karşısına çıkmıştı sanki. Peki aşık olunan adam nasıl biriydi? "Keşke biliyor olsam", dedi kendi kendine. İlerideki bataklıktan gelen binlerce kurbağanın sesiyle irkilip kendine geldi. Dut ağacıyla sohbet eder haldeydi. Ne akşam yemeği ne de uyku davetini duyabilmişti. Yatağına girerken mektupların geri kalanını tavanda bulunabileceğini düşündü ve ertesi gün arama kararı alarak uyudu. Sabah evde kalabilmek için bir dolu bahane uydurduysa da mazeretleri kabul görmedi. Bütün gün aşık olacağı insanı çizdi kafasında, kesin bir yüz belirmedi bir türlü. O mektupları bulduktan sonra her şey yerli yerine oturacaktı. Eve gelir gelmez tavana çıkıp bir göz atmak için annesine yalvarmaya başladı. Ne kadar yalvardıysa da böyle bir şey için kesinlikle izin alamayacağını anladı. Annesi dışarı çıktığında sedirin üzerine bir sandalye koyarak yukarıya uzandı. Çatıya boydan boya paralel olarak uzanan bir tahtaya tutunup kendini yukarıya doğru çekmek istediği anda olanlar oldu. Bir çatırtıyla birlikte, tavan arasına sıkıştırılmış yün çuvaları, fare leşleri, tek ayaklarıyla ağlarına tutunup sallanan örümcekler, çöken çatıdan aşağıya dökülen kiremitler ve bir toz bulutunun altında buldu kendini. Daha önce sızıntı halinde olan gün ışığı şimdi tamamen evin içini doldurmuştu. Annesi eve gelip manzarayı görünce çılgına döndü. Bir sürü ihtar, nasihat, tehdit şişen kafasının içinde uğuldayıp durdu. Açık havada yatma ve etrafı temizleme cezasıyla kurtulabildi ancak. Göçüğün altından hiç bir şey çıkmayınca hayal kırıklığına uğradı. Küçük bir ipucu bile yoktu. Kendi kendine senaryolar uydurdu. Kendilerinden önce evde oturan ailenin büyük kızına ait olabileceğini düşündü. Kız bir daha kimseye aşık olamamış ve asla evlenmemişti. Ondan sonra kabine sığdırabileceği herhangi bir aşk bulamazdı. En azından o, öyle olmasını istedi.

Mektupların, onun üzerinde bıraktığı etkiyi ilk başlarda olağan karşıladı. Ama gün geçtikçe başka bir şey düşünemez hale geldi. Her gece büyük bir sadakatle ağacın karşısına geçiyor fesleğenlere dokunuyor ve konuşmaya başlıyordu. İçinde alev alev bir şey yanıyordu sanki. Birileri onu duyuyor ve

adeta karşılık veriyordu. Küçük bir kurbağa zıplıyordu sanki yüreğinde. Nefesi kesilir gibi oluyor, dili tutuluyor, dudaklarının buza kestiğini hissediyordu. Artık sigarayı bırakıp fesleğenleri koklamaya başlamıştı. Sigaradan daha iyi kesiyordu bu koku efkarını. Onu düşünmesine yardımcı oluyordu. Aslında "O" diye birinin olmadığını farkında bile olmuyordu. Düşündüğünde içinde çıkan yangını biraz daha körükleyecek kimseyi oturtamıyordu ağacın önüne. Oysa o da cevaplanan soruların sahibi olmayı, dokunabileceği bir elin olmasını istiyordu. Hediye alabileceği kimse yoktu örneğin. Gördüğünde sevineceği. O, geceleri yaptığı bu ibadet benzeri sohbetleri seviyor ve ancak böyle olduğu zamanlarda gerçekten yaşadığının ve var olduğunun farkına varıyordu.

Bitişikteki komşular konuşmalarını yarım yamalak duyup eve erkek alıyor diye annesine şikayet ettiler. Annesi uyuyor gibi yapıp konuşmasının bir bölümünü dinliyor etrafa bakıp kimseyi göremeyince onu uyumaya davet ediyordu. Diğer yandan bir sevgilisinin olduğuna kesin gözle bakıyor ne zaman nerede kime aşık olduğunu gizliden gizliye

soruşturuyordu. Ne kadar inkar ettiyse de kâr etmedi. Salataya marul yerine ıspanak doğradığı gün "Tamam", dediler "bu kız kesinlikle aşık. Yoldan geçenlere karışmıyor, kimse ile tartışmıyor, hiç bir şeye itiraz etmiyor bir haller oldu buna." Zamanla yemeden içmeden de kesildi. Moraran göz altlarıyla hayalet gibi dolaşıyor, sorularına bir derviş edasıyla sakin ve yumuşak bir ses tonuyla cevap veriyordu. Durumun önemiyetinin farkına varan aile önlem almak zorunda kaldı. Bahçeye çıkması ve yalnız kalması yasaklandı. İçini yiyip bitiren şeyin ne olduğunu öğrenmek için dökülen diller hiç bir işe yaramadı. Dışarıya çıkıp oturmaktan başka bir şey istemiyordu. Evin içinde kendisine acıyarak bakan bir sürü gözün üzerinde gezinmesi onu çileden çıkarıyordu. Ama yine de verilen cezayı uysal bir köle gibi yerine getiriyordu. Aslında ailesi de neyi neden engellediklerini bilmiyorlardı. Bu duruma kimin neden olduğunu bilseler, kızıp sinirleneceklerdi, bir hedefleri olacaktı. Belki biraz da rahatlayacaklardı. Şimdi kendilerine hedef olarak seçtikleri bu suskunlukla savaşmak

zorundaydılar.

Günler olağan seyrinde devam ederken büyük hanım onbeş günlüğüne çıkıp geldi. Durumdan o da haberdar oldu. Elinden hiç düşürmediği tesbihini on defa çevirip yüzüne  flledi. Pencereden bakıp, erkek mi kadın mı nazar etti diye anlamaya çalıştı. Yoldan geçen ilk kişi kadındı. Yani kadın nazarı değmişti. Bu bilgiden sonra, büyük hanım yarısı örülmüş çorabını çıkarıp örmeye devam etti.

Gece yarısı kapı hızla vurulunca herkes ayaklandı. Gelenler uzaktan tanıdıkları   adamdı. Acil bir işleri çıkmıştı, otelde yer bulamadıkları için misafirperverliklerine sığınıp gelmişlerdi. Buyur edildiler. Sonbaharın ortalarında olduklarından yağmurlar başlamıştı. Evin her tarafı çatıdan giren yağmur sularını biriktirmek için kap kacak doluydu. Adamlar, misafir odasındaki tek yatakta birlikte yatmak zorunda kaldılar. Ev halkı da diğer odada. Böyle bir rezalate kimsenin taham l  kalmamıştı. Konuklar ev halkına büyük bir utanç bırakıp gittiler. "Bu evde artık oturulamaz" kararı alındı. Yıllarca çalışılıp bir kenara saklanan paraların ortaya çıkma zamanı gelmişti. Kendi evlerini almaya karar verdiler. Oysa yattığı yatağın başucundaki çatlaktan komşunun  rdeklerinin kafasını görebiliyordu ama buna rağmen asla gitmek istemiyordu. İnşallah ev bulunmaz diye mektubun sahibinin yaptığı t ts den yapıp etrafa üflüyor, kendince b y  yaptığını zannediyordu. Evin alındığı haberiyle sarsıldı. Neyse ki çok uzakta değil yolun hemen karşısında bir ev bulunmuştu. Yani her gece dut ağacını ve evi görebilecekti. Evden ayrılırken lanetler okundu. Allah kimseyi böyle bir eve düşürmesin diye dua ettiler. O ise sevdiğini gözünü kırpmadan terk ediyordu sanki. Hiç itiraz etmeden taşınmaya yardım etti. Yeter ki ona ve içinde büyüttüğü aşka dokunmasınlar istiyordu. Yeni evleri şimdiye dek oturdukları evlerden çok farklıydı. Bu kadar lükse birden sahip olmak onlara biraz fazla gelmişti. Zamanla onun farklılařtđını düşünüp dışarıya çıkmasına izin verdiler. Ama geç saatlere kadar kalması yasaktı.

Eski evlerinde bir esrarın olduğuna kendini öylesine inandırmıştı ki sabaha kadar kalıp evi gözetlemeye karar verdi. Ailesinin gezmeye gittiği bir gece yanına bir paket sigara alıp evin üstüne çıktı, beklemeye başladı. Sabaha karşı

hava iyice soğudu, oturduğu yerde titremekten sigarasını ağzına kadar bile g t reiyordu.  zerine kalın birşey almak için aşağıya indi. Yukarıya çıktığında eski evlerinin duvarından bir kadının atladđını gördü.  zerinde duman rengi bir elbise vardı. "Bu kesinlikle o", dedi kendi kendine. Hemen gidip konuşmaya kalktı. "Seni biliyorum", demeliydi. Herşeyi  ğrenmeliydi. Daha sonra komşularının bekar bir adam olduğunu ve eve bir arkadaşını davet edebileceğini düşünüp vaz geçti. Kadın sokağın sonunda kaybolup gitti.  nce yavaş sonra sertleşen bir rüzgar hakimiyeti ele aldı. Karışan aklını toparlamaya çalıştı. Beklemekten vazgeçip uykuya daldı.

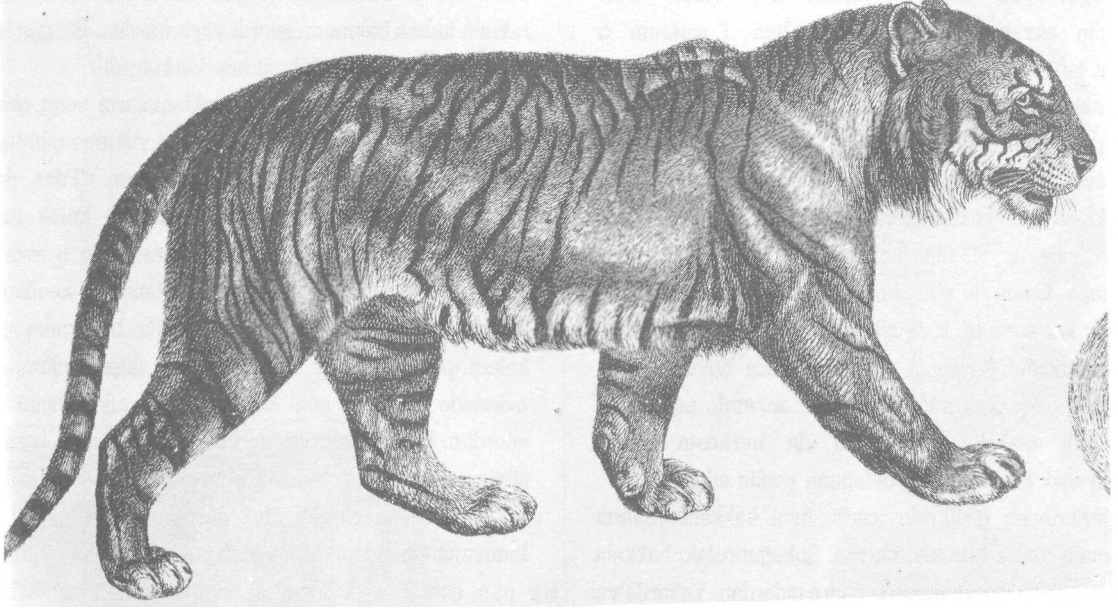
"Sen hâlâ uyu, rüzgar evlerin atlarını söküyor haberin yok" diyen bir ses duydu. Fazla ciddiye almadan yatağından doğruldu. Evin  zerine çıktığında gördüğü manzara karşısında dizleri titredi. Eski evlerinin çatısı rüzgarla dayanamamıştı. Etrafta yüzlerce mektup zarfı uçuyor çocuklar zarfları toplamaya çalışıyorlardı. Telaşla oraya doğru koştu. Bir zarf uçarak gelip önünde yavaşça durdu. Zarfı aldı, açmadan eve doğru yürüdü, duvarın üzerine çıkıp neler olduğuna baktı. Misafir odalarının tavanında posta kutularına benzeyen kocaman bir sandık vardı. Özellikle yaptırıldığı belliydi. Sandığın dibinde küçük bir çatlak vardı. Onun bulduğu mektuplar buradan düşmüş olmalıydı. Duvardan inip elindeki zarfı açtı, üzerinde o günün tarihi vardı.

"G vensizliklerini gizlemek için bu üst üste ve yanyana sıkıştırılmış betonların içinde yaşamaya alışıyorum sanırım. Ve seni bu aşrap evde bırakıyorum. Ya sırrım biri tarafından farkedildi, ya da sen geceleri adımı sayıklayarak uyanıyorsun bilemiyorum. Ama birileri içimde yıllardır taşıdığım yükü hafifletti. Artık sana yazacak sözleri tüketti. Sevdiğimi bilmenin bir anlamı da kalmadı. Yoruldum. Çocuklarım her gece nereye gittiğimi merak ediyorlar. Sonsuza dek elveda." Mektubu bitirdiğinde ne yapacağını bilmez halde eve döndü, yorganın altına girip "demek her gece geliyordu", diye sayıkladı.

↓

Fotoğraf: Derya Erkenci

Soyağacımız

O zamanlar ben henüz küçük bir ihtimaldim. Olayı daha sonra aile büyüklerinden dinledim.

Dedem Colorado'da doğmuş. Gemilerde ahçı olarak çalışırken Amerika'daki bir limanda denizcilik hayatına son verip fırsatlar ülkesinde, kendine uygun bir fırsat bulmaya çıkan babası gibi ufak tefek, asabî biraz da paranoyak bir adammış. Babaannem ise bir Hitliydi. Amerika'da tanışıp evlenmişler. Evlerinde bir kaplan beslerlermiş. İsmi Hamdi'ymiş. Ama bir rivayete göre kaplanın ismi Hamdeymiş de zamanla türkütücü çağırışımı yüzünden Hamdi'ye dönüşmüş. Kuşkusuz halk arasında kelimelerin kökenlerine ilişkin olarak yapılan tüm spekülasyonlar gibi bu da pek güvenilemeyecek bir rivayet. Her neyse. Dedem babaannemi bu hiç hoşlanmadığı kaplan besleme alışkanlığından bir türlü vazgeçirememiş. Kaplan korkusu yüzünden sürekli olarak yanında uyuşturucu iğne atan bir tabanca taşımış.

Bir gün bu silahtan çıkan uyuşturucu iğne, giriştikleri bir tartışma sırasında yanlışlıkla babaanneme saplanmış. Babaannem anında bayılmış. Fakat babaanneme çok düşkün olan ve ateşli silahlarla ateşli olmayanları birbirinden ayıramayan kaplan, henüz evliliğinin birinci yılını doldurmamış olan dedemi bir hamlede midesine indirmiş. Babaannem ayıldığı zaman dedemi yanında bulamayınca öfkesini yatıştırmak için dışarı çıktığını sanmış. Fakat aradan günler geçip de dedem halen eve dönmeyince babaannem terk edildiğini düşünmüş; başlattığı aptalca bir tartışma yüzünden dedemi kaybettiğini düşünüp üzülecek kadar da saf bir kadıymış. Uzun zaman döner diye beklemiş dedemi ama nafile.

Gerçeği yıllar sonra dedemi aramakla görevlendirilmiş, aynı zamanda aile dostumuz da olan özel bir dedektif ortaya çıkarmış. Fakat babaannem kaplanını çok sevdiği için onu öldürerek sevgili kocasının öcünü almaya kalkışmamış, aksine kaplanına, kısmen de olsa hücrelerinde taşıdığı dedem yüzünden olsa gerek her zamankinden daha çok bağlanmış. Ölene kadar hiç evlenmemiş. Geçen yılki ölümünden sonra kendisini vasiyeti üzerine kaplanının yanına gömdük. Her yıl ölüm yıldönümünde ve dini bayramlarda ailecek babaannemi kendi mezarı başında, dedemiye kaplanın mezarı başında anarız.

Ev

Evimiz küçükmüydü anımsamıyorum bile. Reşat Nuri Güntekin'in akrabalarıyla büyüdüm ben. Çocuktum o zamanlar, tam olarak anımsamayışım doğal karşılanmalı.

Geceleri gemiler geçmezdi pencereden, bir tek yanıp sönen fenerle birlikte gözlerimi kırpardım. Annem örgü örmezdi, evdeki teyzelerse ıslık çalmayı bile bilmezlerdi. Bir tanesi vardı uykuyla uyanıklık arasında dolaştığım anlarda korkunç masallar anlatırdı. Büyük bir sandık vardı odada üzeri halıyla kaplı. İçinde ne olduğunu bir tek teyzeler ve annem bilirdi. Kaç kez sordum, hiç söylemediler. Beyaz saçlarını bir türlü göremediğim teyzenin masalları gece boyunca beni uyutmazdı. Bazen açık saçık şeyler de anlatırdı, neden söz ettiğini tam olarak anlamasam da herkesin içinde anlatılmayacak türden şeyler olduğuna yemin edebilirdim.

Annem diğerlerinden gizli rakı içerdi, beni bakkala yollardı beyaz peynir ya da rakı almam için. Sokağımızdaki bakkala görünmemeye çalışarak uzak semtlere giderdim. Yollarda ya da bakallarda bir sürü adamla karşılaştığımda şaşırırdım. Bir sürü şey konuşurlardı yabancı olduğum. Rakı ve beyaz peynir isterken utanırdım. Adamlar hep nereden geldiğimi sorarlardı. Her seferinde ayrı bakkala gitmek sorun olmaya başladığında anneme bir daha beni bakkala göndermemesi için yalvardığımı anımsıyorum. Annem de bunun üzerine her seferinde kendime de ufak tefek bir şey alabileceğimi söyleyerek beni kandırmayı kısa bir süre başarmıştı. En çok leblebi tozunu severdim o sıralar bir de sarı gazozu. Gazeteden külaha doldurulmuş leblebi tozunu özellikle üfler burnuma kaçırır, dakikalarca öksürürdüm.

Yabancı olduğum sokaklarda zaman yitirmeden eve dönerdim. Yumuşak tavırlarım bir kızı andıran yürüyüşümle hep diğer çocukların alay konusu olurdu. Annem herkesin yattığından emin olduktan sonra keyifle rakıyı açar filmlerde gördüğüm adamlar gibi önce tek bacağı kırık tahta masanın üstüne gazete kâğıdı sererdi. O da filmlerde görmüş olmalıydı bütün bunları. Bütün bunlar yetmezmiş gibi yeşil dolaptan en adisinden bir çay bardağı çıkarır rakıyı onunla içerdi. O anlarda onu öylece ayakta izlerken "Ne duruyorsun Şöyle en hüznüsünden bir plak koy da efkâr dağıtalım" derdi. Hemen gidip "Dönülmez akşamın ufkundayım" türünden bir kırkbeşlik bulup usulca pikaba yerleştirir sonra

da sessizliği bozmadan yanına otururdum. Her seferinde rakının tadına bakmamı isterdi yapamazdım. Bir gün bu şeyi içmek zorunda kalmak beni hep korkuturdu.

Ev hep bamya kokardı. Bamya ayıklamaların sonu gelmezdi. Teyzeleri hep, başka hiç işleri güçleri yokmuş gibi tüm gün bamya ayıklıyorlarmış gibi anımsıyorum. "Pilav da olsa derdim pilav da olsa..." Kimse sözlerime kulak asmazdı. Cinsellik kokan alaylarının dışında benim de o evin içinde yaşayan biri olup olmadığım konusunda kendime bile verecek yanıtım yoktu. Kır bıçaklarla bamyanın ucu bir kalem gibi sivriltilirdi. Diğer çocukları düşünürdüm, onların evlerinde de her gün bamya pişip pişmediğini merak ederdim. Ufkum öylesine dardı ki; pilav yemek istediklerini söyleyen çocukları reddetmiyorlarsa "kıskanmam gereken bir sürü çocuk olmalı" diye düşünür, tanımadığım tüm o bamyanınyanındapilavyiyebilen çocukları kıskanırdım.

Bir gün üstü halıyla kaplı o büyük sandığı açmaya karar verdim. O sandığın içinde ne olduğunu öğrenmek için her şeyi göze alabilirdim, o sıralar göze alamayacağım şeylerin yani hiçbir şeyimin olmadığını henüz bilmiyordum. Saçlarını bir türlü göremediğim ama yine de beyaz saçlı olduğunu bildiğim o teyzenin sandıkla ilgili anlattığı tüm o korkunç öyküleri bir kenara bırakarak herkesin bamya ayıklamak üzere bamyakokanmutfakta olduğu sırada o büyük odaya girdim. Her adımında gıcırdayan tahtalara bile aldırmyordum. Yerleri gıcırdatanın ruhlar olduğuna inanmayalı bir iki yıl olmuştu. Sandık öyle eskiydi ki bir iki tekmelemeden sonra dağılıverdi. Yaptığıma bin pişman ama yine de içinde ne var diye merak ederek tekme anından sonra sımsıkı kapadığım gözlerimi açtım.

Sandığın içinde olanları anımsamak şimdi bile yüreğimde, beynimde bir acı duymama yol açıyor.

Geriye dönüşü ancak bu kadar başarabildiğim kanısındayım.

Yanılmıyorsam çocukluğumu ve büyüdüğüm evi anlatmamı istemiştiniz.

Size bütün bunları anlatmak beni yeterince yordu şimdi lütfen bana yardım eder misiniz?

Sıcak İlişkiler

Orada Olmak*

Köyevi Çalışma Yeri

[...]XX. yüzyılın şafağında Avrupa nüfusunun büyük çoğunluğu hala kırsaldır. Köylü kimliği güçlü bir biçimde köklemiştir. Ama birbirinden farklı çok yerde kişinin kendi evinin anlamı mekansal olmaktan çok yereldir. "Burada olmak" manzarayı oluşturan unsurları tanımadır: gökyüzünün ve havanın işaretlerini, mülkiyetin sınırlarını ve bu sınırların oluşma öykülerini. "Esas anlamıyla toprak radikal, paylaşılan ve sürdürülen bir ilginin alanıdır", aile hikayeleri yinelenir ve söylenip durur: kısacası bir hafıza yeridir. Sınırların anlamı güçlüdür: atılara, başıboşlara, özellikle de tanıdık değillerse dikkat!

"Ev" toprağa yayılır. İlkeldir ve haddinden çok kişi barındırır bina-ev bir "içerisi" olmaktan çok bir çalışma aletidir; etnologun ya da şehirlî öğretmenin bakışı, özellikle de hayvanlar ve insanlar aynı yerde uyduğunda, orada hayvani bir izdiham görür. Ortak kullanılan odadan çok, dışarı -ambar, çalıklar, korular, çayırık alanlarda çobanların yaşadığı ağaçlık alanlar, gölgeli nehir kıyıları-aşk oyunlarına ya da vücut bakımına uygun yerlerdir. Herkesin bakışı birbirinin üzerindedir. Kuralları ihlâl etmek zordur ve ancak diğerlerinin sessiz rızasıyla mümkün olabilir. Bir hamileliği ya da daha kötüsü bir doğumu gizlemek oralı kadınlarla suç ortaklığı içinde olmayan bir kadın için ne işkence dolu bir sıkıntıdır!

"Herşeyimi gözetliyorlardı. Babam arkamda yatıyordu ve çok kıpırdandığımı söylüyordu. Yatağımın samanını değiştirmemi hiç bir zaman istemedi" diyor kırkiki yaşındaki bir oğul. Göçlere ve demiryollarından bisiklete değin ulaşım araçlarının genişlettiği ufuklara bağlı olarak bireyleşme bu tür bağımlılıkları katlanılmaz hale getiriyordu[...]

Kenar Mahalle Evi

Kümes gibi berbat evlere yığılan kentli halk sınıfları mahremiyetlerini başka türlü geliştirirler. Hazırlarına kadar girmiş gibi görünen sıkışıklık -Zola için bile halk balosu azgınlığın yeridir- egemenlerin gözünde ilkel bir cinselliğin ve bir vahşiliğin işaretidir ki militanlar bile giderek artan bir onur duygusunu arzularadıkları için buna pek te katlanamazlar. "İnsanlar içiçe, hayvanlar gibi yaşıyorlar.

Bu vahşiliğin ta kendisi" diyor işçi lojmanlarını tanımlayan Jean Allemane. Sanayi patronları, halk sağlığını yaygınlaştırmaya çalışan hekimler yığılmayı azaltarak işçileri verem ve alkolizmden koruyacak lojman politikaları hazırladılar. XIX. yüzyılın sonundan itibaren belli bir metreküpte hava ve konfor normlarıyla "minimum lojman" kavramı ortaya çıktı. Bu "lojman sorunu"na uzun süre kayıtsız kalan işçi hareketi de yüzyıl başında "temiz hava" ve sağlıklı olma hakkını talep etmeye başladı.

1914'e kadar halk sınıflarının yerleşimi konusunda bir görmezden gelme olduğunu belirtmek gerekir. "Sokakta yaşamaya" mecbur olan bu insanlar ortak kullanılan binaların ve esas yardımlaşma ve sosyalleşme alanı olan mahallenin olanaklarını değerlendirmeyi iyi biliyorlardı. XIX. yüzyılda işçilerin bütçelerinde ayrıcalıklı yer tutan şey ulaşamayacakları konut değil, daha kolay edinebilecekleri ve kamusal alana utanıp sıkılmadan katılabilmelerini sağlayan giysilerdi (İtalyanlar bunu iyi bilirler- bella figura)[...]

Düşüvi Edebiyatı

Kendine ait bir köşe arzusu, vücudun bireyselliğinin artan anlamının ve yazarların en uç noktasına götürdükleri bencillik duygularının ifadesidir. "Kapıları ve pencereleri kapatmak, bir kirpi gibi kendi üstüne kapanmak, soğuk olduğunda şöminede büyük bir ateş yakmak ve kalbinde büyük bir düşünce uyandırmak" diye yazıyor Flaubert. Güneşi yerinden indiremeyeceğimize göre tüm pencereleri tıkamak ve avizeleri yakmak gerek." Kuşkusuz evden önce evin içindeki adam geliyor. Ama XIX. yüzyılda oda rüya mekanı; orada dünya yeniden kurulur.

İktidar hedeflerinin, kişilerarası ilişkilerin ve benlik arayışının cisimleştiği özel alanda olup biten herşey orada görülür. Bu nedenle evin sanatta ve edebiyatta bu denli yer tutmasına şaşırılmaması gerekir. Monet'in güneşli bahçeleri, Matisse'in aralanmış pencereleri, Vuillard'da lambaların kuşuklu gölgeleri: resim eve girer ve sınırlarını uyandırır. Van Gogh'un odasının hasır sandalyesi bize yalnızlığını söyler.

Eviçleri konusunda uzun süre dilsiz kalan edebiyat onları titizlikle tarif etmeye başladığında yerlere ve şeylere

"THERE IS NO PLACE LIKE HOME."

bakışın nasıl da değiştiğini görürüz. Henry Brulard'ın kuru krokilerinden, Martin du Gard'ın ikizi Maumort'un kılı kırk yaran dökümlerine ve nihayet Georges Perec'in Yaşam Kullanma Kılavuzu na dek ne uzun bir yol katedilmiş!

"Ekleriyle, özel ve sarsılmaz biçimleriyle, ruhumuzun bedenimize dolandığı gibi tam anlamıyla hayatlarımıza dolanan ağır ve yoğun atmosferleriyle bu tuhaf taş ve tuğla yığınları üzerimizde hangi güçlere sahip değil ki, varlığımızın tüm özü üzerinde hangi incelikli etkilere sahip değil ki?" diye yazıyor gençliğinin evi Lancaster Gate'ten bahseden Lytton Strachey.

"Hayatımda oturduğum odaların kâh birini kâh diğerini

görmüştüm ve uyanmamı izleyen uzun hülyalarda hepsini hatırlıyordum sonunda" (Proust)

Özel hayatın ve en kişisel tecrübelerin tiyatrosu, çocukluk anılarının konusu olan ev tahayyülümüzün her zaman oturacağı temel bir hafıza yeridir.

↓

*PERRON M., *Manières d'habiter*, in ARIES P., DUBY G., *Histoire de la Vie Privée IV*, s.312-316, s.321'den derleyip çeviren Nazlı Ökten.

Not: Arabaşıklar çeviren tarafından eklenmiştir.

Resim: Ricard Doyle, *Punch*, 1849 c.XVII

12 Oteli

Evinden çok uzaklardaydı. Bir karaçam ormanının alacakaranlığında, sisin içinde bir görünüp bir kaybolan ağaç gövdelerinin arasından yukarı doğru kıvrılan dar patikada hızlı hızlı yürüyordu. Orman korkutuyordu onu. Deniz taze kokusunu daha şimdiden özlemeye başlamıştı. Bir an önce ulaşmak istiyordu gideceği yere... Büyük bir çam ağacının yanından dönmek ve yukarı doğru bir adım daha atmak üzereydi ki, durdu. Onu gördü.

O, tam yolun ortasında gerçekle hayal arasında bir yerde duruyordu. Duman rengi zarif bedenini yalayıp geçen sis, çok belirsiz bir mavi ışık bırakıyordu üzerinde... İnce uzun bir boynu, toprağa her an uçup gidecekmiş gibi basan uzun bacakları vardı... Bir an birbirlerine baktılar, ömründe daha önce hiç görmediği bu hayvanın bakışları karşısında donup kalmıştı... Bir boğanın boynuzlarına, bir geyiğin gözlerine, bir atın bacaklarına ve bir panterin bedenine sahipti. Sis yavaş yavaş hayvanı bütünüyle görünmez hale getirdi. Sonra mavinin içinden çıkıp karanlık ormana atlayan belli belirsiz bir karaltı gördü. Hayvan, maviden siyaha geçen bir bulut gibi çamların arasında hiç ses çıkarmadan kaybolup gitmişti... Tekrar yoluna devam etmeden önce ormanın içinde bakışlarıyla onu boşuna aradı...

Yarım saat sonra ahşap tabelanın önüne geldiğinde gökyüzünün keskin yekpare laciverdi, puslu kirli bir maviye dönüşmüştü. Tabelayı okudu. "1Z Otel'ne gider. Yalnız personel için". Bir iki dakika daha yürüdü. Otelden çok uzak olduğunu düşündüğü bir anda, büyük gri taşlı bir duvarın tam köşesinde patika bitti. Yukarı baktı. Ağaçlar duvar boyunca uzanıyor ve gökyüzünü kapatıyordu. Sağında, ağaç dallarının örttüğü bir duvardan başka hiçbir şey yoktu... Sol tarafa doğru daha rahat yürüyebilirdi. Yürüdü. Beş altı adım atmıştı ki, aşağı inen dört basamaklı bir merdiven ve merdivenin bittiği yerde de bir kapı gördü. "Burası olmalı" diye düşündü. Ahşap kapıya birkaç kez vurdu. Tek duyduğu ağaçların hışırtısıydı. Daha hızlı vurdu. Açan yoktu. Ümitsizce bekledi. "Herkes uyuyor olmalı" diye geçirdi aklından. Sonra kapının içinden dışarı doğru uzanan bir ip gördü. Onu çekti ve içeriden -ama çok uzaklardan- gelen bir çan sesi yankılandı...

Uzun boylu, siyah kazaklı, yaşlı bir adam açtı kapıyı. "Kimsin?"

dedi...

Önce adını, sonra nereden geldiğini söyledi ve ardından telaşla ekledi: "Ben burada çalışmaya geldim. Beni bekliyorlardı".

"Bekle" dedi adam sevimsiz bir ciddiyetle, sonra kapıyı kapatıp gitti. Bir an o kapının bir daha hiç açılmayacağını düşündü. O patikayı tekrar yürümek istemiyordu. O kadar yorgundu ki... İyice ümidini kaybettiği bir anda, kapı tekrar açıldı. Yine o yaşlı adam, yine o sevimsiz surat çıktı karşısına. "Gel" dedi, "beni takip et".

Serin bir sonbahar sabahının tazeliğini terkedip, içeri girdiğinde yüzüne ılık bir hava çarptı. Annesini hatırladı, kasları gevşedi. Yaşlı adamın peşi sıra yürümeye başladı. 1Z Otel'indeydi artık, uzun yolculuğu bitmişti. Ona tanıdık olmayan çok hafif bir koku hissetti. Yanmış bir ot kokusuna benziyordu bu. "Bir tütsü belki" diye düşündü. İç mekanda olmasına rağmen hava dışardakine oranla sanki daha tazeydi. İçeride pencere olduğuna dair hiçbir işaret yoktu ama tavanın yan taraflarından güneş ışığına benzer sıcak, sarı bir ışık yayılıyordu.

Yaşlı adam, onu bir kapının önüne getirdi ve kapıyı açıp "İçeri gir" dedi. Denileni yaptı. İçeride sarı, düz saçlı, göbekli ve mavi gözlü bir adam oturuyordu. Onu görür görmez ayağa kalktı, ince bacaklarının üzerinde dönerek, ellerini arkasında kenetledi ve konuşmaya başladı: "Bundan sonra adını unutacaksın. Sen artık burada 18 numarasın" dedi ve kurallardan sözetmeye başladı. Bir üst kata çıkmak kesinlikle yasaktı. Kaldı ki, onun görevi bu katta bitiyordu zaten. Görevi yerleri silmekti. Bulaşıkhaneyi, personel yemekhanesini, yatakhaneleri ve bütün koridorları... Hem de her gün, tatil yoktu... İşini bitirdiğinde gidip bulaşıkhanede oturacak ve bulaşıkçıların kendisine verdiği emirleri yerine getirecekti. Dışarı ormana çıkmak da yasaktı... Zaten istese bile çıkamazdı. "Dış kapıyı asla bulamazsın" demiş, sonra da sinir bozucu bir kahkaha atmıştı... Uyanış, kalkış ve üç öğün yemek, her gün aynı saatlerdeydi. Sabah saat altıda bütün bulaşıkçılar gibi, o da uyanacaktı. "Burada saat kullanmayız, çan çalarız" dedi... O, Kısım Şefi'ydi...

Akşam yatakhane, yanında yatan bulaşıkçı, "Onu boşver, onun borusu burada bu katta öter sadece. Üst katta bir hiçtir o" diyecekti... Oteldeki ilk gecesinde 18 numara da, herkes

gibi erkenden uyudu ve rüyasında otelin ön kapısını gördü. Denize açılan bu kapıdan, büyük yelkenli tekneler giriyordu içeriye...

Sabah kahvaltıda yanında oturduğu bir bulaşıkçıya ön kapıyı sordu. "Bilmem hiç görmedim" dedi bulaşıkçı, margarin sürdüğü bayat ekmeğin üzerine gül reçelini dökerken... Ardından bol şekerli çayını yudumlayarak birtakım bilgiler verdi. Buldukları kat üçüncü bodrum katıydı. Bu katta çalışan hiç kimse ön kapının bulunduğu zemin kata asla çıkamazdı. Ayrıca herkes buraya ormandaki patikadan gelmişti. Bu katta yatanların görevleri ikinci ve birinci bodrum katında bulunan birimlerle ilgiliydi. Ona ne kadar zamandır burada çalıştığını sordu. Ekmeğini çaya batırarak ağzına dolduran genç bulaşıkçı, "üç yıldır" dedi. 18 numaranın boşazına bir şeyler düğümlendi o an... "Benim amcam yaz sonunda gelip beni alacak" dedi... Öteki hiç umursamadı bunu, çayda yumuşattığı bayat ekmeğini çiğnemekle meşguldu...

Hiç kimse arkadaş canlısı değildi. Gece yat çamına kadar herkes işini yapıyor, sonra da kendi köşesine çekiliyordu. O saatten sonra birkaç fısıldaşma haricinde tek bir ses bile duyulmuyordu. İlk günler herkese soru soran ve bir türlü aradığı cevapları bulamayan 18 numara, kısa bir süre sonra kimseye bir şey sormamaya başladı. Çünkü hiç kimse bir şey bilmiyordu... Ayrıca kendisinin de anlayamadığı bir biçimde, içindeki merak duygusu her geçen gün biraz daha körelmişti.

Zaten her gün birbirinin aynıydı. Kimsede saat yoktu. Kısım Şefi'nin dediği gibi günde beş defa çan çalıyordu. Bu çanlardan başka, içeride zamanın akışına dair başka bir işaret bulmak mümkün değildi. Bir müddet sonra hangi günde, hangi haftada ve hangi ayda olduğunu tümüyle unutmuştu. Gökyüzünü hiç görmeden, açık havaya hiç çıkmadan otelin üçüncü bodrum katında bütün gün çalışıyor, geceleri ise rüyasında denizi, köyünü, annesini, babasını ve bir gün onu gelip alacak amcasını görüyordu... Bir rüyasında otelin bahçesinde, annesi ve babasıyla birlikte bir yemek yemişler, uzun uzun sohbet etmişlerdi. Babası "Adını asla unutma evladım, istersen bir yere yaz" demişti. Uyandığında babasının bu öğüdüne hiçbir anlam veremedi. Bir insan

adını nasıl untabilirdi ki?

Her gece yatağa büyük bir istekle giriyor, ömründe daha önce hiç görmediği kadar çok rüya görüyor ve uyanınca bunların çoğunu hatırlamıyordu. Ama yataktan her kalkışında çok güzel rüyalar gördüğünü hissediyordu. Hayat yeknesak ve sıkıcı, rüyalar ise eğlenceliydi.

Üçüncü bodrum katındaki hayata iyice alıştığı, bulaşıkhanede hayallerin içine dalıp gittiği bir gün, onu gördü. Siyah bir takım elbise giymiş, pantolonunu siyah çizmelerinin içine sokmuştu. 18 numara onu önce bir erkek zannetmiş ama biraz dikkat edince onun genç ve çok güzel bir kadın olduğunu anlamıştı... Otele geldiğinden beri ilk kez bir kadın görüyordu. Üstelik erkek giysileri içinde genç, güzel ve büyüleyici bir kadın... Ellerini arkasında kenetleyerek yürüyor ve herkesle tek tek konuşuyordu.

Bulaşıkçılar onun karşısında büyülenmiş gibi duruyor, sorularına cevap vermeye çalışıyorlardı. 18'i görünce dikkatle bakarak yaklaştı... "Sen 18 numarasın değil mi?" "Evet, efendim" diyebildi heyecan içinde. "Nasıl memnun musun bakalım işinden, bir şikayetin var mı?"... 18 numara, uzunca bir süredir gördüğü bu ilk şefkatin sarhoşluğuyla kekeleyerek, hiçbir şikayeti olmadığını söyledi... Erkek giysili genç kadın, diğer bulaşıkçılara da numaralarıyla hitap ederek hallerini hatırlarını sorduktan sonra bulaşıkhaneyi terk etti.

Bulaşıkçılar ona bu kadının otelin sahibesi olduğunu, onun otelde çalışan herkesi tek tek tanımak gibi bir yeteneği olduğunu söylediler... Ömründe otelin üst katlarında çalışan bir komi bile görmeyen 18'in bu bilgiyle başı dönmüştü... Gece bu genç ve güzel kadının hayaliyle girdi yatağa. Ona aşık olmuştu. Acaba bir daha ne zaman ziyaret ederdi bu katı? Günlerce onun tekrar geleceği anı bekledi.

Bir gece yarısı sesler duyarak uyandı. Yatakhanedeki herkes uyuyordu, yatağından sessizce sıyrıldı. "Bu, onun, otel sahibesinin sesi" diye düşündü. Yatakhanedeki sessizce çıktı, bulaşıkhanenin ışıklarının yandığını gördü. Usulca yaklaştı. Kapı açıldı... Bulaşıkların yıkandığı mermerlerin üzerinde gördüklerine inanamadı. 1Z Otel'i'ne gelirken ormanda gördüğü o tuhaf yaratık, otel sahibesiyle çiftleşiyordu. Zevkten kendini kaybetmiş genç kadının cinsel organının

1Z Oteli

Evinden çok uzaklardaydı. Bir karaçam ormanının alacakaranlığında, sisin içinde bir görünüp bir kaybolan ağaç gövdelerinin arasından yukarı doğru kıvrılan dar patikada hızlı hızlı yürüyordu. Orman korkutuyordu onu. Denizin taze kokusunu daha şimdiden özlemeye başlamıştı. Bir an önce ulaşmak istiyordu gideceği yere... Büyük bir çam ağacının yanından dönmek ve yukarı doğru bir adım daha atmak üzereydi ki, durdu. Onu gördü.

O, tam yolun ortasında gerçekle hayal arasında bir yerde duruyordu. Duman rengi zarif bedenini yalayıp geçen sis, çok belirsiz bir mavi ışık bırakıyordu üzerinde... İnce uzun bir boynu, toprağa her an uçup gidecekmiş gibi basan uzun bacakları vardı... Bir an birbirlerine baktılar, ömründe daha önce hiç görmediği bu hayvanın bakışları karşısında donup kalmıştı... Bir boğanın boynuzlarına, bir geyiğin gözlerine, bir atın bacaklarına ve bir panterin bedenine sahipti. Sis yavaş yavaş hayvanı bütünüyle görünmez hale getirdi. Sonra mavinin içinden çıkıp karanlık ormana atlayan belli belirsiz bir karaltı gördü. Hayvan, maviden siyaha geçen bir bulut gibi çamların arasında hiç ses çıkarmadan kaybolup gitmişti... Tekrar yoluna devam etmeden önce ormanın içinde bakışlarıyla onu boşuna aradı...

Yarım saat sonra ahşap tabelanın önüne geldiğinde gökyüzünün keskin yekpare laciverdi, puslu kirliliği maviye dönüşmüştü. Tabelayı okudu. "1Z Oteli'ne gider. Yalnız personel için". Bir iki dakika daha yürüdü. Otelden çok uzak olduğunu düşündüğü bir anda, büyük gri taşlı bir duvarın tam köşesinde patika bitti. Yukarı baktı. Ağaçlar duvar boyunca uzanıyor ve gökyüzünü kapatıyordu. Sağında, ağaç dallarının örttüğü bir duvardan başka hiçbir şey yoktu... Sol tarafa doğru daha rahat yürüyebilirdi. Yürüdü. Beş altı adım atmıştı ki, aşağı inen dört basamaklı bir merdiven ve merdivenin bittiği yerde de bir kapı gördü. "Burası olmalı" diye düşündü. Ahşap kapıya birkaç kez vurdu. Tek duyduğu ağaçların hışırtısıydı. Daha hızlı vurdu. Açan yoktu. Ümitsizce bekledi. "Herkes uyuyor olmalı" diye geçirdi aklından. Sonra kapının içinden dışarı doğru uzanan bir ip gördü. Onu çekti ve içeriden -ama çok uzaklardan- gelen bir çan sesi yankılandı...

Uzun boylu, siyah kazaklı, yaşlı bir adam açtı kapıyı. "Kimsin?"

dedi...

Önce adını, sonra nereden geldiğini söyledi ve ardından telaşla ekledi: "Ben burada çalışmaya geldim. Beni bekliyorlardı".

"Bekle" dedi adam sevimsiz bir ciddiyetle, sonra kapıyı kapatıp gitti. Bir an o kapının bir daha hiç açılmayacağını düşündü. O patikayı tekrar yürümek istemiyordu. O kadar yorgundu ki... İyice ümidini kaybettiği bir anda, kapı tekrar açıldı. Yine o yaşlı adam, yine o sevimsiz surat çıktı karşısına. "Gel" dedi, "beni takip et".

Serin bir sonbahar sabahının tazeliğini terkedip, içeri girdiğinde yüzüne ılık bir hava çarptı. Annesini hatırladı, kasları gevşedi. Yaşlı adamın peşi sıra yürümeye başladı. 1Z Oteli'ndeydi artık, uzun yolculuğu bitmişti. Ona tanıdık olmayan çok hafif bir koku hissetti. Yanmış bir ot kokusuna benzeyordu bu. "Bir tütsü belki" diye düşündü. İç mekanda olmasına rağmen hava dışardakine oranla sanki daha tazeydi. İçeride pencere olduğuna dair hiçbir işaret yoktu ama tavanın yan taraflarından güneş ışığına benzer sıcak, sarı bir ışık yayılıyordu.

Yaşlı adam, onu bir kapının önüne getirdi ve kapıyı açıp "İçeri gir" dedi. Denileni yaptı. İçeride sarı, düz saçlı, göbekli ve mavi gözlü bir adam oturuyordu. Onu görür görmez ayağa kalktı, ince bacaklarının üzerinde dönerek, ellerini arkasında kenetledi ve konuşmaya başladı: "Bundan sonra adını unutacaksın. Sen artık burada 18 numarasın" dedi ve kurallardan sözetmeye başladı. Bir üst kata çıkmak kesinlikle yasaktı. Kaldı ki, onun görevi bu katta bitiyordu zaten. Görevi yerleri silmektir. Bulaşıkhaneyi, personel yemekhanesini, yatakhaneleri ve bütün koridorları... Hem de her gün, tatil yoktu... İşini bitirdiğinde gidip bulaşıkhanede oturacak ve bulaşıkçıların kendisine verdiği emirleri yerine getirecekti. Dışarı ormana çıkmak da yasaktı... Zaten istese bile çıkamazdı. "Dış kapıyı asla bulamazsın" demiş, sonra da sinir bozucu bir kahkaha atmıştı... Uyanış, kalkış ve üç öğün yemek, her gün aynı saatlerdeydi. Sabah saat altıda bütün bulaşıkçılar gibi, o da uyanacaktı. "Burada saat kullanmayız, çan çalarız" dedi... O, Kısım Şefi'ydi...

Akşam yatakhane, yanında yatan bulaşıkçı, "Onu boşver, onun borusu burada bu katta öter sadece. Üst katta bir hiçtir o" diyecekti... Oteldeki ilk gecesinde 18 numara da, herkes

olduğu bölge ve yüzü hariç bütün bedeni siyah giysilerle örtülüydü... 18 numara bir süre daha seyretti onları. Hiç bitmeyecek, saatlerce sürecek bir çiftleşmeyi bu sanki...

Ertesi sabah uyandığında bir rüya gördüğüne inandırdı kendini.

Aynı gün kahvaltudan sonra tuvaletleri temizlerken Kısım Şefi'yle karşılaştı. Kısım Şefi onu uzun uzun süzdükten sonra, "Yavaş yavaş gözüme giriyorsun" dedi... "Artık seni ödüllendirmek gerek." Daha sonra da topuklarının üzerinde hızla geri dönerek tuvalette yankılanan sesiyle bağırdu: "Peşimden gel"... Denileni yaptı. Kısım Şefi, büyük koridorun sonundaki kilitli kapıya gelince cebinden siyah bir kumaş parçası çıkardı ve 18 numaranın gözlerini bağladı. Şefin cebinden çıkardığı anahtarın şıkırtılarını, kapının açılışını duydu. Kapının öteki tarafına gelince, "Dümdüz yürü" dedi şef, o müzikal sesiyle... Uzunca bir süre yürüdüler ve yine bir anahtar şıkırtısı duydu 18 numara. Sonra küçük bir odaya girdiklerini anladı. Asansördeydiler. Kalp atışları hızlanmış, üstündeki uyuşukluğu bir anda atmıştı. Üst katlara otele çıktığını düşündü. Ama yolculuk kısa sürdü... Asansörden çıkınca Kısım Şefi, onu eliyle yönlendirerek bir süre dolaştırdı. Uzaklardan, giderek yaklaşan kadın sesleri duydu. Bir kapıdan içeri girince kadın seslerinin bulunduğu geniş bir salonda olduklarını anladı. Burası sıcak, temizlik kokan bir yerdi. Kısım Şefi kendi elleriyle kumaşı çözdü. Çok büyük bir çamaşırhanedeydiler. On beş metre uzağında bir örnek beyazlar giyinmiş kadınlar, buharlar içinde büyük teknelerde çamaşır yıkıyorlardı. Kısım Şefi, "Hadi" dedi "onların yanına git"... Erkek giysileri içinde gördüğü sahibeden sonra ilk kez kadın görüyordu. Bunlar 40 ile 50 yaşları arasında kadınlardı. Yanlarına gitti, kadınlar ona aldırış etmedi. Onları seyretti. Kadınlar güldüler. Ne yapacağını, ne olacağını bilmiyordu. Onlarla konuşmaya çalıştı. Ona tekrar güldüler. Sonra içlerinden biri çamaşırhanenin arkalarında bir yer gösterdi, "Oraya git bekle" dedi... Sessizce itaat etti. Daha önce yaşamadığı bir heyecan içindeydi. Yanına gelen 40 yaşlarında beyaz tenli, uzun boylu, iri yapılı bir kadın, onu daha da heyecanlandırdı. Kadın, yaşını sordu. 18 numara büyük bir güçlükle hatırladı yaşını: "14" diyebilmişti ki, bunun doğruluğundan bile pek emin değildi. "Sesin bile kalınlaşmamış daha senin" dedi

kadın. Sonra yan tarafta duran kirli büyük beyaz çarşafları serdi yere. 18 numara bütün vücuduna yayılan tatlı bir rahavet ve hafifçe titreyerek içinde olacakları bekledi. Kadın soyundu ve yattı. Onu da yanına çağırdu. 18 denileni yaptı. Kendisinin dahi henüz tanımadığı duygular, dalga dalga sarıyordu bedenini. Sonraki dakikalarda, olup bitenler, kısa ömrünün en zevkli dakikaları olarak hafızasında kayda geçecekti... Hem öğreniyor hem uyguluyor hem de içinden gelen seslere kulak veriyordu. Herşey göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir süre içinde olup bitmişti, kadın giyinip orayı terkettiğinde, "Bekle" demişti ona... Bekledi. On dakika sonra bir başka kadın daha geldi. Daha çirkin, daha yaşlıydı... Ama o, öğrendiklerini uygulamakta sabırsızdı... Üçüncü kadınla herşey daha da zor oldu. Dördüncüye öğrendiklerini uygulayamadı. Bir tokat yedi bu kısa boylu, esmer kadından... Bütün vücudu tatlı bir uyuşukluğun içinde, beyaz çarşafların üzerinde kıvrılıp yatarken Kısım Şefi'nin sesi duyuldu. "Gitme vakti" diye bağırıyordu...

Bütün bunları yatakhanedeki arkadaşına anlattı o gece. Arkadaşı "Evet" dedi, "Daha çok gideceksin oraya, istemediğin kadar." 18 numara çamaşırhaneden hiç bıkmayacağını düşündü. Özellikle ilk kadını hala unutamıyordu... O günden sonra düzensiz aralıklarla Kısım Şefi'nin peşine takılıp birinci bodrum katındaki çamaşırhaneyi defalarca ziyaret etti.

Çamaşırhane ziyaretlerinin sürüp gittiği günlerin gecelerinden birinde, rüyalarında annesini, babasını ve köyünü uzun süredir göremediğini düşünürken, zihninden geçen herşey parçalandı, ayrıştı ve 18 numara ağır ağır rüyaların içine düştü... 1 ve Z sembolleri canlı renklerin içinde ağır ağır dönerlerken kendini birden 1Z Otel'inin geniş ve aydınlık koridorlarında buldu... Bütün kapılarda 1Z arması ve oda numaraları vardı... Yerler kırmızı, yumuşak bir halıyla kaplıydı. Koridorun sonundaki kapının önüne gelince, içinden bir ses, üstünde hiçbir şey yazmayan ve diğer bütün kapılardan farklı olan bu camlı kapıyı açmasını söyledi. Açtı ve karşısına inanılmaz bir manzara çıktı. Bir tepeden denizi ve köyünü görüyordu. Merdivenlerden hızla inmeye başladı. "Meğer herşey bir oyunmuş" diye düşünüyordu, daha ilk günden beri köyünün tepesine kurulu bir otelde olduğunu

hissediyor ve sevincinden içi içine sığmıyordu. Fakat basamakların boyu giderek daha da büyüyor, eni daralıyor ve merdiven aşağıya doğru keskinleşiyordu. Birden artık her basamağın artık boyu kadar olduğunu ve merdivenin inilemeyecek bir eğim açısıyla aşağıya doğru uzandığını farkettiler. Geri dönmek istemiyordu. Dikkatle bir aşağıdaki basamağa atlamaya çalıştı ama aşağıdaki basamak artık o kadar küçüktü ki, tutunamadı ve aşağı doğru düşmeye başladı.

Uyandı. Soluk mavi gece lambasının aydınlattığı yatakhane deydi... Kalbi hala hızlı atıyordu. Bir ses duydu. Biri acı içinde bağıyordu. "Yine o hayvan" diye düşündü. Bu kez sahibeye bir zarar veriyordu belki. Gerçi geçen sefer sahabe hayvanla çiftleşmekten mutluymuş ama bu kez, belki yardıma ihtiyacı vardı. Hızla indi yataktan. Ses yine bulaşıkhaneden geliyordu. Sessiz olabilmek için ayakkabılarını giymemişti. Çıplak ayaklarıyla hafifçe yere basarak kapıya yaklaştı. Kapı bu kez kapalıydı ama camlı bölmeden bakabilirdi. Baktı... Sahibe elindeki kırbaça Kısım Şefi'ni dövüyordu. Kısım Şefi her kırbaç darbesinde acı içinde bir çığlık atıyor ve "Benim suçum değil, benim suçum değil" diyordu... Bu arada, bulaşıkhanenin bir başka tarafında bütün çamaşırcı kadınlar -hepsi sadece yüzlerini açıkta bırakan tepeden tırnağa siyah bir giysi giymişlerdi- bağıran ve bacakları iki yana açık bir kadının açık kırmızı bir sıvının aktığı cinsel organının başında duruyorlardı. 18 numara kadının gebe olduğunu düşündü bir an... Kadın korkunç çığlıklar atarak kıvranmaya başlayınca, o da korkusundan kapının altına iyice gizlendi. Cesaretini toplayıp tekrar içeri baktığında, kadın kıvrandıkça, sahibenin Kısım Şefi'ne daha hızlı vurduğunu gördü. Birden bütün siyahlı kadınlar, bağıran kadının etrafına toplandılar. 18 numara artık hiçbir şey göremiyordu. Bir anda tiz bir çığlık, bir ağlama sesi duydu. Kadınlar bir çığlık atarak kaçtılar, sahabe vurmaya bıraktı. Kadınlar, "insan, bir insan doğurdu" diye bağıyorlardı. Kimse artık doğuran kadına yardım etmiyor, göbek bağı kesilmeyen bebek, mermerlerin üzerinde ağlıyordu. Sahibe, nefret içinde "Bir daha hiçbiriniz o piçlerin sizi gebe bırakmasına izin vermeyeceksiniz. Yoksa hepimize çiftleşmeyi yasaklarım. Bu son olsun" diye bağırdı...

18 numara kapıya doğru gelen sahibeyi görür görmez korkuyla yatakhaneye doğru koştu... Nefes nefese yatağa girdiğinde, "Bir kadın bir insandan başka ne doğurabilir ki?" diye düşünüyordu. Aklına o garip hayvan geldi bir an. Ondan doğmuş bir yaratığı getirdi gözlerinin önüne... Yukarıda, otelede belki de bu garip yaratıklar yaşıyordu...

Sabah uyandığında gece olan herşey, ona tatsız bir kabus gibi geldi. "Çok az rüya hatırlıyorum. Ama üçüncü bodrum katında geçen hiçbir rüyayı da unutamıyorum. Zaten bütün rüyalar gerçek gibi yaşanır aslında" diye geçirdi içinden... Sonra "Gerçek ne ki acaba?" dedi kendi kendine, yüzünü yıkamak için tuvalete doğru yürürken... Hiçbir cevap bulamadı.

Bir gün, Kısım Şefi 18 numarayı kazancaların yemek tepsilerini alması için kazan dairesine indireceğini söyledi. Kısım Şefi, onu daha önce varlığını hiç bilmediği bir asansörün önüne getirip bırakmış, "Düğmeye bas, kapı açıldığında da in" diyip gitmişti. Bu kez gözlerini bağlamamıştı. Çok büyüktü asansör. Öyle ki, içine en az 30 kişi sığırdı. Asansörün inişi uzadıkça, 18 numara hayatı boyunca toprağın bu kadar altına inmediğini düşündü ve ürperdi. Asansör sarsıntıyla durup kapı açıldığında gözleri günışığıyla kamaştı. Gözlerini açtığında karşısına geniş tavanlı, ucu bucağı gözükmeyen bir fabrika çıktı. Etrafında büyük kazanlar, borular ve ne işe yaradığını anlayamadığı garip makineler vardı. Bu fabrikanın duvarları yoktu, her taraf yekpare camdı. Camlara ulaşmak için çılginca bir koşu tutturdu... Dakikalarca koştuktan sonra nefese nefese camın kenarına ulaştı. Gördüğü manzara onu bir an için dehşete düşürdü. Bulutların tepesinden yüksek dağlar ve ormanlar görünüyordu. "Asansör yukarı çıkmış olmalı" diye düşündü. Burası belki otelin en üst katıydı... Birden kazancaların sesini duydu.

Yaşlı kazancılar onu görünce hiç istiflerini bozmadılar ve tepsileri uzattılar. 18 numara sevinç içinde "Ben de size hep acırdım, toprağın içinde çalışıyorsunuz diye. Oysa siz otelin bile üstünde çalışıyormuşsunuz" dedi. Kazancılar ona güldüler. "Burası aşağısı evlat, en aşağısı" dediler. 18 numaranın kafası allak bullak olmuştu. Hiçbir şey anlamıyordu artık... "Belki bu da bir rüya" diye düşündü...

O gece yatmadan önce köyünü hatırlamaya çalıştı ama köyüyle ilgili hafızasında yakaladığı her imge kırıntısı, her ipucu, her hatıra biçim değiştirip 1Z Otel'i'ne dönüşüyordu. Otel bir büyük rüyaya dönüşüp zihnini ağır ağır kuşatıyordu. Bir kez daha otelin koridorlarında buldu kendini. "Bu kez o kapılardan birini açacağım. Bu nasıl olsa bir rüya korkmama gerek yok" dedi kendi kendini cesaretlendirerek. 909 numaralı kapının tam önündeydi. Tokmağını çevirdi ve kapı hemen açıldı... Sıradan bir otel odasıydı burası... Bir yatak, bir şifonyer, bir dolap, bir masa ve küçük bir banyo... Pencerede kırmızı perdeler vardı. Duvarlarda ise küçük kareli kutuların arasında anlayamadığı dilde birtakım yazılar... Perdeleri açıp bakmak için pencereye doğru ilerlerken odanın kapısı açıldı... Öylesine korktu ki geri dönüp bakamadı. Kalbi hızla atıyordu... Garip bir varlık bu... Onu baskı altında tutan, zihnine hükmeden bir şey... İki güçlü kolun onu tuttuğunu ve yukarı kaldırıp döndürdüğünü hissetti. Geri döner dönmez gözlerini kapattı. Hiçbir şey görmek, özellikle de onun yüzüyle karşılaşmak istemiyordu. İlk kez anlamıştı, herşeyin tek sebebi oydu... Çarpınarak uyandı. Ter içinde kalmıştı. Bir daha hiçbir rüyasında koridorlardaki numaralı kapıları açmamaya karar verdi... Susamıştı. Kalkıp bulaşıkhaneye gitmeye karar verdi. Otelde gece yarısı uykusundan daha önce sadece iki kez uyanmış ve ikisinde de duyduğu sesler, onu bulaşıkhaneye çekmişti... Yine oraya gidecekti... Az önce arkasında beliren o varlıktan sonra, hiçbir şeyden korkmadığını fark etti. Ayrıca güzeller güzeli sahibenin orada olduğunu, hatta her gecesini orada geçirdiğinden emindi nedense...

Haklıydı. Sahibe, bulaşıkhanenin tam ortasında açılmış büyük bir havuzun başında çıplak yatıyordu... 18 numara bulaşıkhanenin kapısını açıp içeri girince, sahibe o güzel yüzünü usulca ona doğru çevirdi... Gülümsedi ve aldırış etmeden tekrar suya bakmaya başladı. 18 numara yaklaştı ve havuzun içinde o garip hayvanı gördü... Suyun dibinde bir yerde uyuyor, sahibe de onu seyreliyordu... 18 numara havuzun başına oturdu ve berrak mavi suyu seyretti bir müddet...

"Yukarıda o var biliyorum" dedi usulca... Sahibe eliyle suya

okşarcasına dokunarak, "Herkesin tek bir kapıyı açma hakkı vardır. Başka hiçbir kapıyı açma sakın..." dedi, ardından da usulca suya girdi... 18 numara onun çıplak bedeninin suyun içindeki hareketlerini seyretti uzun uzun... 1Z Otel'i'nde olmak ilk kez hoşuna gidiyordu... Sahibenin sudaki dansını seyrederken suların yükseldiğini ve kendisinin de havuzun içinde yüzmeye başladığını farkedemedi... Sahibe onun elinden tutup suyun dibine doğru çekti... Dibe indiklerinde hayretle fark etti ki, sudan çıkmışlardı... Havuzun suları başlarının bir metre üstünde duruyordu... Sahibe, çıplak bedenini onun bedenine iyice yakınlaştırdı... Gözleriyle hayvanı aradı ve onun artık havuzun dibinde olmadığını farketti. Yukarı baktığında, havuzun başında o derin, gri mavi bakışlarıyla kendilerini seyrettiğini gördü... Sahibe bedenini o kadar iyi kullanıyordu ki 18 numara tarifsiz bir hazzın etkisi altına girmişti. Çok derinlerden gelen ve suyun uğultusuna karışan bir müziğin eşliğinde birbirlerine dokundular... Dokunmanın kendisi mi bir müzikti yoksa onlar mı bir müziğe uyum sağlıyorlardı, bunu asla anlayamayacaktı 18 numara. Tek bildiği çıplak bedenlerinin her santimiyle birbirlerini seviyorlardı artık... Sonra dudaklar ateşli bir sıcaklığın ve ıslaklığın içinde birleşti... O ıslaklığı ve ateşi birbirlerinin vücutlarının her yerine yayabildikleri kadar yaydılar... Bütün bunlar seslerin ve hareketlerin de içine dahil olduğu bir ritme dönüştü. Hazzın şiddeti ağır ağır büyüdükçe 18 numara sahibeyle çiftleşen o hayvan gibi hissetti kendini...

Sular tekrar aşağı inip, havuzun kenarına oturduklarında, hayvan ortalıktan kaybolup gitmişti. İkisi bulaşıkhanede yapayalnızdılar... 18 numara, suya bakmayı sürdürerek mırıldandı:

"Buraya nereden geldiğimi ve neden geldiğimi tümüyle unuttum. Adımı hatırlamıyorum. Annemle babamın kim olduğunu da öyle... Ayrıca, bütün bunları unuttuğumu hatırlamakta bile güçlük çekiyorum artık" dedi. Sonra bir nefes alıp ekledi. "Üstelik hangi günde, hangi mevsimde, hangi yılda olduğumuzu da bilmiyorum. Belki de yüz yıllardır buradayım bunu kim bilebilir ki?"

Sahibe susuyordu. O mırıldanmaya devam etti. "Kimim ben, burası neresi, bütün bunların anlamı ne? Geçmişe dair

elimdeki tek bilgi, buraya dışarıdan geldiğim... Deniz kenarındaki bir köyde oturduğumu hatırlıyorum. Buraya da bir ormanın içinden turmanarak geldim. Sonra yolda onu gördüğümü hatırlıyorum..."

"Neyi gördün?" dedi sahibe sorduğu sorunun cevabını bilen bir öğretmen edasıyla... "Hiçbir şey gibi onun da ismi yok burada." dedi 18 numara... Sahibe, dingin ve anlayışlı bir şefkatle gülümsedi. "Buradan bir gün çıkabilecek miyim?" diye sordu 18 numara belki cevap alabilirim ümidiyle. "İnsanın bütün hayatı hafızasından ibarettir." diye cevapladı sahibe bu soruyu. Yine usulca havuzun içine kaymıştı. Suyu girmeden önce şefkatli bir bakışla, "Aldırma. Nasıl olsa, kimse nereden gelip nereye gittiğini bilmiyor" dedi... 18 numara suyun içinde onu seyrederken gözlerinden akan iki yaş tutamadı... "Ama burası benim evim değil. Burası bir otel" diye bağırdı... Sahibe kaybolup gitmişti, havuzun derinliklerinde... 18 numara, giysilerini eline alıp yatağına doğru yollandı... "Geceler belki yıllarca sürüyor burada" diye geçirdi içinden...

Yatağına yattığında yüzünde bir gülümseme belirdi. "Yanıldım" dedi, "burada sadece tek bir şeyin ismi var, o da otelin"... Sonra 1 ve Z üzerine düşündü. 1 ve Z şekillerinin ağır ağır havada dolaştığını, iki sembolün birbirinden ayrıldığını gördü ve birden yine kendini koridorlarda buldu... Yürüyordu ve yürürken herşeyi yeni baştan düşünüyordu. Ormanda o havyanı gördüğü andan itibaren herşeyi hatırlıyordu. Ama hatırladığı her yeni şey, geçmiş silmiş, otel hafızaya ve zihne dönüşmüştü. Ormandaki o noktadan önceki herşey sıfırdı... Ama ondan sonra hafıza bütün rüyaları içine alan devasa bir kitaba dönüşüyordu. "Duvardaki yazılar" diye düşündü rüyasında... Herşey belki orada saklıydı... Daha önce hiçbir rüyasında yürümediği kadar yürüdü koridorlarda. Ve en sonunda aradığını buldu. İşte bu kapıyı açabilirdi.

18 numaralı odanın kapısını usulca açtı... Herşey daha önce bir kez girdiği o odadaki gibiydi... Kırmızı perdeye yaklaştı. Tam elini perdeye atmıştı ki, çok kısa bir anda zihnindeki bir düşünce ışık hızında hareket etti, bütün geçmişi taradı ve kırmızı perdenin arkasında ne olduğunu ona söyledi. Ama

eli çoktan perdeyi aralamıştı... 18 numara, dehşetli bir çığlık atarak gözlerini sınıksı kapattı. Hayır, hiçbir şey görmek istemiyordu... Bu 1Z Otelinde perdelerini açacağı ilk pencere olacaktı... Kazan dairesindeki fabrikanın yekpare camından gördüğü manzara, burada karşısına çıkmayacaktı. Bundan emindi. Çünkü orası aşağısı, burası ise yukarısıydı ve 1Z Otelinde kazan dairesi dışında, Hiçbir şey Yeryüzü'ne açılmıyordu. O zaman bu perdenin arkasında, bodrum katlarında olmayan ama bir otel odasında olması gereken o nesne olacaktı... Bir ayna... Ve 18 numara aynada ne göreceğini bilmiyordu. Kendisi mi? Öteki mi? Kim kimin rüyasında dolaşıyordu...

Çan seslerini duydu. Gözlerini açtı... Yatakhane henüz kimse uyanmamıştı. Tavandan verilen sarı ışıkların ağır ağır yandığını gördü... 1Z Otelinde yeni bir gün başlıyordu.

↓

Gelecekte uğrayacağımız İmanlar:

dönüşüm

kader

sıfre

dip

keşif

yazışma adresi

MBE 201 Levent İstanbul 80600

UNOvedaReji

Vileford aslında ikiz kafalı dev bir köpekti.

Pek de huysuzdu. Son zamanlarda psikoloji okur; lafının arasına şundan bundan alıntılar karıştırır, konudan konuya atlayarak zeki görünmeye çalışırdı.

Her köpek gibi onun da bir tasmaya ihtiyacı vardı elbet.

Komançiliğe de özeniyordu fakat ne de büyük bir hata olarak saçlarını yandan apaçi modasına uygun kazıtmıştı. Koca patilerini her bir kafasının sağında solunda kazanmış yerlerinde çıkan yeni saçlarına dokunmakta kullanmaktan kaçınmazdı.

Vileford öyle kirli-paslı, uzun sarı-kahverengi tüylü, tam da iğrenç görünümlü bir sokak pisliğiydi sanki.

Halbuki ona asil ismini veren eski sahibi gayet centilmen yardımsever tertemiz bir delikanlıydı elbet. İki katlı bir evde bekar oturuyor ve tek meşguliyeti Vileford'a maksimum özeni de gösteriyordu hiç durmaksızın. Öyle ki her akşam yenilenen beş-on yemeklik bir menüden seçiliyordu pis sokak kılısının mideye indirecekleri, kırmızı şarabı ihmal ediliyor bile denilemezdi.

Sarı-kahverengi ikiz kafalı o berbat hayvan dışarı çıkmaya üşendiğinden televizyon karşısında giderdi tuvalete.

Asil delikanlı buna aldırılmaz, çoğu kez televizyon karşısında sızan evcil hayvanını sırtında taşıyarak yukardaki odasına çıkarır, kendi yatmadan önce tekrar aşağı inip Vileford'un kokusu bütün evi sarmış artıklarını temizlemeyi de unutmazdı hatta.

Vileford hiç memnun değildi hayatından.

İki kafasındaki dört gözünün değişik hayat görüşleri, iki kocaman salyalı ağızındaki yüzaltmışsekiz dişinin değişik tatil planları vardı şüphesiz. Bunun gibi şeyler yetmezmişler gibi yakınlarda böceklerle dolu bir evde yaşayan ikiyüzdoksansekiz yaşlarında bir nineye aşığı. Daha kötüsü nine ona karşı kayıtsız davranıyor, bazen de görmezden geliyordu. Gözleri pek de Vileford'u seçemiyordu aslında. Onunla konuşmayı kabul ettiği zamanlarda da buruş buruş ağızdan torba dolusu küfürler savuruyor; üzüntüden salyasümük ağlayan-uluyan kılı hayranıyla ilgilenmiyordu bile.

İyilik meleği asil isim veren centilmen efendisi böcekli eve gitmesini yasaklamıştı Vileford hayvanının.

Birgün eve beraberinde uzun tüylerine yapışmış birkaç böcek

taşımıştı. Vileford gibi bir köpeğe sahip olmak da bir kabustu ama bu iyi kayıp evsahibinin bekâr hayatında isteyerek katlandığı bir şeydi. Öte yandan yaşlı ninenin böcek dolu evinden taşıp gelen mahlukatlara maruz kalmak uzun parmaklı, zarif beyaz ellerinin dayanabileceği türden işkence değildi doğrusu. Köpeğinin her türlü şımarıklığına göğüs geren iyiliksever kibar insan onun vaktinin büyük çoğunluğu yabancı bir evde, bunak bir ihtiyarın siyah mahlukatlarla dolu mikrop kümesinde geçirmesine müsaade edemezdi.

İşler daha da kötüye gidiyordu.

Vileford'un aklı fikri yarı saçlı pasaklı ninenin keçeleşmiş derisinin kokusunu alabileceği kadar yakınında bir yerlerde bulunabilmekteydi. Zaten umursamadığı sahibinin uyarılarına kulak asmıyor, hastalık kaynağı o akıldışı evde hiç olmazsa kadının kraliçeliğini yaptığı böceklerin arasına katılmak istiyordu. O zaman son zamanlarda okuduğu kitaplardan bildiği gibi varlığını ninenin kutsal saydığı varlığına bağlamış olacak; derisiyle kemikleri arasında birşey kalmamış, gözleri yuvalarından kaçıp gitmiş, ağız çukura dönmüş buruş buruş nineye karşı hissettikleri karşılığını bulacaktı.

Vileford gecelerinden bir tanesi yaşlı ninenin bin çeşit kara böceğinin içinde geçirmenin zevkine vardıkdan sonra eve dönmemeye başlamıştı artık.

Centilmen sahibi için yenilmekten bıkip içine koşup saklandığı bu huzur yuvasındaki mağlubiyet kahrediciydi. Yıkıcıydı. Gecelerini televizyonun karşısında Vileford'un genelde oturduğu yerde temizlenmekten aşınmış halıda bıraktığı koca lekeye gözlerini dikmiş, köpeğinin dönmesini bekleyerek geçiriyordu. Kılı pislik torbası böcek içindeki koca gövdesiyle dört-beş günde bir ancak açlıktan bayılacak hale geldiğinde şöyle bir uğruyor; bu süre içinde de normalde gördüğünden iki kat şefkat görüyor, en az dört kat fazla yemek yiyordu. Kalbi iyilikle dolu mavi gözlü, beyaz tenli, kırmızı yanaklı sahibi ona kızamıyor; öyle yaparsa esasında kölesi olması gerekli iğrenç Vileford hayvanının büsbütün kızıp bir daha geri dönmemesinden korkuyordu besbelli.

Öteki geri dönüyordu her defasında çünkü doğduğundan beri beslendiği bu evden başka yiyecek bulabileceği bir yeri yoktu.

İşte bu bağı koparmaya uğraşılıyor, ninenin kendinden esirgediği, oysa böcek hizmetkarlarına teker teker sunduğu içinden bir parça oldukları duygusuna ulaşmaya çalışıyordu. Artık kendini bile düşünemez olmuş, bu hedefi haline bürünmüş bir duruma gelmişti. Umutsuzdu Vileford, her gittiği yere başının üzerinde bir bulut gibi uçarak gelen kanatlı böcek sürüsünün dahi farkında değildi.

Derken esas temiz yuvasında tıkmaya daha sık gelmeye başladı Vileford gerizekalısı.

Siyahlara bürünmüş hep onu bekleyen, ona gözbebeği gibi bakan kibar huylu esas efendisi bu duruma önce çocuklar gibi sevindi sonra her geri dönüşünde birtanesinin iyiden iyiye zayıflamakta, eriyip gitmekte olduğunu anlayınca tekrar yaslara bağlandı. Ne var ki elinden bir şey gelmiyordu. Her defasında ona daha fazla, daha lezzetli yemekler veriyor, kırmızı şarabını ihmal etmiyor, sıcak kakaosunu dahi elleriyle içiriyordu. Vileford tekrar tekrar kilolarca bir siyah karabulutla birlikte kapıda görünüyor, tüylerinden boşalan böcek ordusunu temizlemek mümkün olmuyordu. Evsahibi bu kara mikrop kaynaklarına evladının oyun arkadaşlarıymışçasına kibar davranıyor, bir dediklerini iki etmemeye gayret gösteriyordu.

Bir akşam her akşamki gibi televizyon başında onu bekleyen efendisinin huzuruna vardığında işler çığırından çıkmıştı artık.

Tanınmayacak haldeydi. Zaten çirkin gövdesini kaplayan iğrenç tüyleri çoğu yerde dökülmüş, ortaya kırmızı yaralarla kaplı derisi, yaralarının ortasından akan sarı iltihaplar, patilerine inen kan lekeleri meydana çıkmıştı. Köpeğinin bu halini gören efendisi fenalaştı. Vileford odanın ortasına inleyerek yaklaştığında her yaranın etrafında yuvalanmış her türden böcek yavrusunun köpeğin kanını emerek beslenmeye çalıştığını ayırd etti. Daha önce böylesine korkunç bir şey görmemiş o kibar iyilik perisi dehşete düşmüştü. Gözbebeği tatlısının ikiz kafasında dört gözü valvarır bir ifadeyle ona bakıyorlardı. Vileford sanki ölmek istiyordu. O ise ne yapacağını bilmez dona kalmıştı.

Nasıl olduysa bunu fark etmemiş gibi görünmeyi başardı.

Her gece o geldiğinde yaptığı gibi daha önceden hazırladığı yemeğe doğru mutfağa döndü. İlerledi. Mutfaka girmeden

önce bir kez arkasına bakıp -her dönüşünde olduğu gibi- hayırsız köpeğinin takip ettiğinden emin oldu. Kendini biraz olsun toparlayabilmişti. Herşey normal olsun diye eve her geri gelişinde ona söylediği türden bir kaç sitemkar laf etti. Vileford her zamanki gibi dinlemiyordu. Yanlız ocağın üstündeki yemeğin kokusundan aldığı cesaretle arkasında kan ve pislik bırakarak sahibinin arkasından mutfağa sürünüyordu.

Hiç beklenmedik bir şey oldu.

Ocaktaki yemeği köpeğin tabağına boşaltacağına, gaz hortumunu yerinden çıkarttı ve ikiz kafanın üstünden eksik olmayan kara buluta tuttu. Dört kara göz hayretle açıldı. Kibar bir hareketle tslayan borunun ucuna kibriti çaktı asil isim veren iyi sahip.

Yüzlerce kanatlı böcek türünden iğrenç tizlikte bir dehşet çığlığı koptu.

Hepsi acıyla kıvrıyor, siyahtan önce kahverengiye sonra açık kahverengiye dönerek burunları kapattıracak bir koku çıkartarak kavrulup yere yığılıyorlardı.

Vileford etrafını saran alevlerin vücudundaki yaraları dağlamasından çok kardeşleri saydığı kan emicilerin topluca ölmesinden duyduğu acıdan haykırmaya başladı.

Artık yegane varlığını saran böceklerin tamamının yandığından emin olan kahraman efendi yerde kıvranan hayırsız leş kokulu, ikiz kafalı canavarın üstüne bir kova su dökerek ateşini söndürdü. Sevinçli bir zafer sarhoşluğu içindeydi. Mutfak halısına akan onca berbat cesedi nasıl temizleyeceğini tasarlamaktaydı.

Vileford adeta kömürden boş bir çuvala dönüşmüş, dört yaşlı gözle suspus oturmuş için için ağlıyordu.

Neden olduğu bu felaketi nasıl açıklayacağını bilemiyordu. Öfkeden kudurmuş bir halde efendisine saldırıp ne yazık onu tek bir hamlede iki parça olarak yuttu.

Etili kısımları mideye indirir, kemikleri kanın bir kısmıyla tükürürken rahatlamıştı kara Vileford pisliliği, ne de olsa tek bir efendisi vardı artık.

Yeni efendisine koştı o da. Herşeyin düzeldiğinin sevinciyle ve eski evini terkederken bir an bile geriye bakınmayarak ve onun içinde geçirdiği onca seneye asla vedalaşmayarak çekti gitti. Yediği yemeğin verdiği enerjiden gelişinden çok

daha çabuk oldu gidişi.

Buruş buruş yaşlı ninenin böcek evine vardığında öfkeli değildi bunak ve böcekleri yüzlerce arkadaşlarının ölümüne.

Aksine evin her tarafında yüzen çılgın deniz karasının kımiltısı daha da artmıştı. Tabandan tavana evin her tarafını sarmış küçük canavar ordusu salgını daha bir canlı, daha bir acımasız, daha bir kımiltılı görünmekteydi. Vileford da aynı sevinci paylaşarak ve kendinden emin, ninenin kaldığı ikinci kat merdivenlerine doğru yöneldiğinde işte o kana susamış türlü kara böcek salgınının karşı koymasıyla karşılaştı.

Aynı anda merdivenlerin başında heryanını saran her cinsten haşarat tarafından ayakta tutulur ve yürütülür görünen yaşlı ninenin kendisi belirdi.

Küçük buruşuk ağzı düz bir çizgi haline dönmüş, Vileford'un daha önce hiç bakmadığı gözleri iki parlak siyah bilya halinde kocaman açılmıştı. Arkasında daha dehşetli birşey duruyordu: Az çok Vileford'a benzeyen yalnız ikiz kafa yerine ikiz bacaklı bir köpek. Vileford onun nasıl hayranlıkla ninenin hareketlerini izlediğini gördü. Kendini farketmiş gibi durmuyordu. Aslında gözleri başka şey görmez gibiydi. Hiç şüphesiz o da aşığı.

Vileford geç de olsa dört kulağında, ikiyüzaltmış sekiz dişine sürdüğü çifte dillerinin ucunda kendisine oynanan oyunun farkına vardı.

İki ay boyunca artık kömüre dönmüş damızlık köpek bedenini böcek kraliçe'nin ve hizmetkar askerlerinin beğenisine sunmuştu. Ölümsüz aşkı için yenip bitirilmiş boş bir tabaktan farksızdı.

Merdivenleri çıkmaktan vazgeçti.

Ne varki geriye dönmesine de müsaade edilmedi. Karnında eski efendisinin kalıntıları taşıyordu ne de olsa. Böcek denizi onu ihmal etmiyordu. İstündeki her noktada kımiltılarını, vantuzlarının batıp çıkışını hissedebiliyordu acıması Vileford. Kanı çekiliyordu. Dört kulağından biri yerinden kopup gözlerinin önüne düştü.

Tekrar geriye dönmeye çalıştı.

Daha sonra gözlerinin içine antenler, kanatlar, ince bacaklar batmaya başladığında az sonra öleceğini anladı. Sanki korkunç böcek kraliçesinin fısıltılı kahkahasını duydu kalan üç kulağında. Tamamiyle yere yığıldığında

ikiyüzdoksansekiz yaşındaki kötü cadının buruş buruş derisini kımıldatan böcekli görüntüsünden tiksiniyor, tiksiniyor, tiksiniyordu.

Ertesi sabah lanetli evin bahçesinin önünden geçen yolda tanınmaz bir halde bulundu cesedi.

İki profesör doktor rejisör polis çaresiz yatan kömürleşmiş Vileford'a eğilmiş konuşuyorlardı:

"Yine iz yok?" dedi sarışın olan.

"Yine iz yok." dedi esmer.

"Bu seferki geriye dönmeye çalışmış." dedi şişman, hayvanın bacaklarının pozisyonuna işaret ederek.

"Hı." dedi zayıf, ayakkabısının ucuyla simsiyah kütleden bir kaç kavrulmuş sinek ayırmayı başararak.

"Geri zekalı hayvan. Sadece bir kere veda edilir." dedi şişman-esmer. Vileford'un asil isim veren esas sahibine çekirdiklerini en ince ayrıntısına kadar biliyordu:

"Hı." dedi öteki, "Vedalarda, pişmanlık sökmek; sadece bir kere veda edilir."

"Cezasını buldu." diye ekledi önceki, hâlâ öfkeli sesiyle.

"Ben yine de..." dedi zayıf-sarışın. Eliyle ensesine konan canlı bir sineği bir hamlede ödürdükten sonra avucundaki ölü haşereye bakarak devam etti:

"...şu pislikleri kavrulmuş tercih ediyorum."

Olay yerel gazetede yayımlandıktan sonra herkes tarafından duyulunca birkaç macerasevici olayı bir de Vileford'un tertemiz iyilik sembolü sahibinden dinlemek için ruhunu çağırılmayı denediler:

Bulunduğu yerde dahi kibarlığı elden bırakmayan ince beyefendi olayı anlatmanın anıların tekrar canlanmasına yolaçacağına inanmasına, ve böyle bir şeyi hiç istemediğini bilmesine rağmen onu çağırın çılgınların yüreğini hoplatarak "belki bir dahaki sefere" cinsinden birşeyler mırıldanarak teklifi nazikçe reddetti. «ağrıyı cevapsız bırakmak yakışıksız olurdu ona göre. Gitmeden önce mumlarla aydınlatılmış loş odada yankılanan zarif sesiyle, muhteşem diksiyonuyla eklemeyen de yapamadı:

"Talihsizciğin son anda da olsa geri dönmeye çalıştığı düşünülürse; Vileford'un çok da kötü huylu bir ikiz kafalı dev ev köpeği olmadığı düşünülebilir aslında."

Evim Güzel Evim*

[...]Grey XIX. yüzyılın sonunda Edimbourg'daki işçi aristokrasisi üzerine yaptığı incelemede egemenlerle boyun eğenler arasında, kuşkusuz burjuvaziden etkilenen ama hep örnek olarak sendikal eyleme duyulan güvenle ve büyük bir sınıfsal gururla belirlenen yarı onur ve saygınlık kavramlarının doğuşuna yol açan, bir tür uzlaşma oluştuğunu gösterir. Aynı şekilde Vincent işçi otobiyografilerinde "faydalı bilgi" üzerine yaptığı incelemede işçi kavramlarının burjuva anlamlardan sıyrıldığını ve özgül bir sınıfsal içeriğe sahip olduğunu belirtmektedir.

Kadını ve erkeksi alanlar için de aynı şey söylenebilir. İşçi sınıfı burjuvazinin ideal yaşam tarzı temsilini sahiplenmedi. Ama dinsel ya da laik söylemin makul görünen ve bazı ihtiyaçlara cevap veren yanlarını kendisine eklemeli.

Örneğin alkolizm gibi belirgin bir vakayı ele alalım. İşçiler burjuva saygınlığının savunuculuğunu yaptılar. Kendilerini kusursuz kılmak, eğitmek, kendilerinden üstün olanların katına çıkmak istiyorlardı. Mutlak yalınlığı savunan hareket bir sınıf bilinci olanlardan, özellikle de chartiste*** harekete yakın olanlardan çıkmıştır. Ama herkesin daha iyiye gitmesinin mümkün olduğuna duyulan inanç çoğunlukla burjuvazinin kültürel modellerinin benimsenmesine yol açıyordu. İçkiye karşı savlar çoğunlukla yuvaya ve aileye gönderme yapıyordu; alkolizmin sonuçlarının en kötüsü işçi ailesinin yıkımı ve bozulmasıydı. Ünlü gravürcü Cruikshank'ın The Bottle (Şişe) başlıklı çok bilinen bir dizi çalışmasında önce basit ama temiz ve rahat bir yuvada yemek yemekte olan saygın ve mütevazî bir işçi ailesi görülmektedir. Bu mutlu aile modelidir: giysiler dikkatlice onarılmış, çocuklar oynuyor, ocakta güzel bir ateş yanıyor, kapı sürmelenmiş ve böylece ev güvenli bir sığınak. Sonra adam karısına bir kadeh ikram ediyor ve birbirini izleyen sahnelerde Cruikshank bize, yuvanın ve ailenin feci şekilde dağılmasını, sonunda deliren adamın karısını bir şişeyle öldürmesini ve son çocuğun da ölümünü gösterir; diğer ikisinden biri fahişe diğeryse pezevenk olmuştur. Ölçüyü savunanlar ayyaşın mutsuz yuvasını ve sade işçinin cennetvari aile hayatını gösteren bu klişeyi kullanmaya bayılıyorlardı.

Bu tür temsiller sadece burjuva aile hayatı idealini ima etmiyordu; aslında işçilerin kendi rol dağılımı kavramları vardı ama egemen bir idealden etkilenmiş te olsa özgünlüğünü koruyordu[...]

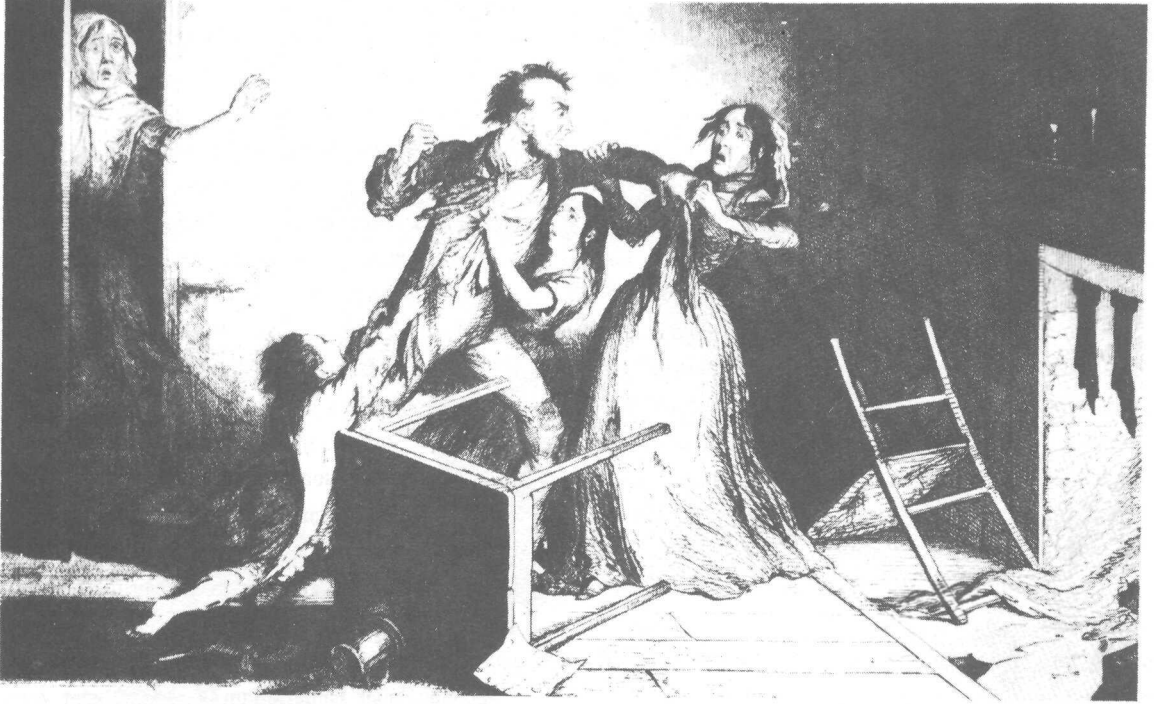
Aristokrasi tarafı: yeni bir "mahremiyet"

1820'de IV. George güçlü İngiliz burjuvazisinin, kendisinin aksine eşlere sadakat ve evcil değerlere bağlılık gösterdiğini öğrendi. Peki ya aristokrasi ve gentry** ne alemdeydi? Burjuvazide baskın olan, cinslerin farklılığı düşüncesi onlara kadar gelmiş miydi? Stone ve Trumbach XVIII. yüzyılda toprak aristokrasisinin özel hayat konusundaki düşüncelerinde gerçek bir değişim meydana geldiğini iddia etmektedir. Stone bu düşüncelerin ticari ve mali burjuvazinin seçkinlerinden esinlendiğini düşünmektedir. The Spectator gibi dergiler her cinsiyete ayrılan rollerin yeni sınırlarıyla özdeşleştirilen yeni bir ayırım biçimine methiye düzüyordu. Protestanlar da bu söylemi alıp gözden geçiriyor ve yeniden kullanıyorlardı. XIX. yüzyılın başında orta sınıfların ekonomide, siyasette ve toplumsal yaşamda artan gücü başka bir yankıya daha yol açtı: aristokrasi ve gentry köken olarak çiftçilere, üreticilere ve tüccarlara ait olan tavırlar edindiler. Davidoff'un dediği gibi "Temelde burjuva olan bu davranış biçimleri aristokrasinin ve gentry'nin onur esasları arasına kazandı ve genişletilmiş bir "burjuvazi" kavramı oluşturdu.

[...] Burjuvazinin aristokrasiye yönelttiği yozlaşma suçlamaları 1820-1840 arasında zirveye ulaştı; sonra, aristokrasi ve gentry evcil değerlere daha çok bağlanıp, Girouard'ın deyişiyle, düzenli bir hayat sürülen, ortak ibadet edilen mutlu ve korunaklı bir aile etrafında kurulmuş "ahlaki yuva"yı kurunca azaldı. İş hayatına ya da kamusal hayata katılmadan dışlanmış olan kadınlar hakimiyetlerini özel [mahrem] alanda sürdürüyorlardı. Kimin kabul ya da reddedileceğine, toplum kurallarına, etiket sistemine "mevsime" göre karar veriyorlardı. İlke bir ilişkiler ağı üzerine dayanıyordu: kişisel olarak tanınmayan kimse ağırlanamazdı. Kabulün yalnızca ilişkilerle mümkün olduğu bu toplumsal etkileşim alanında aile ve yakınlar belirleyici bir rol oynuyorlardı [...]

Aristokrasinin ve gentry'nin daha fazla mahremiyet ve daha

fazla tecrit kaygısı evlerinin inşasında ve dönüşümünde kendini gösterdi. Burjuva villalarında hizmetçiler en üst kata konuyordu; bir kır evinde tamamen görünmez olmalarını sağlamak mümkündü; servis merdivenini kullanıyorlardı. Hizmetçilere ayrılan katlarda talepler artıyordu: karışma söz konusu değildi; bir odada bir, en fazla iki kişi kalıyordu. Çocukların kendi odaları vardı ve bunlar anne babalarının hemen yanındaydı. Birçok evde aileye ayrılan bir kanat vardı ve burada ebeveyn odasıyla birlikte bir salon ve çocuk odası bulunuyordu. Bekarlara ait olan odalar genelde kadınların odalarının bulunduğu koridordan başka bir koridora bakıyor ve hatta bazen evin başka bir kanadında oluyordu. Beyler için sigara içme odaları, hanımlar için küçük salonlar ayrılıyordu. Tüm ev erkeklerle ve kadınlara ayrılmış bölgelere bölünmüştü; büyük giriş içeride bir karşılaşma rolünü oynarken bahçe

de iki cinsin uyum içinde buluştuğu bir ideal yer oluşturuyordu[...]

XIX. yüzyılın ortasında İngilizlerin tahayyülünde ev, hoş ve leziz şeylerin yeri, ama erkekler ve kadınlar tarafından farklı algılanıyordu. Erkekler kamusal bir yaşamın derin kaygılarını, korkularını ve tatminlerini yuvanın gizli büyümesine katabiliyorlardı. Kadınlar için böylesi bir ikilik çok ender bulunurdu; herşeyden önce yuvalarında kadınlıklarının "doğal" çerçevesini buluyorlardı.

*HALL C., *Home Sweet Home* in ARIES P., DUBY G., *Histoire de la Vie Privée*, s.82-85, s.72-75'ten derleyip çeviren Nazlı Ökten.

***Gentry*: İngiltere'de soylular ile toprak sahibi orta sınıf arasında kalan grup.

****Chartism*: 19.yy ortalarında parlamentoda reform yapılmasını amaçlayan İngiliz işçi sınıfı hareketi.

Gravürler: George Cruikshank'ın tamamı sekiz gravürden oluşan serinin üç tanesi, 1847.

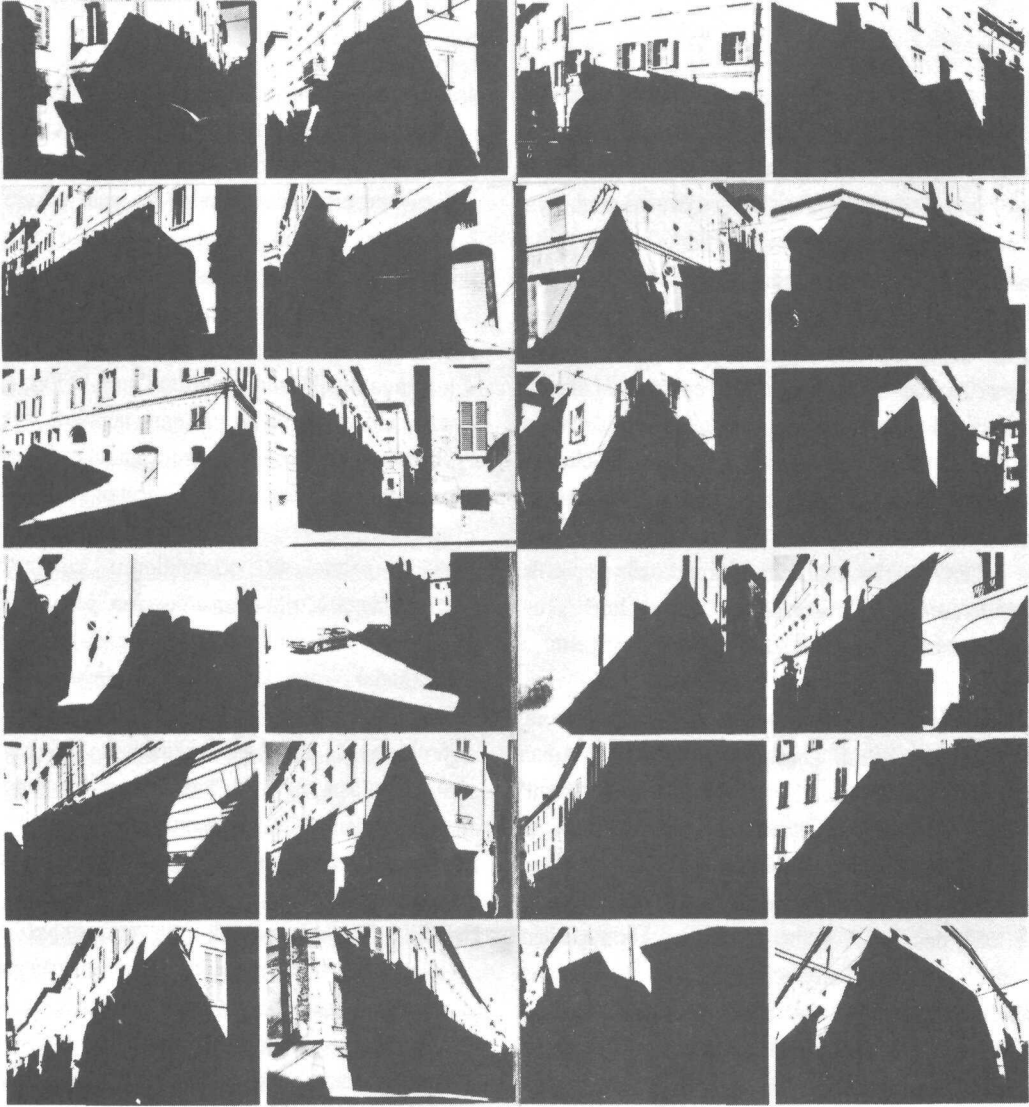
Yeniden Sunuş

Akışkan ve saydam, dev bir cam kütesi üzerinden kayıyoruz. Dakikalardır yanımızda yüzen istediğim zaman kaygan sırtırına dokunabildiğim yunus ailesine şaşırmadan; elimdeki yedek yekeyle, gevşeyen iskarmozları çakıyorum. En alttan bir vatoz sülalesi uçuyor. Ortada dünyanın bütün çinekoqları. Derinlikle artan bir netlik üzerinde duruyoruz. Adam bıyıklarını düzeltip demir atıyor. Demir, şemsiyeli bir ağaç tohumu gibi dengelene dengelene gri kuma iniyor. Başüstü halkasından geçen halat yavaşlıyor, sintinede hafif yalpalayan su sesi, bir karabatak, iğneli kaşığı balık sandı; kırk iki metre havalandı sıfır yetmişbeş milim misina ağzında. İhlamur bağrında çıtılı uçurur gibi, gökyüzünden orkinos koparır gibi, ağır ağır çektim kanatlarından. Çıkardım iğneyi, kan sızdı avuçlarıma sivri gagasının doğal olduğundan. "Köver gitsin!" diye bağırıldı kıçüstündeki adam; köverdim gitti karabatak, yarasına aldrmadan. Yüzerek geçtim sanrıdan gerçeğe. Panzehir formüllenemeyen bir salgının, tahminlenemeyen başlangıcında sağ gözümü yitirdim. Evlere girildiğinde, çekim planları düşünmek öğütlendi sağ omuzuma. Artık, vapura binmek de iyi gelmemeye başladı omuz ağrılarıma. Müzmin bir subaydım aradeniz sabahlarında; beyaz evci üniformama kan sıçradı. Güvenlik kamerası mantığıyla hazırlanmış, kentin her evine bağlanmış, bol monitörlü bir merkezden yönetilen ruhum, düştü, düştü başka insanların oturma odalarına. Beni idare eden zevkçubuğuyla oynarsanız sağa sola ya da yukarı aşağı, hareket edebilirim. Zaman katlarımın saliseleri hızla akıyor, vatozlar hızla uzaklaşıyor derin sulara. Tabanlarına kan bulaşmış süet botlarını kapının dışında bırakıyorum, bir Amsterdam rahatlığıyla yürüyorum oturma odasına. Bakaçların gri rengiyle ve marker çizgilerinin kesinliğiyle biçimlenen başka evlerden tek kurtuluş kendi evim. Evim ve Cannabis Sativa İndica.

Aynı eşya gruplarına sahiptiler, politik eğilimleri benzer olan evler. Siyah beyazdır sinek öldürücümüzün rengi, üzerindeki drej ve yakışıklı sinek asildir liderimiz gibi. Şişman ve renkli kutudaki, karşı tarafın aerosolüdür; misafirliğe geldiğinde sıkıntidan yemek masalarının altında uyulan ve yarısından çoğu ilanlardan oluşan gazetelerin okunduğu evlerin aerosolleridir onlar. Ne efendidir oysa, siyah beyaz

gazetemizin sayfa düzeni. Çadıra benzer arabamız, ötekiler daha toparlak olan markayı tercih ederler. Çadır arabamızın, kibar sinek resimli sinek öldürücümüzün, siyah beyaz gazetemizin, kışın sobayla ısınmamızın -ki kalorifer karşıt görüşlülerin ısınma şeklidir- yarattığı ahengi tamamlar, babamın tütürdüğü samsun sigarası. Misafir odaları hiç kullanılmayan ve bu kullanılmayan odaları yaz-kış karanlık bir rutubete sahip olan evlerde skırlım. Karıştırılacak yer ve soru çağrıştırarak obje azdır. Bizim evimiz rahattır, misafirlerin oturduğu koltuklara istediğimiz gibi uzanıp yatabiliriz. Annem halının püsküllerini kesip kenarlarını diktığı için, evde püskül düzeltme problemi yoktur. Hergün evimizin içinde, bizle diz dize göz göze olur bir 16 mm. haber kamerası. Annemi görüntüler pazarları uzun uzun, ütü yaparken. Annem, son günlerin modası triko bir bluz giymiş; çağla yeşili enine çizgileri gri görünüyor siyah-beyaz'da. Babam Amerikan plan duruyor ayakta, elinde kabakçekerdeği dolu bir tabakla. Filmlerin kimyasında sorun var. Negatifler aceleyle yıkanmış; sürekli aynı garip hareketi yineleyen bir kıl var, demeç veren Yugoslav antrenörün suratında. Haber kameramanı benden su ister verirdim, bir dediğini iki etmezdim çekim işlemi sırasında. Deri kılıflı bel akülerinin çalışma prensiplerini sorardım, magazin şarj etmeyi arzu ederdim. Tepe lambasının sıcak camı önüne, ustaca kesilip yapıştırılmış yuvarlak aydınlar parçasına dokunmak; kasa şifresini andıran diyafram bileziğine hükmetmek isterdim. Annem ve babam haber kameramanına yokmuş gibi davrandıklarından, O'nunla iyi arkadaş olmamız hiç de zor olmamıştı. Sürekli görüntülemek zorunda olduğundan, yüzünün tamamını sadece film magazinini değiştirdiği kısa aralıklarda görebiliyordum. Annemler beni uyuttuklarını zannedip gezmeye gittikleri akşamlarda, evimizin en gizli hazinelerini ona görüntülüyordum.

Beyaz Saray önü ve Rushmore dağı eteklerinde çekirilmiş fotoğraflardan oluşan slayt gösterisi görüntüledi. Babamın, beyaz ama önü siyah üzerine sarı sırmalı denizci şapkası ve beylik Kırıkkale tabancası, gardrobun orta kapısının derinliklerinden çıkarılıp görüntüledi. Müzik dolabının kenarından, otuzüçlük devirle dönen "Miss Personality"

Caterina Valente plağına bakarken, elime kapanan dolabın üst kapağı ve "Granada" çalarken sargılı parmağımın acısıyla yeşil lazımlığıma ağlayarak kaka yapışım görüntülendi. Uzun orta sehpasına hazırlanan ve kaşar peynir, pastırma, karper sevinçleriyle destekli haftasonu kahvaltılarında, perdeleri yarı açık loş oturma odamızda, Çinli dostu "Son Siayo Sin"i bulabilmek için, bir gece karyolasıyla Pekin'e uçan Arizonalı çocuğun maceralarını izleyişim görüntülendi. Sevmediğı karısını öldüren Montgomery Cliff'in dramına ailece ilgi duyduğumuz ve

sunucu kadının "Küçük izleyicilerimize iyi uykular" uyarısına rağmen; divanın üzerinde, yorganın kenarından açtığım hava deliğinden "Kuşlar" filmini izleyişim görüntülendi. Annemin paralı kabul günleri sabahları halıların hep ıslak oluşu, süslü ve bol takılı hanımların birbirlerine tam evrehanisi yenildiğı sırada açık saçık fıkralar anlatmaları, kadınların adet görme günlerini "Kirlendim" kelimesiyle nitelermeleri, öznel bir yaklaşımla haber kameramı tarafından görüntülendi.

Babamın esnek tutumu, benim de ısrarlarım sonucu' cesaret

bulan haber kameramanı, evimizin bodrumuna ufak bir karanlıkoda kurdu. Gerekli film kimya cihazlarının ve maddelerinin taşınmasına yardım ettim. 16 mm. film projeksiyon makinesi, binalarla kaplı dar arkabahçeye kuruldu; mermerşahiden beyazperde dikildi. Yatağımı zorla cam kenarına koydurttum. Artık günboyu çekilen görüntüler, hızlı bir banyo işleminden sonra siyah-beyaz hareketler kazanıyordu. Bizim de kılı-çapaklı haber görüntülerimiz vardı, tıpkı Kızılay meydanındaki röportajla, akşam haberlerine konuk olan yurtdaşınkiler gibi. Evim, gittikçe herşeyiyle ebedi bir görüntüsel hafızaya dahil olmaya başlamıştı. Uykusuzluktan yorgun düşüp sızana kadar, yaşantısal tarafını zihnime gömdüğüm ev anlarını, yeniden sunulmuş halleriyle arka bahçedeki perdede izliyor ve ilk ekilen anı tohumlarının metinlerinin, görüntülere uyup uymadığını kontrol ediyordum. Böylece adımı çağırma başladım.

Kafam dizlerimin arasında, yatakta ileri geri sallanıyorum. Sürekli adımları yineliyorum, gözlerimi kapatıyorum. Adımı yinelememi pekiştirmek için "sen O'sun!" "sen O'sun!" diyorum. İsmimi kendime o kadar çok tekrarlıyorum ki, ismim yabancı birisinin ismi gibi oluyor. Ben aynı anda hem ben, hem de benim başka bir halim oluyorum. Olayın vardığı yerde ben olan ben, benim o diğer halimden korktuğu için, her seferinde büyü bozuluyor. Evde sürekli şaşırıyorum; bazı mimari ayrıntıların ve konuluş şekillerine göre eşyaların oluşturduğu köşeler, aralıklar sınırlarımı bozmaya başlıyor. Büyüdüğümde aynı ayrıntılar bana "Evin şu köşesine, daha önce hiç dikat etmemiştim" cümlesini söyletmesinler diye, haber kameramanı her ayrıntıyı tek tek görüntülüyor. Aynı geceki yenedensunuş gösteriminde, bütün ayrıntılar bir bir anlamlarına kavuşuyor. Uyumadan önce ayrıntılarla ilgili metinleri, görüntüler akarken kontrol ediyordum.

Babamın vermut ikram ettiği İsveçli kumral mühendise, küçük plastik hayvanlarını gösterip aslan dedirtmeye çalışmam ve O'nun "aslan" demesi görüntüledi. Radyo temsili "Kasvet Şatosu"nun en heyecanlı yeri yüzünden, annemin rafadan yumurtanın kıvamını bir kez daha tutturamaması görüntüledi. Yaz ortasında anjin olduğumda, geçmiş olsuna gelen komşulardan Feriha teyzenin bir civciv, Hanife

teyzenin ise bir ortaboy yoğurt getirmesi, söz konusu objelerden yakın resimlerin çekilmesiyle görüntüledi. İsrarla televizyon almayı erteleyen amcamın, oğullarının Bee Gees konserini izlemek için, bir salı akşamı bize gelişleri görüntüledi. Aynı gece konser sırasında, yanyana duran koltuklarımızın arasını yastıklarla ev haline getirişim ve bir tabak kuruyemiş, iki elma, dedemin aldığı pilli fenerle, o gecelik evin içinde kendime başka bir ev inşa ederek, inzivaya çekilişim görüntüledi. Cumartesi gecesi, yatağımdan perdede yeniden sunulan evimizi izlerken; ninemin tek mirası olan elradyosundan "Müzikale Bir Bile" programını dinleyişim ve "Çöpçatan Molly Maloy" filminin müziklerinde, Walter Mathau ile Barbara Streisand'ın yer aldığı sahnelerin görüntülerini zihnimden geçirişim görüntüledi. Ardı ardına duyulan patlama sesleri sonucu, babamın beni yatağımdan alıp kendi yataklarına yatırışı ve balkondaki karşı komşu İsmail abiye "Tanker mi? İsmail Bey. Tanker mi?" deyişi görüntüledi. Ünite dergisi problemleri çözerken, arkadaşım Haluk'un "Küçük Kız Ayça"ya aşık olduğunu itiraf etmesi, benimde Olivia Newton John'a aşık olduğumu söylemem ve Haluk'a alarmlı saatimde, rüyalarımında Grease filminin oynadığını anlatışım görüntüledi.

Babamla annemin merak bile etmedikleri görüntüler, bir çocukluğun ilk devresini kuşatıyor, anılarla çoğalan metinleri görsel olarak açıklayarak, zihnimi büyük bir yükten kurtarıyordu. Böylece metinlerden arınan görüntüler, kolay ezberlenebilirlikleriyle yeni ve farklı metinlerin genlerini oluşturuyordu. Metinlerin yaşadığı bu jenerasyon kaybı, kaybolmaktan çok değişmeyi barındırıyordu.

Sonunda sanki beynimde iki farklı tarih işliyordu. Gerçek zihin tarihim, cümleleri bozulmuş metinlerinin perişanlığında aksıyor; görüntülü tarih dünya üzerinde sadece benim izleyebileceğim haber görüntülerimizle, evimizi zihnime yeniden sunuyordu. Görüntülerle ev, her yineleme sonunda bir öncekini inkar edebilecek yeni mabetlere dönüşüyordu.

Bir sabah uyanıp, yüzümü bile yıkamadan bodruma indiğimde, haber kameramanını yerinde bulamadım. Film banyo cihazları yok olmuştu. Kendimi bildim bileli, günün yirmidört saati çekilen metrelerce 16 mm. film, dev karton kutulara

konulup, ağızları sıkıca kapatılmıştı. Terkedilmiş eski yazlık sinema psikolojisine bürünmüş arka bahçemiz, perde ve makinadan arınmış haliyle bomboştu. Yukarı çıktım. Yemek masasının yanına yürüdüm. Annem ile babam masada oturuyorlardı, sanki oturma odasından sızan ışığın önüne, büyükçe bir buzlu cam konulmuştu. Sanki evin içine, nefes almamı zorlaştıran bir gaz sıkılmıştı; evdeki bütün perspektifler bozulmuş, bütün ayrıntılar başka ayrıntılara dönüştürülmüştü. Önce annem konuştu, benimle konuşmaları gereken önemli birşeyler olduğunu söyledi. Babam haber kameramanının ve kamerasının evimizden sonsuza dek ayrıldığını, bugünden itibaren görüntülü geçmişimi ve haber kameramanını unutmam gerektiğini, bu anıların artık benim ve dolayısıyla Onlar'ın başlarını belaya sokabileceğini anlattı. Yatağıma döndüm, ciddiyet durumun vehametini anımsattı. Her şeyi tek tek, ama hızlı bir şekilde düşünüp uykuya daldım. Birkaç gün sonra, sabah alaca karanlıkta, yorganın altında olduğum için yüzlerini göremediğim bir sürü kalın sesli adam, bütün görüntüleri ve babamın beylik tabancasını götürdüler. Her şeyin değişmesiyle, bir cins yeni zaman akıyordu; sanki eskisinden daha hızlı ilerliyordu. Orijinalleri büyük olasılıkla yakılmış olan görüntüler, her karesiyle beynimde duruyor ve sanki bambaşka çocukluk yaşamış birinin, gençlik metinlerini oluşturuyorlardı. Haber kameramanı gün geçtikçe unutuluyor, evimizin karman çorman perspektifi yavaş yavaş düzeliyordu. Sözümlü tutamıyor, herkes unutsa da unutamıyordum. İki farklı ev düşünüyordum. Unutmam istenilen ev, dışardan geldiği ve evimizin oksijenine karıştığı besbelli olan, yeni gazın sarhoşluğuyla oluşturulan ev. Uzun süre uğraşıp, bu gazın varlığını ihmal etmeyi becerdim. Herşeyden önce, evden çıkmamak gerekiyordu. Ev içinin durul rahatlığıyla, kendi haber görüntülerimi oluşturmaya karar verdim. Geri zekâlıların bile kullanabileceği, yeni manyetik kameralar, video teknolojisinin etkilerinin de gücüyle, hızlı ve ardı ardına yinelenen yeniden sunuşlara imkân verebilirdi. Hatırlayabildiğim tüm görsel bilgileri not edip, yıllar sonra evde yeniden, kendimize ait görüntüler oluşturmaya başladım. Tıpkı haber kameramanına yaptıkları gibi, benim kameralı halimi de önemsemeyen

ailem hiç zorluk çıkarmıyor; kendi görüntülerini kendi kaydeden ve metinlerinin cümleleri bir türlü düzelmeyen gerçek zihin tarihim, hayvani zevk çılgınlıkları atıyordu. Ama geceleri kameramı bağladığım televizyonumuzda, yapmaya uğraştığım yeniden sunuşlar oldukça başarısız oluyordu. Evi günde sadece dört beş saat görüntüleyebildiğim halde, yabancı birinin hiç tanımadığı başka birilerinin ev içi görüntülerini oluşturmaya kalkabileceği fikri bir süredir her şeyi karıştırıyor ve bu karışıklık gittikçe büyük bir korkuya dönüşüyordu. Bu konuda, hayal kurma fikrinden bile tiksinerim, günlerce ruh gibi dolaşım. Bir hafta kadar sonra artık az çok sağlıklı düşünebileceğime kendimi inandırıp; evlerin sadece ev olduğuna, görüntülenip yeniden sunulmalarının felâketler yaratabileceğine karar verdim. Görüntülemeyi bıraktım; evimi, cümlelerimi karışık gerçek metinlere emanet ettim.

Geç kaldık. Caddede elektrikler kesilmiş. Bir önceki yangının sonuna beş saniye kadar renkçubukları kaydettim. Kayıttan çıkıp, son kareyi buldum. Akünün gücünü kontrol ettim. Bakaçın parlaklık ayarı biraz bozuk gözüktü, onu düzelttim. Cebime yedek akü ve kaset koydum; tepe lambasının yanıp yanmadığına baktım. Arabadan indim. Aygıtı omuzuma aldım; parmaklarımı ergonomik ve yumuşak kumanda kısmına soktum. Baş parmağımı kayıt düğmesinin sessiz lastiğine yerleştirdim, yürüdüm. Bir ekip otosu-haber muhabiri pazarlığının yanında durdum. Cinayet masasının arabasının farları, dizlerimizden aşağısını aydınlattı. Arabadan, bıyıklı ve cüzdan yerine ufak erkek çantalarından taşıyan üç tane dedektif indi. Caddede elektrikler kesilmiş. Beyaz ve hafif tuğlaların icadından çok daha önce yapılmış soluk apartmanın kapıcısı, karısını kesmiş. Siyah deri ceketli ve koyun saçlı dedektif konuştu "Kameraman, şu lambayı yak da içeri girelim." Işığı yaktım; binaya girdik. Kayıda girdim. Sol gözümle, sağ gözümle yansıyan kayıt ışığına baktım. Artık, benim bedenime ait birşey değilmiş gibi davranan sağ gözümün; bir işhamı girişinde kaderine terkedilmiş, hareketleri sınırlı bir güvenlik kamerasına benzediğini düşündüm. Kapıcılar, alt katla özdeş diye merdivenleri indim. Dedektifler kapıyı itiyorlar; kayıttayım.

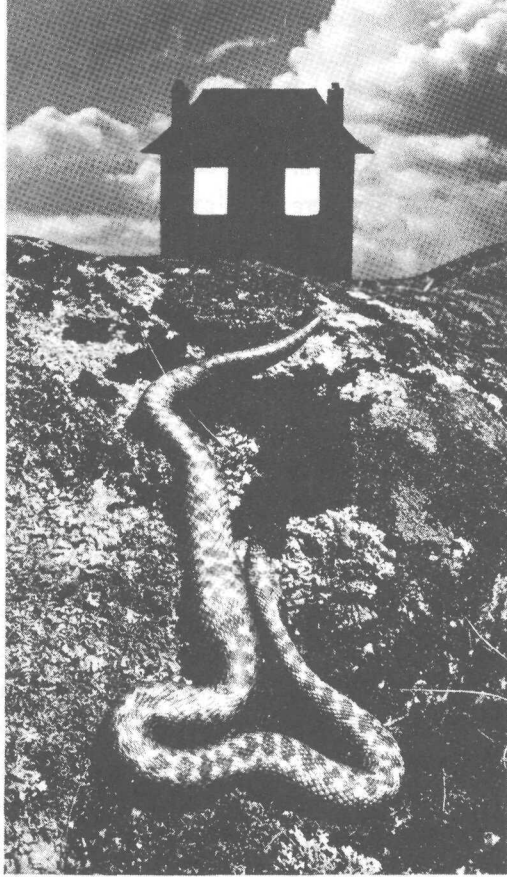
Kapının ardından, beni ve aygıtımı evlerine sokmamaya kararlı insanların ağlayışları, haykırışları duyuluyor. Aygıtımın görüntüsü ve tepesindeki ışık saçan başlık, bir cinnetin arefesini sol gözüme anlatıyor. Yaz olmadığı için sevindim; mikrofonu birinci kanala girdim ve muhabirin eline verdim. Kabloyu toplaması için uyardım. Mikrofon kabloma kan bulaşınca çok kusuyorum. Kablolardaki ve süet botlarımdaki kan lekeleri; zamanla tükenmiş cinayetlerin, yabancı evlerdeki silinmeyen tezahürleri haline geliyor. Bir kürtaj kadar, sessiz ve ıllan ve dikkatli bakıldığında bir gecekondu cinayetinin, avludaki çardak altında tutulan zaptının, daktilo tuş seslerinde gizli. Muhabir beni, dipteki odaya doğru itti. Kayıttayım. Tek ışık kaynağı benim. Cesetle karşılaştım. Odaya girmemi engellemek için üzerime saldıran, kenarları oyali tülbenler takan kadınları ve çocukları dedektifler tuttu. Kapı kapandı. Kendi evinde, yatak odasının zemininde; gözleri yarı açık bir kadın. Bıçak sol leğen kemiği üzerinden sokulmuş ve yine aynı doğrultuda çekilmiş. Cesedin genel görüntüsü kaydedildi. Cesetten ayrıntılar kaydedildi. Kadının sıyrılan bluzunun altından sarkan çıplak sağ göğsü kaydedildi. Parmaklara ve alyansa, şok zum yapıldı (jenerikte kullanılabilir) Gözler, burun ve ağıza çok yakın bir resim yapıldı. Ayyıldızlı bir gecede, çöldeki saraydan kız kaçırarak atlı Arap desenli duvar kilimi kaydedildi. Pedallı dikiş makinasının üzerindeki, fonu lacivert kadifeden evlilik fotoğrafı kaydedildi.

Kayıttaydım. Her şey kaydedildi; burada, bu aygıtın içinde. Çeyiz coşkusu yitmemiş bir dantel yatak örtüsü üzerinde oturuyorum. Gürültüler ve dedektiflerin bağırışı sürüyor. On dakikadır, bilmediğim bir yatakodasında, tanımadığım bir kadının cesediyle kapalıyım. İyi şarj olmamış yedek aküm, tükenmek üzere. Bir kâbus filmi değil ki bu, şirret sahnelerde gözlerimi kapatayım. Cesetle ikimiz, zaten film gibiyiz. Geribeslemesi kusmuk sonuçlu olsa da; tüketime sunulan bu yeni evde yanyanayız O'nunla. Kilim üzerindeki Arap atlılar dörtlüyle uzaklaşıyor. Sağ gözüm renkli görmeye dayanamadıkça, bakaç yönünde ağırlaşıyor. Az önce güç düşmesini kapatıp, yalnızca ışığı açtığım ve yere koyup cesedi aydınlattığım aygıtım; ışık ağır ağır güçsüzleştikçe, siyah bir gölge halini alıyor. Gittikçe loşlaşan ceset

görüntüleri, az pozlanmış bir üçüncü sayfa cinayet haberi fotoğrafına dönüşüyor. Çeyiz coşkusu yitmemiş, dantel yatakörtüsü üzerinde oturuyorum. Şiddetli evime dönme isteğiyle birlikte bedenime yerleşen, bir tür titreme nöbetinin başlangıcındayım. Her şey kaydedildi. Kapı açıldı. Muhabir, cebinden kâğıt mendil çıkardı. Terimi sildim. Akü bitti dedim; gidelim dedim. Çekeceğimizi çektik dedim. İnanmadı; gidip arabadan taze akü getirdi. Işık yanıyor. Kayıttayım. Dedektifler cesedi tanımıyorlar, "Yüzümüzü çekme kameraman!" diyorlar. Koyun saçlı dedektifi ve arkadaşlarını yüzleriyle birlikte görüntülüyorum. Muhabir, odanın karanlık köşesindeki aynalı şifonyerin, üst çekmecesini karıştırıyor. Muhabir, ortadan ikiye bölünmüş bir kadının ev anılarını yağmalıyor. Bir parmakızı tozu fırtınasında, günbatımı kapaklı albümden, cesedin sağlık fotoğrafları çalınıyor. Aygıtımı odada bırakıp, ağıt sessizliğinin ortasından yürüyorum. Merdivenlere oturup bir sigara yaktım. Muhabir aygıtla birlikte geldi. Kolumdan tutup kaldırdı. Dışarı çıktı; O gidip cinayet masası ekibinden cesedin kimliğini istedi. Dedektifler "Olmaz!" dediler. Bu kez muhabir, maktülün kimliğini görüntülememize izin verirlerse, Onlar'a zanlının kimliğini verebileceğini söyledi. Dedektifler şaşırıldı. Muhabir cebinden, az önce şifonyerin üzerinde bulunduğu delili çıkartıp Onlar'a veriyor. Ekip otosunun torpido gözünden, maktülün kimliği çıkıyor. Kimliği alıp, ekip otosunun sağ arka camının, sol alt köşesine yerleştiriyorum. Diz çöktüm. Aygıtın güç düşmesini ve tepe lambasını yaktım. Bakaçtaki aynalı kareye, kimliğin görüntüsünü tam ortalayarak yerleştirdim. Kayda girdim. Yirmi saniye kadar kayıta kaldım. Her şey kaydedildi; kayıttaydım; burada bu aygıtın içinde; her şey kaydedildi.

Karantina

Fotograf: G. Dessaint Metin: Ayşe Düzkan

"La maison du diable" G. Dessaint - Photo-Club de Sissonne

güya temizlendik. gövdemizin her yerine kokulu yağlar katılmış erzalar sürdük. en derin kovuklarına kadar. vücut dediğimiz şu hapishanede yaşadığımızın yahut çürüdüğümüzün ispatı olan her salgıdan azadeyiz artık. bir demir çapağı gibi acıtarak zihnimizin kıvrımları arasında dolaşan hakikatten de kurtulacağız yakında. acıtıyor bizi birbirimize bağlayan herşey artık koparırken. sadece çorbamız değil gözyaşlarımız için de tuza ihtiyacımız var. durmaya kulak vermeye kendimizi medeniyetimiz kadar sevmeye. bu kadar berrak olduğuna göre muhakkak suni olan bu gölde hayır havuzda yavaş yavaş çözülüyoruz.

tuhaf yaratıklar dolanıyor etrafımızda; tabiatın yaratmadığı yaratıklar ağızları tat almayan derileri kanamayan ve gövdelerinin her iki tarafındaki el ve ayakları birbirine benzemeyen mahluklar, onlara mı teslim olacağız? onlardan mı olacağız? küf sümük çamur pas tükürük, is aybaşı kanı, hepsi şu suyun dokusundan iyidir.

hülyalı yosunları lezzetli tuzu ıslıklı balıkları şaşkın yengeçleri beceriksiz ıstakozları ve yakamozlarıyla gerçek denizimiz var bizim. her nefesimiz yüzünü dalgalandırıyor. kendini bulandırmadan biz eriten bu havuzda daha fazlasını kaybetmeden o sahili geçmek. hangi hayal bu kadar sarıh, bu kadar gönülden ve bu kadar asil?

fakat henüz buradayız. semasız hain bir suyun girdaplarında kimsiz kimsesiz. yeter! ne zaman sığınacaksak sığınalım artık; şu kalpsiz dünyada kalbimiz başlıca başışıklığımız.

Amnesia

İnsan varlığı deliliğe gönderimde bulunmaksızın anlaşılamaz,
insan özgürlüğün sınırı olarak
deliliği içinde taşımaksızın insan olamaz.
Lacan, (Yazılar) Ecrits

Artık bitmişti. Dinlerin icad edilmesinin; Horeb'de Musa'nın Hira'da Muhammed'in emirler almasının; insanların savaflara tutuşmalarının; bayraklara, milletlere ve çeşitlere ayrılmalarının; bilim adamlarının laboratuvarlara kapanarak üzerinde çalıştıkları bir aparatın insan üstü detaylarını kurarak günler geceler geçirmelerinin; yeni köleler ve yiyecekler bulabilmek için okyanusu geçebilecek ilk geminin omurgasının oturtulmasının; mağara duvarlarına ilk atalarımız tarafından çizilen resimlerden alfabenin icad edilerek ilk şiirin yazılmasına kadar aşılın onca yolun; gezegenlerin yörüngelerinde kusursuz dolaşmalarının; herşeyin ama herşeyin; sevgilim ve benim şimdi adını ve yerini unuttuğum bir şehirde, karanlık bir gece yarısında, boğazdan geçen petrol tankerlerinin seslerini dinleyerek bir telefon kulübesinin yanında buluşmamızı sağlamak için gösterilmiş gayretler silsilesi olduğunu düşündüğüm akşamların artık bitmişti. Affedilen bir mahkum gibi, sevgilimin sevgisinin prangalarını çözmüştüm.

Hayır. Ben sevgilimin sevgisinin prangalarını çözdükten sonra; uyuşturucudan kurtulan müptelaların yaptığı gibi dine; geçirdiği ağır bir trafik kazasından sonra tüm ailesini kaybeden mutsuzların yaptığı gibi alkole; hapisten çıktığı gün tövbekar olmaya yemin ederek otopark kahyalığına başlayan eski kabadayılardan yaptığı gibi sahte bir kanaatkarlığa; geneleve düşen köylü kızlarının dayaktan ya da dışlanmaktan duydukları korkudan olsa gerek intihara; karısının kendisini aldattığını öğrenen muhafazakar aile babasının yaptığı gibi fuhuşa ve sefalete sığınmadım.

Sevgilimin sevgisinin prangalarını çözdükten sonra ben, bir süre onsuz yaşayamayacağımı düşündüysem bile, bu kısa sürdü. Artık içmiyor, boyasız ayakkabılarıma, ütüsüz pantolonlarıma dikkat edebiliyordum.

Artık bir zamanlar, elime aldığım şehir hatları vapur tarifesi ve boğaz haritasına bakıp, sigara içerek, vapurların güzergahlarını boğaz haritasına işaretlediğimde, çizgilerin

sevgilimin adını oluşturduğunu hayretle farketmişim akşamlar yoktu. Sevgiyi anlatmak için yetersiz kaldığına inandığım dilimizin yerine, her türlü kelimenin rakamsal değerinin olduğu, kelimelere aynı ön ek ve son eklerde olduğu gibi rakamsal değerler ekleyerek ya da çıkararak anlamın değiştirilebildiği saf bir dil, sadece sevgilime ve bana ait bir dil oluşturmak için yaptığım aylar süren çalışmalarında, sevgilimin adının rakamsal değerinin **sevgili** kelimesinin rakamsal değerine eşit olduğunu, ikimizin adlarının toplamının, her zaman hayalini kurduğum ıssız bir **ada** kelimesine eşit olduğunu, birbirimizin isimlerini birbirinden çıkardığımda **acı** kelimesinin değerinin ortaya çıktığını farketmişim o hummalı günleri anlattığım meraklı ve bıyıklı psikoloğun yüzüne bakınca durumumun iflah olmazlığını anladığımda, karın boşluğuma çöreklenen o ağırlık hissini artık hiç duymuyordum.

Saymayı öğrenebilmem için babamla yağmurlu bir öğle üzeri gittiğimiz bir kırtasiyeciden aldığımız abaküde dizili renk renk boncuklar gibi hapları yatağımın kenarındaki komodinin üzerine bırakan hemşirenin yürüyüşünü sevgiliminkine benzettiğim zorlu seanslar bitmişti. Artık kolumda iğne izleri yoktu. Meraklı ve bıyıklı psikoloğun en acı eleştirileri bile aynı yumuşaklıkla söylediği loş odada, sevgilimin gülüşünü düşünerek geçirdiğim saatler tükenmişlerdi.

Peki ne yapmıştım? Ne yapmıştım onu unutabilmek için? Onu düşündüm durdum. Geceler boyu onu düşündüm. Şakağında başlayıp neredeyse saçlarının başlangıcına kadar çağılayan ve orada ikiye ayrılan o avi nehri düşündüm. Elimi ona sürdüğümde bir gün, bir tanesi ellerimin çirkinliğinden korkup yatağından taşmış, gözlerine akmıştı. Oradan da gözlerinden dışarı demiyeyeceğim. Sevgilim hiç ağlamazdı. O şarkı söylerdi. Şimdi adını yerini unuttuğum bir şehre dairdi bazısı. Elimin henüz değmeyip de yatağından taşmamış, kendi seyirinde akan diğer nehirde, o şarkı söylediğinde, nehrin kenarında güneşlenen sirenler keyifle saçlarını tararlar, nehirde şarkının eşliğinde dansımsı bir yüzme tuttururlardı.

Dudakları o şarkı söylediğinde birbiriyle sevişen iki balık olurdu. İki büyük kırmızı balık, hiç bir zaman hiç bir usta balıkçının

avlayamayacağı balıklardı onlar.

Gözleri, şimdi adını ve yerini unuttuğum o şehirde, boğaz kenarında petrol tankerlerinin seslerini duyarak bir telefon kulübesinin yanında tanıştığımız o geceyarısında yatağundan taşıp akan o nehir yüzünden dalgaları dururdu. Hava açık ve güneşliyse eğer, sakın bir melodiyi akardı gözlerine. Ama oradan da dışarı demeyeceğim, çünkü sevgilim ağlamazdı, Hava yağurlu hem de sağanak yağmurluysa eğer, o zaman yatağundan iyice taşıp gözlerine vuran dalgaları o zaptedilmezliği kolayca görebilirdiniz. Kendinizi, iç güvenliğinizi koruyamaz, teslim olmak zorunda kalırdınız. Orada kaç balığın telef olduğunu söylemeyeceğim.

Geceler boyu onu düşündüm. Onun fiziksel anlamını yitirene kadar. O artık sadece bir düşünce olana kadar. Onu düşündüm durdum o kadar çok sürdürdüm ki bunu, artık istesem de hatırlayamıyordum onu. Ona tekrar dönme ihtiyacı hissettiğim birkaç zayıf an olmadı değil. Ama *onlarda bile sevgilimin yüzünü artık hatırlayamıyordum.* Sesi, duruşu, gülümsemesi, herşey bir teyp bandındaymışçasına uçup gitmişti beynimden. Eski günler sanki bir başkasının geçmişiymiş gibi yabancıydı bana. Buna bir hafıza kaybı, şiddetli bir unutkanlık diyebilirsiniz.

Dimağımın şekiller, olaylar, tarihler, mimikler ve anıların tamamından temizlenmesinden çok uzun bir süre sonra gittiğim bir çay bahçesinde dostlarımla oturmuş denizi, dalgaları, can çekişen balıkları ve balıkçıları seyrederken onu çok iyi tanıyanlardan biri sapsarı bir yüzle kulağıma eğildi. "O burada, istersen kalkalım buradan, gidelim" dedi. Deniz sakindi, güneş şefkatli bir anne gibi saçlarını tarıyordu. Çingene çocukları "ne verirsen ver abi"ye ayakkabı boyuyorlardı. Gelip geçen taksilerden duyulan müzik, babalarının elinden tutmuş dondurmalarını iştahla yalayan çocuklar, denize bir konfeti gibi yağıp sonra aynı simetriyle gökyüzüne kalkan martılar, seyyar satıcıların umutlu bekleyişleri, ruhumuzu satın almak için rüyalarımızı dolaşıp bizleri bir bir kandırmaya çalışan şeytanlar gibi, çay bahçesindeki masaları bir bir dolaşan beyaz şapkalı milli piyango satıcılarının yüzleri içimi huzurla dolduruyordu. Yüzü sararmış arkadaşşıma döndüm, sordum "Kim burada?". Arkadaşım tekrar kulağıma eğildi. Bir sırrı

fısıldayan insanların klasik hareketleriyle "O" dedi, "sevgilin" parmağıyla iki masa ötede oturan bir kıızı göstererek.

Ona baktı kitap okuyordu. Saçlarını ensesinde toplamıştı. Siyah bir bluz siyah bir etek, siyah bir ayakkabı giymişti. Okuduğu kitap kara bir kitaptı. Sanırım siyah bir sigara içiyordu.

Ondan etrafa yayılan dumanda, savaş sonrası enkazın üzerinden tüten yorgunluk ve çaresizliği, kışın gidilen bekar lokantalarında önünüze konan çorbadan çıkan buhardaki yalnızlık ve hüznü, sokak aralarında ısınmak için bir varılın etrafına dizilmiş zavallı evsizlerin ateşin dumanına bakarken içlerini dolduran öfke ve hıncı görebilirdiniz. Siyah saçlarından yüzünü göremiyordum.

Ayağa kalktım, onu iyice görebilmek için. Arkadaşlarımın dehşetle beni durdurmak için çabalamalarına anlam veremiyordum. Masasına doğru yürüdüm. Ona yaklaştım. Bayağı uzak bir masa olmalıydı, saatlerce yürüdüm. Yanına yaklaştığımda beni farketti, gözlerini elindeki kitaptan yüzüme çevirdi. Dikatlince bana baktı. Güzel bir kızdı. Gülümsedim. O da bana gülümsedi. "Afedersiniz", dedim, "sizi birine benzettim." Konuşmadı, gözlerini tekrar kitaba çevirdi. Dönecektim, yerime oturacaktım.

Bunu yapadım. Dikkatimi çeken birşey vardı yüzünde. Evet, şakağında başlayıp neredeyse saçlarına kadar uzanan, orada ikiye ayrılan mavi bir damardı bu. Ben göz ucuyla onu inceleyip dururken, orada fazla kalmış olmalıydı. Gözlerini kitaptan kaldırıp bana baktı, ağlıyordu. Gözlerinden akan yaşların dizlerinde açık duran kitabın sayfalarına damladığını farkettim. Damlaların ıslattığı sayfaların siyahlıktan kurtulduğunu farkettim. Beyazlaşan sayfalarda hep aynı cümle yazıyordu. "Ve o Tanrının yüzüne bakmaya korktu." Oysa korkmuyordum, onun yüzünü, oradan aşağıya dökülen yaşları inceliyordum. Bana baktı. Gülümsedim. Elimi tuttu. "Gitmelisin" dedi "artık iyileşmelisin". Elimi bıraktı gözlerini tekrar kitaba yöneltti. Artık ağlamıyordu. Koluma giren sarı benizli arkadaşımız beni masamıza götürdü. Hemen kalkıp gitmemizi teklif ettiyse de, ben denizi, çingene çocuklarını ve balıkçıları seyretmek istiyordum. Seyrettim de.

Orada uzun bir süre kalmış olmalıyım, sanırım dostlarım evlerine gitmişlerdi. Tanrı'nın gökyüzündeki delikleri

kapatmak için meleklerin kanatlarından kırıp yaptığı yıldızlar orada sıkılmış olmalıydılar, şimdi kar tanesi olmuş, gökyüzünden aşağıya acele etmeden yağıyorlar, gökyüzündeki delikleri boş bırakıp lime lime olmuş elbiselerindeki delikleri kapatmaya uğraşıyorlardı. Sakalıma ve boyasız ayakkabılarıma baktım. Çay bahçesi kapanmıştı. Kitap okuyan siyahlı kız ve dostlarım yoktular. Yerimden kalktum, evime gitmeye karar verdim. Sokakları, bana taş atan küçük çocukları, sevgililerin yağın kara ve soğuşa ve insanlara aldırmandan sarmaş dolaş gezdikleri ana caddeleri geçtim. Evimi bir türlü bulamıyordum. Hiçbir ev, hiçbir sokak beni tanııyordu. Kendi evime benzetip kapısını çaldıklarım, elime ya para ya da yiyecek tutuşturup beni içeri sokmadılar.

Evimin yerini sormak için yaklaştığım polis, jopuyla halâ sızlayan başına vurdu ve kendimden utanmam gerektiğini söyledi. Çalışıp hayatımı kazanmalıymışım. Kaybolduğum şehrin sokaklarını ve caddelerini geçtikten, şehir bittikten sonra durdum.

Otoyolda hızla geçen otobüsleri, minik mutlu aile arabalarını, kabadayı kamyonları seyrettim.

Gidecek yerim kalamıştı. Sevgilimi düşündüm. Ama gözümün önüne o siyahlı kız geliyordu nedense. Şimdi adını ve yerini unuttuğum şehri bulabilirsem sevgilimi de bulabilirim diye düşünürken otoyolun diğer tarafında onu gördüm. Sevgilimin şehri ışıklarını yakmıştı. Beni çağırıyordu kendisine. Sevgilim orada oturuyordu.

Kıyısından geçen petrol tankerlerinin seslerini duyabileceğiniz, sabahın gelmesine bozacılarla müezzinlerin ortaklaşa karar verdikleri bir şehirdi bu. Sevgilimle orada tanışmıştım. Onu orada sevmiştim. Sanırım o da beni sevmiş olmalıydı. Ama bunu hiç söylememişti, belki vakti olmamıştı belki de söylemeye az bulmuştu, belki de geniş zamanlar umuyordu, çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek.

Otoyolun diğer yanında hızla gelip geçen araçların geçiş aralığından bir fotoğraf karesi gibi gördüğüm sevgilimin şimdi adını unuttuğum şehrine gitmek için, dayanılmaz bir istek sardı içimi.

O şehre gidecektim. Sevgilim beni bekliyor olacaktı. Yine o boğaz kıyısında elimi eline alıp petrol tankerlerinin sirenleri

ve araba kornalarının düetini dinleyecektik. O bir şarkı söyleyecekti. Tedirgin ve sağanak dökülecekti dizeler dudaklarından. O şarkısını bitirip de bana baktığında o sırada sigara paketine yazdığım şiirimi okuyacak ve yine birşey söylemeden denizi seyredecekti. Ben gözlerinden bir anlam çıkarmak için, arkeologların senelerce kazıp durduğu antik bir şehirde, o eşsiz parçayı bulduklarında duyacakları o çocuksu sevinci hissedebilmek için sahip oldukları tanrısal sabırla bekliyor olacaktım.

Yola çıktım. Yağın kar parçalanmış ayakkabılarımın içini dolduruyor, rüzgâr düğmesiz ceketimi uçmayı yeni öğrenen bir yavru kuşun acemi kanatları gibi havalandırıyordu. Şehrin ışıkları aynı gökteki yıldızlar gibi yanıp sönüyorlar, karanlıkta bir sevişme ritmi tutturuyorlardı.

Otoyoldaki araç sürücülerini kornaları ve farlarıyla sevgilimle benim nihayet buluşmamızı kutluyorlardı. Bu şenlikten mutluydum. Gülümseyerek koşmaya başladım. Gittikçe yaklaşan korna sesleri arasından, boğazdan geçen petrol tankerlerinin sirenlerini duymak mümkündü.

Kaynaklar

1. Lacan - Ecriits (Yazılar)
2. Tevrat - Exodus (3:1 - 6)
3. Sevgilerde - B. Necatigil
4. Atilla - Mahallenin Delisi (Balıkesir)

↓

Bulmaca

Sökmüş bir gitarın tellerini, kocaman, kararmış bir kazanın başında uzun zamandır kalaylanmadığı belli, ağır bir kepçeyle üç litre (yaklaşık onbeş su bardağı) suda haşlıyordu melodileri, armonileri. Kepçeyi soldan sağa doğru her çevirişinde, ilkokul çocuklarına alay konusu olacak irilik ve sarkıklıktaki göğüsleri (devinimi kolun hareketinden saniyenin onda biri kadar geç bir sürede başlamak koşuluyla) mevsimlerin değişimine karşı koyamayacak ürkeklikte bir dut yaprağı kadar canlı / cansız sallanıyordu. Gözleri tek bir başarıya sabitlenmişti: Teller birbirine yapışıp hamur olmamalı. Ama işte bütün bunlar olurken beyninden neler geçtiğini kimse bilemezdi; benim dışımda tabii ki.

Gel gör ki ben de bunları asla açığa vurmaya düşünmem. Bir söz verdiğim için mi hayır, bir bağlılığım, bir gurur savaşım olduğu için mi, hayır. Açığa vurduğum zaman kendi yetersizliğimle yüzyüze kalma korkusu yokeder beni. Çünkü, her açığa vuruşta biraz/fazlasıyla kendini vuruş vardır. Belki kadın o anda melodiler tanrısını kızdırmaması gerektiğini düşünüyordur. Kimbilir belki de aynı adı aralıksız kafasının duvarlarına vuruyordur; "McLuhan, McLuhan, McLuhan..." Yaşanan olay bir başka göz -örneğin benim gözüm tarafından- şöyle de anlatılabilirdi: Kadın elçisi olduğu melodiler tanrısını kızdırmamak için kolunun ağrısını, fiziksel direncini bir kenara bırakmış durmadan karıştırıyordu elindeki ağır kepçeyle telleri. (Elçi olduğu, o anda kol ağrısı çektiği, kepçenin ağır olduğu ya anlatım kaygularıyla ya da benim yaşama karşı duyduğum kaygularla "yaratılmışlardır".) Kadın bir zaman bir yerde tanıştığı McLuhan isimli Amerikalı denizciyi düşünmektedir aralıksız. (Kadının o anda toplumbilimci McLuhan'ı düşünüyor olabileceği "tarafımdan" yakıştırılmadığı için kurmaca/saçma Amerikalı denizci öyküsü oluşturulmuştur; ama kimbilir belki de bu öykü doğrudur.)

Bir başka soru da kadının neden gitar tellerini haşladığı biçiminde er ya da geç karşına/karşınıza çıkacaktır. Böyle bir soruya matematik bir cevap bulmak olası değil. Ancak bir takım verilerin izinden yürüyerek bir takım tartışılır sonuçlara ulaşabiliriz. Bu kadının/anlatanın fantezisi olabilir. Elimizdeki kimi veriler bunu doğrulayabilir. Ama bir diğer yandan olay tümüyle gerçek, aktarılması gerekemeycek

derecede sıradan, biz çayımızı içerken bir başka evde hep yaşanan/yaşanacak olan bir olay da olabilir.

Gitar tellerinin birbirine dolanmaması -oğlunun deyimiyle hamur olmaması- için büyük özen gösteriyordu. Oğlu parasız kaldığı dönemlerde yeni tel almaktansa, uzun süredir kullandığı telleri söküp annesinden haşlamasını rica ediyordu. Böylece tellerin üstündeki pislik gidiyor, gitardan daha iyi tonlar alma olanağı doğuyordu. Bir yandan kızırıyordu oğluna. "Bir öğretim üyesinin oğluna böyle küçük hesaplar yapmak yakışır mı?" diyordu ama bir yandan da o küçük hesapları, oğlunun tutumluluğunu seviyordu. Zaten olayın hoşuna giden bu yanı olmasa oturup McLuhan makalesi hazırlaması gereken şu saatlerde gitar teli haşlamak gibi deli saçması bir işi yapmazdı.

Ne çok şey yaşanıyor aynı anda. İşin ilginç yanı aynı anda yaşanan bunca şey yine aynı anda bir önem sırasına konamaz. Kesin bir değer yargısı yoktur çünkü. Toplumun değerleri mi, bireyin değerleri mi? Birey toplumun çözülmemiş bulmaca karesi değil mi? Bir soru cevaplandığında aynı anda birçok kare hayata geçiyor. Değişik soruların yanıtı için de ilk adım oluyor her bir yaşam. Hangi değer yargısıyla sıralanabilir yaşanan onca şey.

Pırl pırl bir denizde yüzerken, göz temizleyici/yürek kabarmalarını dindirici bir ağlama krizine yakalansanız ve aynı anda göğün deliğinden boşanan kir bilmez bir yağmur karışsa yalnızlığınıza, bedeninizin/ruhunuzun böylesine çoğul temizlendiği bir yaşam diliminde var mıdır sizden daha birey olan?

Ne çok şey yaşanıyor aynı anda.

Sutyenin kopçasını yıllardır zorlayan göğüsleri tümüyle istem dışı bir şekilde sallanmaya devam ediyordu. Soldan sağa, soldan sağa, soldan sağa... Birçok kelimenin anlamını bilmemişti ömrü boyunca. Bir çoğunu da yıllardır ya hiç kullanmamış, ya da tek bir anlam yükleyerek işin kolayına kaçmıştı. Örneğin umut onun için yıllardır tek bir anlam ve o anlamın beraberinde getirdiği bir görüntü ile eşdeğerdi. Umut: a)Anlam: Evindeki peygamber kılıcı (ya da komşuların adlandırmasıyla "evaldıran") çiçeğinin bir metreye ulaşması. Çünkü söylenece odur ki bu çiçeğin boyu bir metreye ulaşırsa evsahibi yaparmış insanı. b)Görüntü: Salondaki aynalı

büfenin bittiği yerle duvar arasında kalan küçük alanda üstünde az biraz güneş ışığı, sırları dökülmüş saksısının içinde yarım metrelik boyuyla kıvrılgan bir şekilde uyuyan peygamber kılıcı çiçeği.

Yaşamındaki kelime sayısını indirgemiş olmak rahatlatıyordu onu. Bir çoğunu zaten hiç tanımamıştı ya, ne güzel. Ama bazı kelimeler, o istemediği ve kabullenmeyi düşünmediği halde yerleşivermişti beyninin bir köşesine. Bu onu ne kadar rahatsız etse de kaçamıyordu ansızın yankılanan seslerden. Örneğin transistörlü radyosundan ne zaman "radyo tiyatrosu" anonsunu duysa genç kızlığından kalma bir aşk piyesinin başkahramanının adı beyninde yankılanmaya başlıyordu: McLuhan, McLuhan... İhtiyacı yoktu bu kelimeye, olmayacaktı da ama atamıyordu beyninden bir türlü McLuhan adını. McLuhan; sevgilisini -adı neydi sahi?- görebilmek için kaçak gemi yolculuğu yapan o ipek sesli erkek. Şimdi göğüsleri ne kadar yerçekimine karşı koyamıyorsa, o isim de bir o kadar isyankarca oturmuyor, havalarda dolaşıyordu beyninin içinde.

Göğüslerim, dedi büyük oğlandan sonra iyiydi de, kızdan sonra çok sarktı, ufağa sütüm bile kalmamıştı, kadersiz yavrucak. Şimdi benim değil gibiler. (Oysa aynı göğüsler komşusunun kocası için çok başka anlamlar taşıyordu. Ne çok şey yaşıyor aynı anda.)

Durmaması gerektiğine inandığı için karıştırıyordu kocaman

kepçesiyle telleri. Birbirine karışıkça melodiler, içindeki ses daha da koyulaşıyor, sözcüklerden arındırılmış beyninin boş duvarlarına çarpa çarpa yankılanıyordu.

Nereye kadar yalnız bu hayatta, kendi gerçeğimiz mi belirliyor sınırları? Yaşanan herhangi bir şeyi kendi gerçeğimizle çakıştığı sürece kabulleniyoruz. Oysa şu anda bulmacanın bizim istediğimizden/bildiğimizden farklı cevaplarını bilen nice kalem yürüyor siyahlı beyazlı kutucukların üstünde. Yaşanan her ana farklı anlamlar yükleyerek bulmacanın istediği karesine değiştirilmeyecek sağlamlıkta oturmak istiyor hepsi de. Belki bir anda kendi yetersizlikleriyle yüzyüze kalıyorlar. Ama bunu çözümsüzün diğer karelerine oturmuş harflerin uyumsuzluğuna bağlıyorlar, kendilerini açığa vurmadan.

Şimdi ben de kendi gerçeğimi kaybettim. Oysa başta sadece farklı bir göz, giderek bir aktarıcı/taşıyıcı konumundaydım. Şimdi benim de beynimde tekdüze bir melodi ve birbirine çarpan tellerin, kendilerine ait sınır tanımazlığıyla aynı ses var: McLuhan, McLuhan, McLuhan...

Ne çok şey yaşıyor aynı anda. Bulmaca, tümüyle çözülsün bile o kareler hep simsiyah ve çözümsüz kalıyor/kalacak.

Kaç tane toplum vardır, biryeinin aklına yenik düşüp intihar eden?

↓

Hayalet Gemi'ye gönderdiğiniz ürünler geri gönderilemediği için lütfen asılları yerine kopyalarını gönderiniz. Ad, adres veya telefon numarası belirtilmeyen ürünler değerlendirme dışı tutulmaktadır. Daha ayrıntılı bilgi için lütfen arayın...

dönüşüm limanında buluşalım...

yazışma adresi
MBE 201 Levent 80600 İstanbul

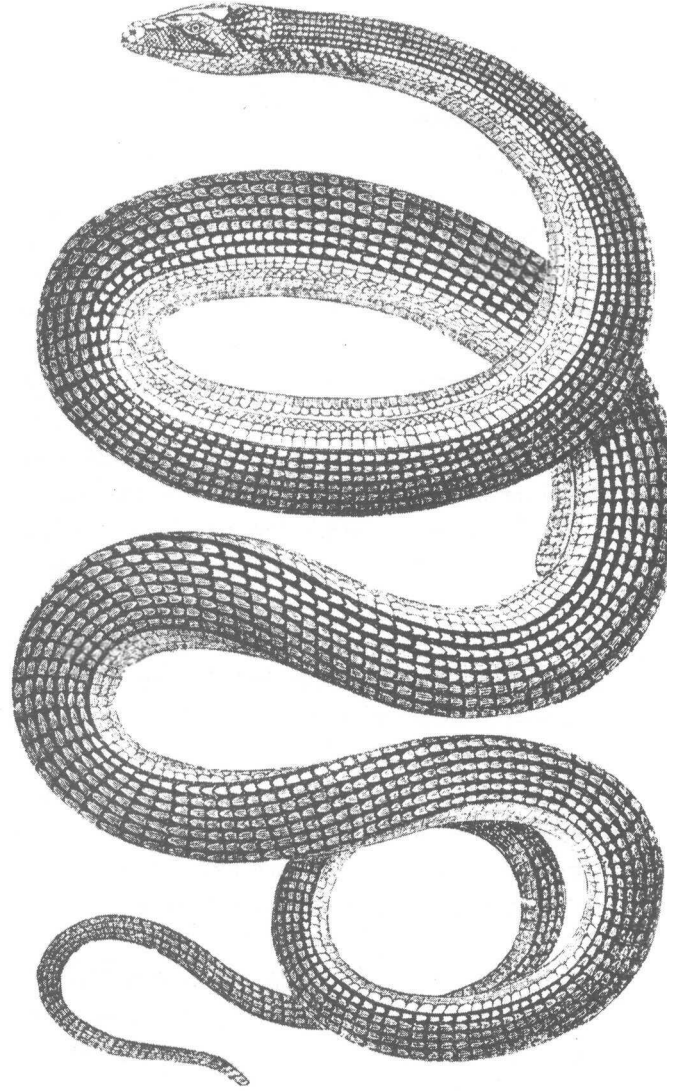
Serpentarius

Ol nedir ki yokdurur cisminde can
Karnı içi dolu yılan çıyan
Dili yoktur yetmiş iki dil bilir
Başını kesicek söyler ayan

Bu sonbahar günlerinde nereden çıktıklarını anlamasam da seviyorum onları. Çat fincanında telaşla çarpınıp çaya tozlarını bırakan hariç, şikayetim yok oradan oraya uçuşan, cama pıt pıt çarpıp düşen ve kitaplarımın üstünde ölüp kuruyan yüzlerce kelebekten. Küçük, anlamsız, telaşlı gölgeleri duvarlardan daktilomun metal aksamından ve aynadan yansiyarak odamın ıssızlığını az da olsa dağıtıyor. Çok alıştı onlara. Saatlerce, yarattıkları renk çorbasından başım dönerek, uçuşmalarını izliyorum. Bazan bir düzine kadar kelebek odamın duvarlarını kaplayan dünya, ülke ve şehir haritalarına konup ayrılmamakta ısrar edince, rulo haline getirdiğim gazete ile şak diye tek bir vuruş yapıyorum. Kaçıp kurtulamayanlar rastgele bir haritanın coğrafyasında yapışıp kalıyor. Biraz üzülüyor, biraz iğreniyor sonra yine seviyorum onları.

Çayında yüzen keleşi kurşun kalem ile bastırıp boğmaya çalışırken, birdenbire kapının zili çaldı. Ürperdim. Gelen postacıydı. Bir zarf verdi ve gitti. Zarfı çantama atıp ben de evden çıktım. Sıkça yaptığım gibi bir kahve içmek için Koza Han'a gittim. Han tenhaydı, yaşlı bir erkeğin durmuş oturmuş çehresi gibi hem sessiz hem uğultuluydu. Ortadaki havuzlu, küçük mescidin merdivenlerine oturmuş mırıl mırıl söyleşen iki kişi ve diğer bir köşede bir yandan kahvesini yudumlarken öte yandan nargilesini fokurdatan siyah paltolu bir kişi daha ve güvercinler, güvercinlerin muhabbetli gurultuları.

Bir masaya çöküp kahve ısmarladım. Beklerken yalnız oturan adamın ısrarla beni süzen bakışlarından rahatsız oldum ve sigara paketimle oynamaya başladım. Önce paketin üzerindeki markayı bir iki çizgiyle sigara tüttüren kasketli bir köylüye çevirdim, sonra da ezberden bir akrostişi bilmem kaç kez yazdım paketin boş kısımlarına: "Biz işçiler rızkımız için nice cihanı inlettik." Camel paketinin deve resminin gölgeli kısımlarında ereksiyon halinde çıplak bir adam arayanları, kâğıt paralarındaki gizli Atatürk resminin gerisinde, çizim aşamasında yerleştirilmiş daha gizli bir Said-i Nursi

portresi olduğunu iddia edenleri, kâğıt binliklerin akla hayale gelmeyecek bir yerinde "Vrusta" diye bir sözcük bulunduğuna ve bu tuhaf sözcüğün aslında paranın değerini düşürerek devleti yıkmaya çalışan gizli bir örgütün adı olduğuna yemin billah edenleri düşünerek gülümsedim. Kahvem geldiğinde büyük bir yudum aldım ve çantamdaki zarfı çıkararak bir kenarından tembel tembel yırttım.

Zarftan üçgen biçiminde katlanmış kirli bir kâğıttan başka bir şey çıkmadı. Dikkatle bakınca kâğıdın kirli olmadığını, mum alevine tutularak özellikle sarartıldığını anladım. "Bir katre mâ düşünce gülün kalb-i pâkine / İsmim çıkar heman

varak-ı tab nâkine” diye bir beyit yazılıydı kağıtta, arap harflerine benzetilmeye çalışılmış melez latin harfleriyle. Bundan sonra yazının altındaki ejder kafalı yılan tasvirini görmek beni şaşırtmadı. Yabancı bir kalemden çıkmış olsalar da bir zaman önce o ejderi ben çizmiş, o beyiti de ben yazmıştım, hatta zarftan bu gizemle çıkmalarını da ben tasarlamıştım. Zarfın üzerine adını yazmaktan kaçınan şakacı okurun kimliğiye yakında ortaya çıkardı nasıl olsa. Bu kişinin en yakın dostlarından biri çıkması da beni hiç şaşırtmayacaktı.

Kahvemini bitirdikten sonra kalkıp Altıparmak’a, Kemal’in evine doğru yürümeye başladım. Altıparmak, her zamanki gibi üzerinde otomobillerin sinirli klakson sesleri ve ucuz sinemalarda oynatılan seks filmlerinden çıkmış insanların gergin yüzleri, italik italik uzuyordu. İnce bir yağmur yağıyor, öteye beriye yapıştırılmış “Betty Blue” filminin afişlerinde mavi maviye karışıyordu. İki kedi bir çöp bidonunun muhtemelen yüzleri jiletlenmiş pavyon kadınlarının attığı kanlı sargılar, pamuklar çıkarmış yalıyorlardı, iğrendim. Koza Han ile Altıparmak arasındaki mesafenin tembel adımıyla onbeş dakika değil yüzyıllar olduğunu bilmem kaçınıcı kez söyledim kendi kendime. Kara paltolu bir adamın açıkça beni izlediğini farketdiğimde Kemal’in evine varmak üzereydim.

Eve vardığımda kapıyı ardına kadar açık buldum. Salondaki eşyalar orada bir boğuşma olmuşcasına darmadağın. Bunun kötü bir şakadan başka birşey olamayacağını biliyordum ama yine de tedirgin oldum. Hele salondaki sehbanın üzerinde iki damla kanı ve sanki ben kolayca bulayım diye bırakılmış zarfı görünce elektrik çarpmışa döndüm. Şakanın kötülüğü ve düzeysizliği sınırı aşmıştı artık. Zarfı alıp çıktı evden. Neler olduğunu anlayamıyordum. Serpentarius’dakilere benzer şeyler oluyor ve en yakın arkadaşlarımdan biri geride bir kaç damla kan ve kapısı ardına kadar açık bir ev bırakarak ortadan kayboluyordu.

Yolda yürürken aklıma tekrar ejder başlı yılan tasviri, Serpentarius ve zarf geldi. Zarfı açınca yine aynı düzenleme içinde yazılmış ikinci beyiti, ikinci muammayı gördüm: “Sefinenin başı girse limana / O memduhun ismi çıkar Meydana.”

Kendimi evime atıp kitaplıktan önceki ayın “Patika” dergisini çıkardım, son altı sayfayı kaplayan metne onlarca kez okumuş olmanın rahatlığı ile baktım: İşte oradaydı, Serpentarius ismi baş harfinin yılan benzemesi için gösterilen tüm çabalara rağmen yapay bir ciddiyetle yer alıyordu metnin üstünde. Öykünün sonundaysa adım ve uyduruk soyadım, “Patika” ayda bir çıkan kendi halinde bir öğrenci dergisiydi. Serpentarius ise bu dergide basılan son öyküm. Aslında Serpentarius için en son uydurduğum öyküm desem daha doğru olur. Evet, onu uydurdum. Parçalarını oradan buradan bulup buluşturduğum derme çatma bir öyküydü. Genç bir adam tuhaf öyküsü olarak tasarlamıştım. Genç adam çevresindeki izleri takip ederek (ipuçlarını ben yaratmıştım elbette: postadan çıkan mesajlar, garip rastlantılar v.s.) büyük bir komplonun ve bunun tezgahlayıcısı olan devasa bir teşkilatın varlığına inanmaya başlıyordu. Her şeye gücü yeten bir teşkilat fikrini genç adamın öyküsüne bitirmeyi ünlü Leviathan’ı okurken akıl ettim. Teşkilatın simgesinin ejder başlı bir yılan olmasını da aynı kitabı okurken kararlaştırdım. Düzmece tarikata yakıştırdığım ismi gökbilimcilerin yılan takımıydızına verdikleri isimden arakladım.

Öykünün bahtsız kahramanı Adem yirmili yaşlarda entellektüel bir üniversite öğrencisiydi. Kahramanının Bursa’nın efsunkar mekanlarında, aynı düşleri paylaştıklarına inanmış öğrencilerin sabahtan akşama kadar çay ve sigara içip siyaset konuştukları öğrenci kahvelerinde, salaş meyhanelerde, loş sahaf dükkanlarında ve okul kantininde akıp giden bir yaşamı vardı. Bu yaşamda çevreye şüpheli, kaçamak bakışlar fırlattıktan sonra girilen ve içinde bir hücre evinin esrarlı mırıltıları dolaşan öğrenci evleri, bu evlerde yaşanan kırık sevişmeler, sevgiliye okunan aşk ve kavga şiirleri okunmamış yüzlerce kitap ve şişelerce adi şarap ve şarabi düşler ve tüm düşlerin önünde halkın kahreden uykusu vardı. Adem’in ülke siyasetinin yeraltı sularında yelken açan yaşantısı kahreden şüphelerle, öğütücü korkularla doluydu. Doğrusu ben de öyküye şaibeli tipler, fikri çelişkiler ve küçük ihanetler serpiştirerek onun korkularını körükledim, şüphelerini besledim. Çevresindeki her insandan şüphelenmeye bundan sonra başladı.

Daha sonra odamda oturup Serpentarius üzerinde düşündüğümde korkularını körüklemekle Adem'e haksızlık ettiğim duygusuna kapılmadım değil. Ama sonuçta ben öykünün yazarıydım o da biçare ve bahtsız kahramanı. Onun tanrısı olmaya hakkım vardı. Onu değersiz bir kul olarak belalara bulaştırabilir, sonra istersem, her şeyden sıyrarak mutlu sonlar yaşatabilirdim. Yazgısını tasarlayabilirdim, yazgısıyla öpüştürebilirdim. Onun için kurguladıklarımı haksızlık olarak gören varsa yaptığım en büyük haksızlığın onun peşine birini takmam olduğunu söyleyebilir. Onu okulda, sahaf çarşılarında, dar ve karanlık sokaklarda kendi gölgesi gibi takip eden bir gölge.

O, gündüzün geceden kaçışı gibi kendisini takip eden gölgeden kaçarken ben de bir tesadüfmüş gibi Leviathan'ı okuttum ona. Kitabın içeriğinden çok kapaktaki, mutlak otoriteyi temsil eden ejderha resmi kafasında kıvılcımler çaktırdı. Hele postayla gelen birinci muamma ve hemen ardından arkadaşı Kemal'in esrarengiz kayboluşu dehşete düşürdü Adem'i. Kemal'in evinde bulduğu ikinci muammanın çözümünün kendi adı olabileceği korkusu umutsuz arayışlara ve arazi kurgulara itti onu. Muammayı korkuyla ama düşüncelerini onaylayan değerli bir belge gibi kabul edip okulu, arkadaşlarını, ideallerini ve sevdiği kızı bir kenara bırakarak olur olmaz yerlerde iz sürmeye başladığında yılan sembolüne ilişkin dolaylı ama yepyeni şeyler keşfetti. Bense onun keşiflerini oradan buradan derlediğim yalan yanlış bilgilerle kurguluyordum. Benim sadece gizemli çağrışımları hatırlama kullandığım Serpentarius isminin ve ejder başlı yılan sembolünün gökbilimcilerin Psyle dedikleri yıldız grubundan kaynaklandığını öğrenmek onu rahatlatmıyordu. Yılanın şaman Türkler'de yerlatı tanrısı Erlik'i temsil ettiğini, karanlık dünyanın, ölümün ve kötülüğün sembolü olduğunu, İslamiyet öncesi Türk ve Çin takvimlerinde onikili hayvan devresinin sembollerinden biri olduğunu, bu yılın hilekarlığa ve şeytani olaylara işaret ettiğini, yılan etinin şifa verici olduğuna dair eski inançların modern tıbbın sembolünün yılan olmasına yol açtığını, Başkurt Türkleri'nde X. yüzyılda bile yılan tapanlar olduğunu öğrendiğinde ve bazı magazin dergilerinden günümüzde bile yılan tapanlar olduğunu okuduğunda bu bilgileri garip ama eğlenceli ayrıntılar olarak

algılamıyor, aklında sürekli Leviathan çağrışımları, şüphelerinin doğruluğundan bir kere daha emin oluyordu.

İkinci muamma eline geçtiğinde korkusu bir kat daha artıyor ama bu kez sırrı çözmenin arifesinde olduğu duygusuyla direnç gösteriyordu korkuya. Herşeyin, baskıların, duygusal prangaların, ihanetlerin, polisin, tüm yeraltı örgütlerinin, siyasi partilerin, komploların ve kompradorların, tüm haberleri ve akıl yürütmeleri ile Leviathan'ı her gün biraz daha devleştiren basın kuruluşlarının, karanlık sokakların ve sokaklara egemen olan örtük korkunun, gaipten gelen seslerin ve lanet olası tarihin ve öte dünyaya dair tüm tehditlerin ve o garip muammaların arkasında devasa ve acımasız bir teşkilatın olduğuna inanıyordu artık. Bir yılan tarikatı. Adı muammaların altına yazılan o garip tarikat: Serpentarius.

Yılan tarikatı fikrini ben, utanarak itiraf eteliyim ki, Batı kaynaklı ucuz çizgi romanlardan arakladım. Conan, Bull gibi çizgi romanlarda sıkça ortaya konan bir efsaneydi bu. Barbar Conan'ın şiddet, gizem ve efsun dolu maceralarında, açıklanamaz ölümlerin, entrikaların, çaresiz zehirlerin ve lanetli büyülerin ardında insan suretinde yılanlar olurdu hep. Bunlar sinsi ve kaypak planlarıyla dünyayı yönetme düşleri kurarken, arada sırada da yumruk iriliğinde yakuttan gözleri olan taştan ilahlarına, meşalelerle aydınlatılan loş ve tütsü kokulu yeraltı tapınaklarındaki taş sunağın üstüne yarı çıplak yatırdıkları bir insanı kurban ediyorlar ve Barbar Conan ile yaptıkları mücadelede Conan, Crom adına, onlardan birini öldürünce, ölü tekrar o doğuştan iğrenç, doğuştan yılan aslına dönüveriyordu. Adem'in bundan haberdar olup olmadığını bilmiyordum ama okuma tutkunu biri olduğuna ve bu ülkede okuma hastalığı çizgi romanlarla başladığına göre bu mümkündü.

Giderek benim fısıldadıklarımın ötesine geçti Adem. Herşeyi usulca yeniden kurguladı. Her an kendisinin de ortadan kaldırılabilceğini bilmek, bunu beklemek onu çıldırtıyordu. Her geçen gün gözleri bir kat daha kanlanıyor, rengi biraz daha soluyordu. Gerçi ben de Kemal'in yanında bulduğum zarftan çıkan ikinci muamma ile birlikte giderek artan bir korkuya kapılmadım dersem yalan olur. Ama bu öldürülme korkusundan çok yazdığım öykünün birilerini, ne bileyim,

herhangi bir tarikatı, bir siyasi fraksiyonu ya da düpedüz deli birini kızdırdığı ve onların sapıkça bir şaka yaptıkları düşüncesinden kaynaklanan bir korkuydu. Bu durumda benden çok yakın dostlarımın zarar görmesi ihtimali ortaya çıkıyordu çünkü; öyküyü yazarken belki kolaylık olsun diye, belki sırf muziplikten belki de bilinçaltımın sessiz oyunlarından dolayı Serpentarius tarikatının gönderdiği muammaların çözümü olarak kaybolan şahıslara yakın dostlarımın isimlerini vermiştim. Öyküden ve öyküdeki isimlerden yola çıkarak bu kötü oyunu oynayanların Kemal'den sonra öyküde adı geçen diğer arkadaşlarımı da öldürebileceklerini düşünmek bana derin bir vicdan ağrısı ve korku veriyordu.

Adem'in korkusu ve dehşeti, ikinci muammayı çözünce koştuğu Süleyman'ın evinde daha da artıyordu. Fakat onun Süleyman'ın da kaybolduğunu anlayınca hissettiği korku, benim Süleyman'ın kurtlanmış cesediyle karşılaştığım o lanet pazar günü hissettiklerimle karşılaştırılmaz bile. Sonuçta o bir öykü kahramanıydı ve ancak benim tarif edebileceğim kadar korkabilirdi. Oysa ben tarif edemeyeceğim korkulara ve endişelere sürüklendim. O beni tarafımdan uydurulmuş bir kurguyu yaşıyordu, benim yaşadığım her şey gerçektir. Ölüm, ölünün burun deliklerinde ve göz çukurunda kaynaşıp duran iğrenç kurtlar ve bir sürü sinek ve dayanılmaz korku gerçektir. Süleyman'ın alınına kazınmış yılan benzer büyük "S" harfi ve yanbaşımda duran öncüklerin tıpkısı zarf gibi gerçektir hepsi de.

Ertesi gün, uzun süredir görmediğim okul arkadaşlarıma koştum ve Kemal'in kaybolduğunu Süleyman'ın ise feci bir şekilde öldürüldüğünü anlattım. Alaycı gülümseyişlerle, saçmalamamamı, her ikisinin de yarı yıl tatili için memleketlerine gittiklerini hatta arada sırada telefonlaştıklarını söylediler. Tıpkı Adem'e söyledikleri gibi. Tıpkı Adem gibi onlardan korkarak, iğrenerek uzaklaştım yanlarından. Bari gelip eve baksınlar, durumu yerinde incelesinler diye gittiğim polis karakolundan da sözkonusu şahısların kaybolmuş ya da öldürülmüş olamayacağını, çünkü her ikisinin de siyasi suçtan cezaevinde yattıkları yanıtını alınca kurgunun sürdüğünü, kurgunun yaşatıldığını, geriye dönüşün imkansız olduğunu anladım.

Sonrası üçüncü muammayı çözen Adem'in ve cevabı zaten bildiğimden zarf bile açmayan benim kör savrulduğumuzdu. "Mihnet saray-ı sineme geldikçe muttasıl / Bezl eylerim hadengine her lahza hun-ı dil". Adem, Serpentarius tarikatının izinde kaybolmaya devam ediyordu. Yılanlarla ilgili ayrıntıların yaşamla ne denli iç içe olduğunu farkedince tekrar tekrar şaşırıyor ama şaşkınlığı onu araştırmasından alıkoymuyordu. Yılanların deri değiştirdikten sonra geride bıraktıkları eski derinin Anadolu'da makbul bir şey olduğunu, çünkü süt kazanlarının altında sütün bereketi artsın diye bir parça yılan derisi yakıldığını, kerameti kendinden menkul şeyhlerin yazdıkları muskaları sahibine vermeden önce üç gün üç gece bir yılan deliğinde beklettiklerini, bekaretini talihsiz bir aşk oyununda kaybedip bunu açık edemeyen geçkin kızların bir yerden bulup buluşturup yitirilen zarfın yerini alır inancıyla bir parça yılan derisini tenleri ile donları arasına her gece yatmadan önce yerleştirdiklerini öğreniyordu. Yılan öldürmenin bütün ülkede günah sayıldığını, bunun tarikat üyelerinin yüzyıllardır sürdürdükleri çalışmaların bir sonucu olduğunu, ülkedeki misyoner okullarının çoğunun bu tarikat tarafından kurulduğunu ve bu okullardan mezun olanların çoğunun tarikat üyesi olduğunu; hatta böyle bir okuldan mezun çok ünlü bir yazarın, romanlarına tarikatın kumpaslarını serpiştirerek bu kumpasları herkesin öğrenmesini sağlamak, böylece kumpasları bir pembe dizideki küçük aşk entrikaları kadar sıradanlaştırıp insanların açıkça farkettikleri kumpasları pembe dizi seyrederek karşı çıkmadan ve dehşete düşmeden seyretmelerini sağlamak gibi bir kumpasın içinde olduğunu de öğreniyordu.

Ancak Adem'i asıl çıldırtan şey tüm bunlardan çok beni; öyküye gerilim olsun diye eklediğim bir ayrıntıydı. Serpentarius tarikatı tüm diğer tarikatlar gibi kendi özel cennet ve cehennem tasavvurlarına sahipti. Cennet tarikat ehli içindi. Cehennem ise başkaları için. Ancak Serpentarius'un cehennemi günahkârların öte dünyada cezalarını çektikleri bir yer değildi bu cehennemi görmek için dünya değiştirmeye gerek yoktu. Serpentarius'un cehennemi dünyadaydı. Adem'in benim bile bilmediğim kaynaklardan öğrendiğine göre bu cehennem içinde asitli kaynar suların

Daha sonra odamda oturup Serpentarius üzerinde düşündüğümde korkularımı körüklemekle Adem'e haksızlık ettiğim duygusuna kapılmadım değil. Ama sonuçta ben öykünün yazarıydım o da biçare ve bahtsız kahramanı. Onun tanrısı olmaya hakkım vardı. Onu değersiz bir kul olarak belalara bulaştırabilir, sonra istersem, her şeyden sıyrarak mutlu sonlar yaşatabilirdim. Yazgısını tasarlayabilirdim, yazgısıyla öpüştürebilirdim. Onun için kurguladıklarımı haksızlık olarak gören varsa yaptığım en büyük haksızlığın onun peşine birini takmam olduğunu söyleyebilir. Onu okulda, sahaf çarşılarında, dar ve karanlık sokaklarda kendi gölgesi gibi takip eden bir gölge.

O, gündüzün geceden kaçıışı gibi kendisini takip eden gölgeden kaçarken ben de bir tesadüfmüş gibi Leviathan'ı okuttum ona. Kitabın içeriğinden çok kapaktaki, mutlak otoriteyi temsil eden ejderha resmi kafasında kıvılcımler çaktırdı. Hele postayla gelen birinci muamma ve hemen ardından arkadaşı Kemal'in esrarengiz kayboluşu dehşete düşürdü Adem'i. Kemal'in evinde bulunduğu ikinci muammanın çözümünün kendi adı olabileceği korkusu umutsuz arayışlara ve arazi kurgulara itti onu. Muammayı korkuyla ama düşüncelerini onaylayan değerli bir belge gibi kabul edip okulu, arkadaşlarını, ideallerini ve sevdiği kızı bir kenara bırakarak olur olmaz yerlerde iz sürmeye başladığında yılan sembolüne ilişkin dolaylı ama yepyeni şeyler keşfetti. Bense onun keşiflerini oradan buradan derlediğim yalan yanlış bilgilerle kurguluyordum. Benim sadece gizemli çağrışımları hatrına kullandığım Serpentarius isminin ve ejder başlı yılan sembolünün gökbilimcilerin Psyle dedikleri yıldız grubundan kaynaklandığını öğrenmek onu rahatlatmıyordu. Yılanın şaman Türkler'de yerlatı tanrısı Erlik'i temsil ettiğini, karanlık dünyanın, ölümün ve kötülüğün sembolü olduğunu, İslamiyet öncesi Türk ve Çin takvimlerinde onikili hayvan devresinin sembollerinden biri olduğunu, bu yılın hilekarlığa ve şeytani olaylara işaret ettiğini, yılan etinin şifa verici olduğuna dair eski inançların modern tıbbın sembolünün yılan olmasına yol açtığını, Başkurt Türkleri'nde X. yüzyılda bile yılan tapanlar olduğunu öğrendiğinde ve bazı magazin dergilerinden günümüzde bile yılan tapanlar olduğunu okuduğunda bu bilgileri garip ama eğlenceli ayrıntılar olarak

algılamıyor, aklında sürekli Leviathan çağrışımları, şüphelerinin doğruluğundan bir kere daha emin oluyordu.

İkinci muamma eline geçtiğinde korkusu bir kat daha artıyor ama bu kez sırrı çözmenin arifesinde olduğu duygusuyla direnç gösteriyordu korkuya. Herşeyin; baskıların, duygusal prangaların, ihanetlerin, polislin, tüm yeraltı örgütlerinin, siyasi partilerin, komploların ve kompradorların, tüm haberleri ve akıl yürütmeleri ile Leviathan'ı her gün biraz daha devleşiren basın kuruluşlarının, karanlık sokakların ve sokaklara egemen olan örtük korkunun, gaipten gelen seslerin ve lanet olası tarihin ve öte dünyaya dair tüm tehditlerin ve o garip muammaların arkasında devasa ve acımasız bir teşkilatın olduğuna inanıyordu artık. Bir yılan tarikatı. Adı muammaların altına yazılan o garip tarikat: Serpentarius.

Yılan tarikatı fikrini ben, utanarak itiraf eteliyim ki, Batı kaynaklı ucuz çizgi romanlardan arakladım. Conan, Bull gibi çizgi romanlarda sıkça ortaya konan bir efsaneydi bu. Barbar Conan'ın şiddet, gizem ve efsun dolu maceralarında, açıklanamaz ölümlerin, entrikaların, çaresiz zehirlerin ve lanetli büyülerin ardında insan suretinde yılanlar olurdu hep. Bunlar sinsi ve kaypak planlarıyla dünyayı yönetme düşleri kurarken, arada sırada da yumruk iriliğinde yakuttan gözleri olan taştan ilahlara, meşalelerle aydınlatılan loş ve tütsü kokulu yeraltı tapınaklarındaki taş sunağın üstüne yarı çıplak yatırdıkları bir insanı kurban ediyorlar ve Barbar Conan ile yaptıkları mücadelede Conan, Crom adına, onlardan birini öldürünce, ölü tekrar o doğuştan iğrenç, doğuştan yılan aslına dönüveriyordu. Adem'in bundan haberdar olup olmadığını bilmiyordum ama okuma tutkunu biri olduğuna ve bu ülkede okuma hastalığı çizgi romanlarla başladığına göre bu mümkündü.

Giderek benim fısıldadıklarımın ötesine geçti Adem. Herşeyi usulca yeniden kurguladı. Her an kendisinin de ortadan kaldırılabileceğini bilmek, bunu beklemek onu çıldırtıyordu. Her geçen gün gözleri bir kat daha kanlanıyor, rengi biraz daha soluyordu. Gerçi ben de Kemal'in yanında bulduğum zarftan çıkan ikinci muamma ile birlikte giderek artan bir korkuya kapılmadım dersem yalan olur. Ama bu öldürülme korkusundan çok yazdığım öykünün birilerini, ne bileyim,

kaynadığı devasa bir kuyudan ibaretti. Serpentarius öğretisine göre tarikata karşı suç işleyenler hatta tarikatın varlığının farkına varanlar bu kuyuya atılarak cezalandırılıyordu. İnsanların içine atılarak cezalandırıldığı içinde kıvamlı sıcak sıvıların fokurdadığı kükürt kokuları saçan cehennem bir kuyu fikrini ben yine bir yerlerden araklamıştım ama kaynaklar konusunda her zamanki gibi unuttukandım. Mesnevi'nin kavimlerin cezalandırılması ile ilgili bazı kısımları bana esin vermiş olabilir. Belki de bir ninja-tavşanın kimyasal maddeler üreten bir fabrikada kötülere karşı mücadele verdiği ve bazan başarısızlığa uğrayınca asit tankına düşüp yokolduğu bilgisayar oyunu bana bu fikri kazandırdı kimbilir. Sonuçta Adem benim uydurduğum bir cehennem korkusuyla ölüp ölüp diriliyordu.

Onun orada burada kayıp bir kedi yavrusunu arar gibi cehennem kuyusunu aradığını yazmak bana yazarken de gülünç gelmişti. Ama arıyordu; arıyor ve bulduklarını duvardaki haritalarda işaretliyordu. Bir defasında başta Ulucami olmak üzere ülkedeki birçok tarihi binayı haritaya işnelemiş kelebekler yardımıyla işaretlediği için bana da okuyucuya açıklama yapmak kalıyordu. Ben de Adem'in ağzından anlatıyordum: Diyordum ki; Türkiye'de tüm tarihi yapılar geçmişte bir gün yerle bir edilmiş sonradan ikinci kez inşa edilmiştir. Söz konusu olan bir deprem değildir elbette. Serpentarius tarikatının bu binalara yapım sırasında kendi inançlarını kazıdıkları birer kesme taş yerleştirdikleri iddiasına tarikatın 1950'li yıllarda devlete karşı işlediği büyük bir suç eklenince ülkedeki tüm tarihi yapılar restorasyon bahanesiyle kademeli olarak yıkılmış aranan taşlar bulunduktan sonra tekrar inşa edilmiştir. Bu binalarda bulunan yüzelli kadar taş şimdilerde cephanelik olduğu iddiasıyla halka kapalı olan Livane kalesinde saklanmaktadır. Taşların alt ve üst yüzlerine kazanan tarikat kaideleri toplandığında üç yüz sayfalık bir metin oluşturmaktadır.

Sonra Adem Bursa şehir haritası üzerinde adsız sansız bir türbeyi işaretliyor ben yine açıklıyordum: Türbenin iki ayrı girişi giriş kapılarında belli belirsiz iki yılan kabartması olması yetmiyormuş gibi iki giriş arasındaki iç yol hiç

gerekmediği halde yılankavi yapılmıştı.

Tuz gölü üzerine işnelediği kelebeği ise kısa sürede oradan kaldırdı Adem. Kuyuya ilişkin tüm ipuçları onun İznik - Bursa - Uludağ arasında olduğunu gösteriyordu. Dolayısıyla bu bölge sırtından haritaya işnelenmiş kelebeklerle doluydu. Adem kuyuyu bulduğuna inandığında Serpentarius hikayesi trajik bir sonla bitiveriyordu. Görgü tanıkları pejmürde görünüşlü bir adamın elinde bir şişe şarap, tuhaf sözcükler saykılarak Muradiye'deki eski bizans dehlizinden içeri girdiğini bir daha da çıkmadığını söyleyeceklerdi.

Beni o dehlize neyin sürüklediğini ise değil okuyucuya kendime bile açıklamaktan acizdim. Hazırlığımı yaptım: Birkaç yüz metre uzunluğunda ince sicim, el feneri ve her ihtimale karşı bir tabanca. Adem için, mağaraya girdi, bir daha da çıkmadı abi, diye tanıklık yapan sarhoşlar mağaranın girişinde kırık şarap şişelerinin, çöplerin ve insan pisliklerinin ortasında birbirlerine sokularak oturmuşlardı. Beni görünce şaşkınlık ve yılmışlık arasında bir an bocaladılar. Onlara aldış etmesizin girişe yöneldim ve girişin üst kısmında olması gereken yılan kabartmasını aradım el fenerinin cılız ışığında. Tabancamı çıkarıp sarhoşlara defolmalarını söyledim. Şaraplarını, iğrenç paltolarını ve birbirlerini toparlayarak telaşla kaçıştılar. Bir elimde tabanca diğerinde el feneri, alçak girişten içeri girmeden önce döndüm ve son bir kez dışardaki dünyaya, şehir ışıklarına baktım. Elli metre kadar ilerde uzun paltolu bir adam karanlığa sığınmış beni izliyordu. Umursamadım ve dehlizden içeri girdim. Birkaç metre eğilerek ilerledikten sonra mağaranın yükseldiğini ve genişlediğini gördüm. Aslında buraya mağara demek bile yanlış; girişteki kayaların yerini giderek horasani harçla örülmüş düzgün taş duvarlar alıyordu.

Girişten elli adım kadar ilerde bir yerde küçük bir meydana çıktım. Meydanın ortasında dört başlı bir yılan heykeli vardı. Yılan başlarından her biri ayrı bir yönü, daha doğrusu bir dehlizi işaret edecek biçimde yerleştirilmişti. Yollardan birini seçmek zorundaydım en tekinsiz görüneni seçtim. Bir an önce lanet olası düşmanlarımla karşılaşmak, kaderimle yüzleşmek, kaderimle öpüşmek istiyordum çünkü. En tekinsizdir diye seçtiğim yol kuzeye gidendi. Ancak çok geçmeden yolun kuzeye değil her tarafa gittiğini anladım.

Yüz adım kadar ilerledikten sonra yol, değişik yönlere giden bir düzine kadar yola ayrılıyordu. Bir kez daha yollardan birini seçip bir kez daha çatallanan yollarla karşılaştıktan sonra böylesi bir düzene sahip bir labirentte insanın istediği yere ulaşmasının tek yolunun kaybolmak olduğuna karar vererek artık yolların daha uğursuz görünmesini seçmeden ve giriş kapısının ne yönde kaldığını düşünmekten vazgeçerek koşmaya başladım. Elbiselerimi parçalayan, derimi çizen sarkıtlarla dolu dehlizlerden bir imparatorluk sarayının koridorlarını andıran mükemmel döşeli geçitlerden kimi zaman mis kokuları kimi zaman da kükürt buharı koklayarak koştum. İçimdeki küçük korkuları sindiren büyük bir korkuyla yolun sonsuza değin süreceğini hissederek ve her an herşeyin bitebileceğini bilerek koştum. Loş dehlizlerde gördüğüm kertenkelelerin ve kör yılanların tarih öncesi ejderhalara dönüşüp beni yoketmesini ve küçük iğrenç yarasaların beni o cehenneme götüreceği zebanilere dönüşmesini bekleyerek; korkarak dehlizlerden birinin beni ucuz filmlerde ve çizgi romanlarda gördüğüm kukuletalı karanlık tiplerin yüzünü meşalelerin titrek ve kaçamak ışığının yaladığı ortasında taş bir sunağın ve sunağın üstünde de bir tören bıçağının olduğu o tuhaf meydana çıkarmasını dileyerek koştum. Sabırsızlıkla beklenen kurban olmak istedim. Mağara tavanından kafama şıp şıp damlayan kıvamlı sıvılar tüm direncimi kırdığında Conan'ın ya da Indiana Jones'un tören salonundaki dev yılan heykelinin yakut gözlerini çalmak için gelmesini ve bu arada lütfen, beni de kurban olmaktan kurtarması için yalvardım. Gamalı haça ya da töton sembollerine benzer garip şekillerle süslenmiş bir salona geldiğimde ise birdenbire töreni yöneten şeytan suratlı rahibin ya da büyücünün yerinde olmak ve bıçağı kurbanın yüreğine sapladıktan sonra kukuletalı zavallulara dönüp hiç duymadıkları şeyler söylemeyi arzuladım: Onlar böyle has duygularla yılanı taparken, değersiz insanları onun için kurban ederken biliyorlar mıydı ki içlerinde, burada olup biten herşeyi Allah'a yetiştirecek gammaz biri olabilirdi ve bu en çok öldürdükleri kurban olabilirdi?

Saçmalıyordum böyle bir tören yoktu, bir kurtarıcı yoktu. Sadece kurban vardı ve bu kurban biraz aptaldı. Duvarlarına

baştan aşağı milyonlarca kitap sayfasının yapıştırıldığı bir dehlizde durup boynunun ağırlığına aldırmaksızın eğile büküle sayfaları okuyacak hatta bu sayfalar arasında kendi öykü kitabının sayfaları var mı acaba diye meraklanacak kadar aptal. Oysa yoktu. Sadece sürekli çatallanan yollar derinden derine bir uğultu ötede beride stilize yılan kabartmaları vardı, o kadar. Adımın yani son muammanın çözümünün o uğultunun içinde net bir şekilde yankılanmasına değin, daha hızlı, daha hızlı koştum. Adımı duyduğum anda yol bitti. Düşüyordum. Bir çukura? Bir kuyuya? Hayır, kayıyordum cehenneme, bir çocuk gibi saçlarımı savurarak ve hızdan gerilmiş yüzümden zoraki bir sırtış, kayıyordum cehennem. Burnumda kükürt kokusu bilincimde tatlı bir kayma düşüyordum cehenneme.

Kendime geldiğimde bir salondaydım. Yarı karanlıkta salona açılan üç kapı olduğunu farkettim. Herşeyin daha bitmemiş olmasına hayret ederek kapılardan zayıf bir ışık sızmasına doğru ilerledim. Tabancamı filmlerdeki gibi sağ elime alarak kapıyı açtım. İçerden fırlayan birkaç kelebek yüreğimi ağzıma getirdiyse de artık bitsin diye, içeri girdim. Odanın duvarlarının neredeyse yarısı kitap raflarıyla diğer yarıysa duvar kâğıdı yerine kullanılmış haritalarla kaplıydı. Havada uçan yüzlerce kelebek ve duvardaki haritalara iğnelenmiş onlarca kelebek odaya ürkütücü bir hava veriyordu. Odanın ortasındaki masada oturan biri olduğunu görünce tabancamın emniyetini açtım. Çırtırtı duyan adam kurşunkalemle çaya batırıp boğmaya çalıştığı kelebeği kendi haline bırakarak bana döndü. Yüzünü görüp bir tıslamayı andıran sesini duyduğumda onun çığlığını bile bastran bir çığlık attım. Uzunca bir süre öylece kalakaldıktan sonra o elindeki kurşunkalemi çat diye ortasından ikiye kırdı. O elinde kırık bir kalem ben tabanca öylece bekledik. Olup bitenleri hangimiz akıl edip yazdık bilemiyorum. Ama hangimiz yazdıysak kalemle yazdık. Belki ikimiz de ayrı ayrı yazdık, ikiye ayrılmış o kalemin parçalarını bölüşerek.

I M A G I N E

R O C K C E N T E R

CD - KASET

KİTAP - DERGİ

**Jazz, Blues,
Rock,
New Age, Classic,
Hip hop...**

Yenilik İz Bıraktığı Sürece Güzeldir...

Imagine Rock Center İstiklal Cad. Halep Çarşısı 140/95 Beyoğlu Tel: 212 / 244 12 48

M E İ S
CAFE-BAR

**Meis'te
her gün canlı müzik...**

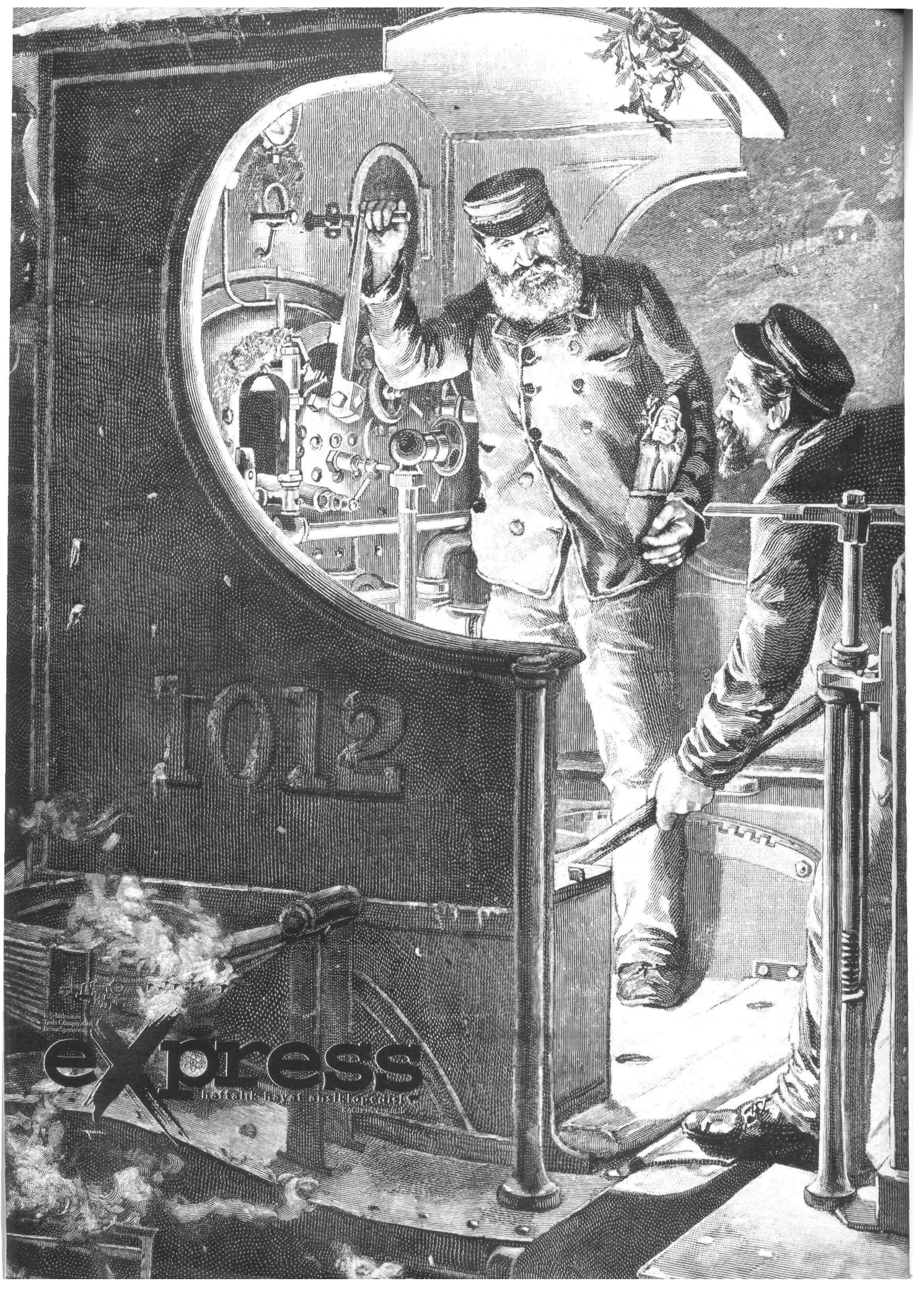
**Çarşamba: Bülent Ortaçgil
Perşembe: Cem Karaca
Cuma ve Cumartesi: Kağıt Gemi**

**Mis Sokak No:20 Beyoğlu
Tel: 293 99 73**

**Hayalet Gemi'nin
sürekli yolcusu olmak için...**

**T.C. İş Bankası, 1136 Beylerbeyi Şubesi, Sedef
Erkman, 1136 300 166348 hesabına 900 000 TL
yatırıp makbuzu, adınız/adresiniz/telefon
numaranız ile birlikte aşağıdaki adrese
göndermeniz yeterli olacaktır:
MBE 201 Levent 80600 İstanbul**

1012

Содержание
№ 1012
express
журнал о жизни в мире
и в России
А. С. ПУШКИН